

*„A természet varázsát ontja bőven.
A fűben, a virágban és a kőben.
Ó, nincs a földön oly silány anyag,
Mely így vagy úgy ne szolgálná ja-
vad;
De nincs oly jó, melyben ne volna
vész,
Ha balga módra véle visszaélsz!”*

(Shakespeare)

II AZ ÁMK ÓVODA NEVELÉSI PROGRAMJA

Helyi Óvodai Program

Tartalomjegyzék

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
1 AZ ÓVODA LEGFONTOSABB ADATAI	6
2 NEVELŐTESTÜLETÜNK PEDAGÓGIAI HITVALLÁSA	6
3 ÓVODÁNK BEMUTATÁSA	7
3.1.1 Sárszentmiklós	7
3.1.2 Pusztagegres.....	8
3.2 A nagylóki tagóvoda bemutatása.....	9
4 KÖRNYEZETVÉDŐ ÉS MOZGÁSFEJLESZTŐ HELYI ÓVODAI PROGRAM..	10
4.1 Bevezetés	10
4.2 A környezet- és természetvédelemmel foglalkozó óvodai program irányelvei.....	11
4.3 Az óvodai nevelés rendszere.....	12
4.4 Óvodánk csoportszerkezete.....	13
4.5 Egészséges életmódra nevelés.....	13
4.6 Az érzelmi nevelés, szocializáció	15
4.6.1 Ünnepek, hagyományok.....	17
4.7 Értelmi fejlesztés és nevelés.....	18
4.8 Anyanyelvi fejlesztés és nevelés	19
5 AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI	20
5.1 Játék	20
5.2 Mozgás	22
5.3 Tanulás.....	23
5.4 A külső világ tevékeny megismerése.....	25
5.4.1 Munka jellegű tevékenységek	27
5.5 A művészetek eszközeinek alkalmazása.....	29
5.5.1 Vers, mese	29
5.5.2 Rajzolás, mintázás kézi munka	31
5.5.3 Ének, zene, énekes játék	32
6 KAPCSOLATOK.....	34

Óvoda – család.....	34
Óvoda – tagóvoda, telephely.....	34
Óvoda – iskola.....	35
Óvoda – közművelődési intézmények.....	35
Óvoda – egészségügyi intézmények, szociális szervek.....	35
7 A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK INTEGRÁLT NEVELÉSE	36
7.1 Enyhe fokban hallássérült gyermek	38
Érzelmi nevelés és szocializáció	39
Értelmi fejlesztés, speciális követelmények.....	39
Anyanyelvi, kommunikációs nevelés	39
7.2 Enyhe fokban látássérült gyermekek	40
Egészséges életmódra nevelés	41
Érzelmi nevelés és szocializáció	41
A fejlesztés tartalmi eszközei.....	41
7.3 Enyhe fokban értelmi fogyatékos gyermekek.....	42
7.4 A megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető vagy vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő gyermekek képességfejlesztő programja:.....	43
7.5 Beszédfogyatékos gyermekek	44
Az integrált keretek között alkalmazható fejlesztő program általános elemei.....	44
7.6 Autista gyermekek.....	45
Egészséges életmódra nevelés	45
Érzelmi nevelés, szocializáció, anyanyelvi-kommunikációs nevelés	45
7.7 A mozgássérült gyermekek.....	49
Egészséges életmódra nevelés	50
Érzelmi nevelés és szocializáció	50
Értelmi nevelés, fejlesztés	51
Tevékenységszervezés.....	51

A fejlesztés tartalmi eszközei.....	51
8 A BESZOKTATÁSSAL, BEILLESZKEDÉSSSEL, MAGATARTÁSI RENDELLENESSÉGEKKEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK .	53
9 GYERMEKVÉDELEM.....	54
10 A SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉG.....	55
11 AZ ÓVODA TERVEZŐ, ÉRTÉKELŐ ÉS DOKUMENTÁCIÓS RENDSZERE	56
12 A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI ÓVODÁSKOR VÉGÉRE.....	58
13 UTÓSZÓ.....	59
14 A HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM VÉGREHAJTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK ÉS FELSZERELÉSEK JEGYZÉKE.....	59
15 ALPROGRAM: A PUSZTAEGRESI KÖLYÖKVÁR ÓVODA HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAMJA	60
15.1 A „Lépésről –lépésre” program adaptációja.....	60
15.1.1 Gyermekkép.....	60
15.1.2 Az óvodai nevelés általános feladatai	63
15.1.3 Az óvodai élet megszervezésének elvei.....	63
15.1.4 Tárgyi feltételek	64
15.2 A tevékenységközpontok berendezése.....	64
15.2.1 Családi, szituációs, drámajáték sarok.	64
15.2.2 Manipulációs asztali társasjátékok központja:.....	64
15.2.3 Építőelemek sarka:.....	64
15.2.4 Irodalmi- és ének-zenei tevékenységek központja:.....	65
15.2.5 Művészeti tevékenységek központja:.....	65
15.2.6 Természettudományi tevékenységek központja:.....	65
15.2.7 A szabadtéri játék tevékenység színhelye.	66
15.2.8 Homok-víz tevékenység központ:.....	66
15.3 Az óvodapedagógus feladata.....	66
15.4 Az óvodai élet megszervezése	67
15.5 Az óvoda kapcsolatai	67
16 AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	67
16.1 Játék	67
16.2 Vers, mese	68

16.3	Ének, zene, énekes játék.....	68
16.4	Rajzolás, mintázás, kézimunka	68
16.5	Mozgás.....	68
16.6	Külső világ tevékeny megismerése	69
16.7	Munka jellegű tevékenységek.....	69
16.8	A tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	69
17	„LÉPÉSRŐL-LÉPÉSRE” ÓVODAI PROGRAM	70
18	ALPROGRAM: A NAGYLÓKI ÓVODA HELYI NEVELÉSI PROGRAMJA....	97
18.1	Bevezető.....	97
18.2	Az óvodai nevelés célja, feladatai.....	97
18.3	Gyermekkép, óvodakép	98
18.4	Testi-lelki szükségletek kielégítése	99
18.4.1	Az egészséges életmód kialakítása.....	99
18.4.2	Az érzelmi nevelés és a szocializáció.....	101
18.4.3	Az óvoda csoportszerkezete, óvodai élet megszervezése.....	102
18.4.4	Az anyanyelvi, - az értelmi fejlesztés és nevelés.....	103
18.5	Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai.....	104
18.6	Játék.....	104
18.7	Tanulás	106
18.8	Munka jellegű tevékenységek.....	107
18.9	Fejlesztési tartalmak.....	107
18.9.1	Vers-mese.....	108
18.9.2	Ének, zene, énekes játék.....	109
18.9.3	Rajzolás, mintázás, kézimunka	111
18.9.4	Mozgás	112
18.9.5	A külső világ tevékeny megismerése	113
18.10	Az óvoda hagyományos ünnepei, egyéb rendezvényei.....	115
18.11	Az óvoda kapcsolatai.....	116
18.12	Sajátos feladatok, speciális szolgáltatások	117
18.12.1	A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése.....	117
18.12.2	Gyermekvédelem.....	117
18.12.3	A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység	118
18.13	Az ellenőrzés és értékelés rendszere.....	119

18.14	Az óvodába és iskolába lépés feltételei.....	120
18.14.1	Az óvodába lépés feltételei	120
18.14.2	Az iskolába lépés feltételei	120
18.15	A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:	120

1 Az óvoda legfontosabb adatai

Az óvoda neve és címe:

ÁMK Sárszentmiklósi Kippkopp Óvoda
7003 Sárbogárd, Gesztenye sor 1.

OM azonosítója: 030075

Az óvoda fenntartója:

Sárbogárd Város Önkormányzata

Az óvoda tevékenységei:

Óvodai nevelés, iskolai életmódra előkészítő foglalkozás
Az illetékes szakértő és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján gyógypedagógiai nevelés-oktatás

Az óvoda telefonszáma:

06 (25) 467-329

A fenntartó telefonszáma:

06 (25) 520-260

Telephely:

Az óvoda neve: ÁMK Sárszentmiklósi Kippkopp Óvoda Kölyökkvár Óvodája

Az óvoda címe: 7018 Sárbogárd-Pusztægres, Hatvani u. 50.

Az óvoda telefonszáma: 06 (25) 470-018

Tagóvoda:

Az óvoda neve: ÁMK Sárszentmiklósi Kippkopp Óvoda Nagylóki Óvodája

Az óvoda címe: 2435 Nagylók Hunyadi út 5/c

Az óvoda telefonszáma: 06 (25) 507-321

2 Nevelőtestületünk pedagógiai hitvallása

„Hallgass meg,
érts meg,
fogadj el,
és szeress.”

Nemes Nagy Ágnes
Cifra palota

Cifra, cifra ez a fa,
gesztenyefa-palota.
Zöld levélből összerakva,
fényes éggel megtapasztva
háta, orma, oldala.

Szüntelen a susogás itt,
szüntelen a surrogás,
leng a padló, leng a kémény,
zöld selyemből ez a ház.

Ablak, ajtó, alagút,
csigalépcső, csodakút,
s minden zugban gyertya száz,
fürtös fényes óriás.

Gesztenyefa-palotában
csupa fény és csupa árny van,
csupa kuckó, csupa tér,
mert itt mindig fúj a szél.
Zárva van,
tárva van,
aki itt él: szárnya van.

3 Óvodánk bemutatása

Az ÁMK intézményegységeként óvodánk, az ÁMK Sárszentmiklósi Kippkopp Óvoda a Gesztenyesor 1. szám alatt helyezkedik el.

Óvodánk névválasztását (1997-ben) a következő vers motiválta:

Kipp kopp kopogok,
találd ki, hogy ki vagyok?
Zöldburokból születtem,
mely sündisznóhoz hasonló.
Gömbölyű testem barna
arcom világos folt.

Óvodánk 1996. szeptember 1-jétől az ÁMK Sárszentmiklós intézményegységeként működik. Telephelye a pusztagezsi, tagóvodája 2007-től a nagylóki óvoda. Megszűnt 2007-ben a sárhatvani telephely.

Sárszentmiklós Sárbogárd város része, annak déli városnegyedét alkotja. Nevét temploma védőszentjéről, Szent Miklósról kapta.

Még a török hódoltság idején, 1650-ben Szentmiklós a Zichy családé lett. Az 1900-as évek elején az uradalom gabonatermeléssel és állattenyésztéssel foglalkozott. A nehéz mezei munkát végző emberek apró gyermekeikkel kora reggeltől késő estig kénytelenek voltak a határban dolgozni. Egyre többen érezték a kisdédóvó szükségességét.

1947. augusztus 2-án, a Zichy-birtokon lévő, úgynevezett kastélykertben, egy régi épületben nyílt meg az óvoda. Kezdetben csak egy csoporttal, felszerelés nélkül működött. Az ötvenes évek elejétől két, 1966-ban három, a hetvenes években négy, majd hat csoportra bővült.

Intézményünk nagyon szép környezetben helyezkedik el. A hatalmas, s szebbnél szebb fákkal, bokrokkal teli kert ma is igazi paradicsom az idejáró gyermekek számára.

A szabad tér, az udvar folyamatosan változik, csodálatos lehetőségekkel csalogatja a gyermekeket. A százados szép fák (gesztenyék, galagonyák, kőris, platán, japánakác, tuja, nyár, nyír, fűz), a bokrok (aranyvessző, fagyal, bukszus) a letűnt kastélykert maradványai.

Külső környezetünk alkalmas arra, hogy kora tavasztól késő ősziig a legtöbb időt a szabadban tölthessék gyermekeink a legkülönbözőbb tevékenységekkel.

3.1.1 Sárszentmiklós

Az óvoda épülete, helyiségei rendeltetésüknek megfelelnek. Benne hat csoportszoba helyezkedik el. Kettő önálló, kettő-kettő pedig közös öltözővel, mosdóhelyiséggel rendelkezik. A csoportszobák világosak. Magas létszám esetén zsúfoltak, kevés mozgáslehetőséget biztosítanak a gyermekek számára.

Évről évre gondot okozott, főként a téli hónapokban, a gyermekek bent történő testedzése. Ehhez a csoportszobák igen szűknek bizonyultak. Az ETALON SPORT PROGRAM keretében 2004-ben megvalósult a tornaszoba építése. Így minden gyermek számára biztosított a megfelelő mozgáslehetőség.

Kiegészítő helyiségeink: fejlesztő szoba, nevelői szoba, vezetői szoba, betegszoba, szertárak. Szükségünk lenne egy szociális helyiségre, az óvodai munkatársainak számára felnőtt öltöző- és zuhanyzó helyiségre, valamint szeretnénk kialakítani egy fogadószobát, melyben a szülőket tudnánk kulturált, barátságos módon fogadni.

Nálunk a konyha tálalókonyhaként működik. A HACCP program keretében, egy szociális helyiség készült a konyhai dolgozó részére. Melegítőpultot vásároltunk, új aljzat került a konyhába, pótoltuk a hiányzó étkezéshez szükséges eszközöket. A gyermekek étkeztetését 2007. szeptemberétől az EUREST Sárbogárd Diákélelmezés konyhája biztosítja. 2009. szeptemberétől orvosi javaslatra speciális étkezés igényelhető.

2009-ben, egy szülő ajándékként óvodánkban sószoza készült, mely a környékünkön egyedülálló. Az egészségmegőrzés szempontjából igyekszünk ezt a lehetőséget maximálisan kihasználni.

A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó.

Óvodánkknak rendelkeznie kell a helyi nevelési programunk megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Belső környezetünket, udvarunkat és a kertünket szeretnénk úgy alakítani, hogy a gyermekek biztonságát, kényelmét szolgálja. Feleljen meg testméreteiknek, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését, tegye lehetővé mozgás- és játékigényük kielégítését.

Dekorációnkat és eszközeinket úgy választjuk, hogy a természetes anyagok és harmóniát árasztó színek, formák domináljanak. Felhasználjuk a természetben gyűjtött tárgyakat és a gyermekmunkákat is.

A gyerekek által használt tárgyi felszereléseket úgy helyezzük el, hogy számukra biztonságos és könnyen hozzáférhető legyen.

Belső környezetünk a programnak megfelelően átalakulóban van. A kopott, elhasználódott bútorokat folyamatosan felújítjuk, cseréljük. Ez a folyamat 1998 szeptemberében elkezdődött.

A telephely óvodájának bemutatása

3.1.2 Pusztaegres

A pusztaegresi Kölyökvár Óvoda az ÁMK Sárszentmiklósi Kippkopp Óvoda telephelyeként működik 2007. augusztus 1-től.

Pusztaegres a Nyugat-Mezőföld keleti peremén, Káloz és Sáregres között helyezkedik el. E terület 1650-ben került a Zichy család tulajdonába. A hagyomány szerint Pusztaegresen egy uradalmi lakóház állt, mely a település központja lett. Itt uradalmi alkalmazottak laktak. A falu kialakulása az 1848 utáni évekre tehető.

Pusztaegres kisközségi jellege a 19. század hetvenes éveiben szilárdult meg. A föld- és szőlőművelés, állattartás mellett Pusztaegres ipara, kereskedelme biztosította a lakosság mindennapi szükségleteit. A település közösségének vannak roma etnikumhoz tartozó tagjai is, akik jól alkalmazkodnak a faluban élő szokásokhoz.

Az itt letelepedett családok fenntartói ingáznak a falu és a város között, az anyák többsége munkanélküli vagy jövedelempótló támogatásban részesül, kevés a GYES-en lévő. Kiegészítő jövedelemforrást jelent a családoknak a mezőgazdasági tevékenység. A termőföldek nagyobb része magántulajdonba került, a megtermelt növényeket az állattartás során hasznosítják. A fiatalabb anyák bedolgozást vállalnak, így próbálják a család megélhetését megkönnyíteni.

Az óvodába járó gyermekek családjában a célok és igények, szükségletek eltérőek. Van olyan család, ahol az alapvető ellátásban is tapasztalható hiányosság (napi tisztálkodás, főétek elmaradása).

A településen élnek még azok a szokások, viselkedési formák, amelyeket a lakosok egymástól elvárnak (pl. köszönés, tiszteletadás az idősebbeknek). A családok életét, az óvodai, iskolai oktatást, eseményeket a falu közössége figyelemmel kíséri. Eltűnően vannak a régi közösségi hagyományok, aminek egyik oka a fiatalok elvándorlása továbbtanulási és jobb munkalehető-

ségek miatt. Kevés olyan ember maradt, aki szervezné ezeket a hagyományos programokat, rendezvényeket. Ezért az óvodának is részt kell vállalnia a hagyományok felébresztésében, megőrzésében.

Az óvoda 1976-ban kezdte meg működését 2 csoporttal. A sárhatvani óvoda megnyitásával 1 csoportra csökkent a gyermeklétszám.

A gyermekek nevelését egy felsőfokú és egy főiskolai végzettséggel rendelkező óvodapedagógus látja el, az óvodapedagógusi tevékenységet és az óvoda működését egy dajka és egy konyhai alkalmazott segíti.

Az intézmény a falu legfiatalabb utcájában épült fel, modern, eltolt szerkezetű épület, melynek alapterülete 260 m², két csoportszobás, a hozzájuk tartozó öltözőkkel, mosdókkal. Külön épületrészben van a konyha, mely jelenleg tálaló- és melegítő konyha szerepét tölti be. Az udvar füvesített, beépített játékokkal rendelkezik. Az intézmény jellegzetessége az épülettel egybeépített szolgálati lakás, mely jelenleg is pedagóguslakásként szolgál.

A telephely szakmailag önálló, az ÁMK óvoda intézményegység óvodai programjába illeszkedő, saját, adaptált „Lépésről-lépésre” program szerint dolgozik, mely alprogramként jelenik meg a HOP-ban.

3.2 A nagylóki tagóvoda bemutatása

Nagylók község Fejér megye kistélepülései, közé tartozik. Lakosainak száma közel 1000 fő. A Budapest-Pécs vasútvonal a településünkön halad keresztül, lehetőséget biztosít a főváros és a környező települések megközelítésére. A közúti közlekedés szempontjából Nagylók elzárt falu, nincs átmenő forgalma.

Az itt élő lakosság körében magas az idős emberek aránya. A rendszerváltás okozta változások a falu életében gyökeres átalakulást eredményeztek. A legtöbb embert foglalkoztató mezőgazdasági tsz megszűnt, átmenetileg magas arányú munkanélküliséget okozva. A termőföld nagy része mezőgazdasági vállalkozók tulajdonába került, ők nagyüzemi módszerekkel művelik a földet és elenyésző az általuk foglalkoztatottak száma.

A munkavállaló lakosság többsége a település határain kívül talált munkalehetőséget, jellemzően Székesfehérvár nagyüzemeiben, gyáraiban. A továbbtanulási lehetőséget szintén a környező városok biztosítják az itt élő fiatalok számára. Az ingázás hatással van a falu közösségi életének alakulására és a családok életvitelére is.

Az óvoda a 2007. augusztus 1-től Sárbogárd és Nagylók önkormányzatok intézményfenntartó megállapodása alapján az ÁMK Sárszentmiklósi Kippkopp Óvoda tagóvodája. 1999. január 15-étől új, teljes komforttal rendelkező óvodaépületben folyik a gyermekek nevelése 1 óvodai csoportban 2 óvodapedagógussal és 2 szakképzett dajkával

A csoportszoba 60 m², térelválasztó biztosítja az elkülönülést az egyes tevékenységekhez. A bútort az anyagból készült, korszerű. A kiszolgáló helyiségek is megfelelőek. Az udvar füvesített, berendezésénél fontos szempont a természetes anyagok használata. A tagóvoda szakmailag önálló, az ÁMK óvoda intézményegység óvodai programjába illeszkedő, saját program szerint dolgozik, mely alprogramként jelenik meg a HOP-ban.

4 Környezetvédő és Mozgásfejlesztő Helyi Óvodai Program

4.1 Bevezetés

A környezetvédelem az ember által okozott vagy okozandó kár minimalizálását jelenti a természetes és mesterséges környezet, azaz az ember érdekében. Fontos, hogy társadalmunk minden tagja tudatosan vállaljon felelősséget a környezet ügyéért, a környezet védelme, gondozása, alakítása és fejlesztése érdekében. Ökológiai válságban szenvedő korunk egyik legégetőbb feladata az ökológiai morál meghonosítása, hisz, ha a jövő generációinak természetszemléletében nem következik be gyökeres változás, az totális katasztrófához vezethet. Ebben a folyamatban óriási szerep hárul az óvodákra.

Az ez irányú nevelés csak akkor sikeres, ha a gyermekekben erős értékötődés jön létre a természethez, elsősorban ahhoz a tájhoz, környezethez, amelyben élnek. Az erre való felkészítés, a környezetorientált értékrendszer kialakítása vezérelt bennünket pár évvel ezelőtt, amikor nevelőmunkánkban évről évre kiemelt feladatként szerepelt környezetünk felfedezése, megszerettetése, védelme, azaz a természetvédő szemlélet kialakítása.

Az óvodánkban folyó nevelést olyan szemléletmód szabályozza, amely tekintettel van a gyermek egyéni fejlettségére, a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, az életkori és egyéni sajátosságokra, az eltérő fejlődési ütemre, a különleges gondozást igénylő gyermekekre. Ennek keretét a környezetvédelmi nevelés és az intenzív mozgásfejlesztés adja.

Óvodánk arculatát meghatározzák, és ismertté teszik hagyományaink, innovatív pedagógiai törekvéseink és saját készítésű helyi nevelési programunk.

A környezetvédő óvoda helyi nevelési programja az Alapprogram alapján készült, mely a gyermeki személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy a gyermek egyedi, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény egyszerre.

Óvodánk célja:

- A környezetükben jól eligazodó, kreatív, fantáziadús, egyéni megoldásokat kereső és találó, környezetet védő, vidám gyermekek nevelése.
- A gyermekek aktuális fejlettségéből kiindulva – a játékot, mint a legfontosabb, mindennek felett álló tevékenységet figyelembe véve – természetes környezetben, az egyéni képességek fejlesztése.
- Érzelmi biztonság nyújtásával, a gyermekek testi-lelki szükségleteinek kielégítése.
- A gyermeki kíváncsiságra építve, nyugodt légkörben, gazdag élmények nyújtásával, a 3-7 éves gyermekek cselekvésbe ágyazott gondolkodásának fejlesztése.
- A környezet megismerése és a művészeti ágak közötti kapcsolat megvalósítása.

A környezet- és természetvédelmi programunk célja, hogy a gyermekek képesek legyenek:

- szeretetteljes, derűs, nyugodt légkörben a sokoldalú érzékelésre;
- a látható, hallható, tapintható világ megismerésére;
- az érzelemvezérelt megismerésre, a térbeli tájékozódás megtanulására;
- a spontán játék kapcsán a pozitív gondolkodásra;
- a munka megbecsülésére, a növények és az állatok védelmére.

A program a gyermeki fejlődés valamennyi területét segíti:

- az egészséges életmódra nevelést, a test edzését;
- érzelmi nevelést és szocializációt;
- anyanyelvi, értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítását

A program biztosítja

- az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit,
- a gyermekek szabadságát minden tevékenységben;
- a felfedezés örömeit, a többoldalú megismerést;
- a választás lehetőségét;
- a megfelelő időt környezetük felfedezésére;
- munkájuk megbecsülését;
- a szabad, spontán mozgást;
- tapintatos, pozitív értékelést;
- a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó és a hazájukat elhagyni kényszerülő (migráns) gyermekek nevelésében:
 - o az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését,
 - o a multikulturális illetve interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.

4.2 A környezet- és természetvédelemmel foglalkozó óvodai program irányelvei

A környezetvédő óvoda életének megszervezésében figyelembe vettük a gyermekek kicsiny, de egyre táguló világát, a helyi természeti adottságokat, és az ebből fakadó élményeket, tapasztalatokat, és az ezekhez kapcsolódó néphagyományokat.

A környezetvédő óvoda meleg légkörű, érzelmi biztonságot nyújtó nevelői attitűdöt valósít meg, a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve.

A játékközpontú életmód lehetőségein belül megalapozzuk a természetvédő szemléletet.

A környezetvédelemre nevelés átfogó tevékenység, feladatrendszerét a játék és a mozgás által kívánjuk megvalósítani.

A gyermeki személyiséget, elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi, gondoskodás és különleges védelem illeti meg.

Az óvodánk pedagógiai tevékenységrendszeré és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását.

Az óvodánk közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését.

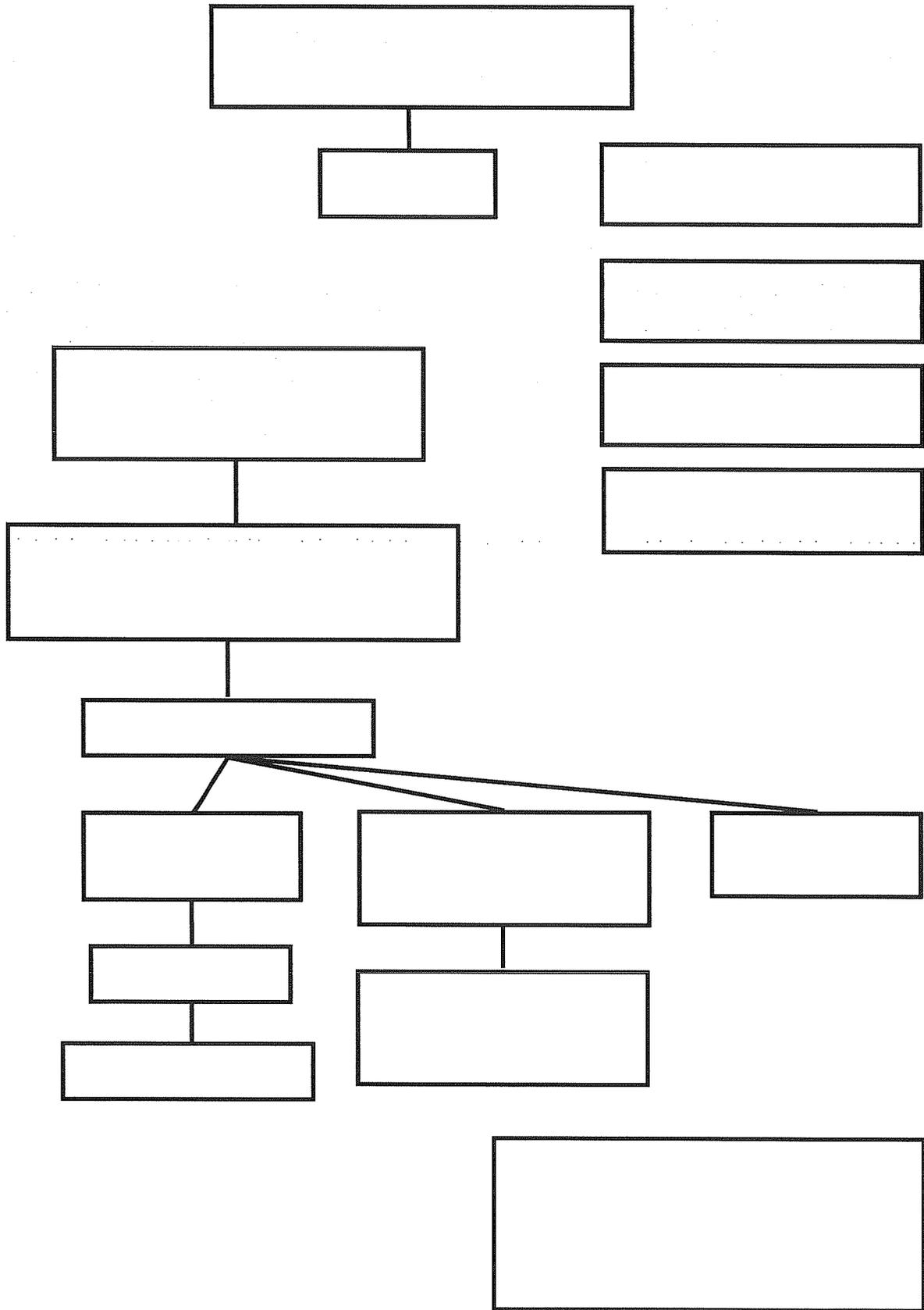
Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai intézkedéseknek a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.

Az óvodai nevelési program átdolgozása során az óvodai nevelés országos alapprogramja mellett szem előtt tartottuk a nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelvét, és a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelési irányelvét is.

Az óvodai nevelés a gyermeki jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésére irányul az egyenlő hozzáférést biztosítva. Különös tekintettel a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekekre.

4.3 Az óvodai nevelés rendszere

RENDSZERÁBRA

4.4 Óvodánk csoportszerkezete

Az óvodába a harmadik életévét betöltött gyermek vehető fel. Az óvodai előjegyzés és felvétel módja a helyi eljárásrend alapján történik. A felvételi kérelem elbírálásában figyelembe vesszük az indokokat, az igazolások módját és a jogosultság jellegét.

A gyermek, fejlődő személyiség. Fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként), és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak.

A csoportok kialakításakor figyelembe vesszük a gyermekek életkorát, egyéni jellemzőit, a szülő kérését, az óvodapedagógusok véleményét és az integráció szempontjait a szociális helyzet és a sajátos nevelési igény tekintetében.

Ha szükséges, teret adunk a vegyes életkorú csoportok kialakításának, ahol különös figyelmet fordítunk a differenciált készségfejlesztésre és az egyéni bánásmódra.

A csoportok felmenő rendszerben dolgoznak, a gyermekek számára egész nap folyamán nyitottak, átjárhatóak.

Fontosnak tartjuk a felnőttek állandóságát, a lehetőségeknek megfelelően igyekszünk ezt biztosítani.

Az óvodában a nevelőmunka kulcs-szereplője az óvodapedagógus. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Elfogadó, segítő, támogató attitűdje modell, mintát jelent a gyermekek számára. Az óvodapedagógusi tevékenységnek és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.

Az óvoda teljes nyitva tartási idejében a gyermekekkel történő foglalkozások mindegyikét óvodapedagógus irányítja.

*„A kisgyermekkel mindent elérhetünk személyes példa és tett által.”
(Brunszvik Teréz)*

4.5 Egészséges életmódra nevelés

Az egészséges életmód kialakításának alapja a biztonságot adó családi neveléssel kezdődik. Az egészséges testi és szellemi fejlődés a helyes életritmus kialakításának függvénye.

Az egészséges életmódra nevelés folyamatában elsődleges a megelőzés, melyet folyamatos életszervezéssel, feszültségmentes körülmények megteremtésével igyekszünk elérni. Az egyéni képességekhez igazodó tevékenységek helyes bemutatása, következetesen történő ismétlése egyre önállóbbá teszi a gyermekeket a magukkal és társaikkal kapcsolatos feladatok elvégzésében.

Az egészséges életmód kialakítását szolgáló tevékenységek növelik a gyermekek teherbíró képességét, erősítik fizikumukat, edzettségüket, emellett biztosítják testi-lelki fejlődésüket.

Az egészséges életmód kialakításához szükséges szokások elsajátításához a felnőtt segítő, elfogadó szeretete szükséges.

Az egészséges személyiségfejlődés egyik legfontosabb feltétele az óvodapedagógus és a gyermekek, gyermek és a dajka közötti bensőséges kapcsolat.

Az egészséges életmódra nevelés célja

- Nyugodt, kiegyensúlyozott életritmus biztosítása a gyermekek élettani szükségleteinek figyelembe vételével.
- Egészséges életvitel igényének megalapozása.
- A gyermekek egészséges testi fejlődésének elősegítése.

Az egészséges életmódra nevelés feladatai

A helyes életritmus kialakításához a napirendben, azonos időpontban ismétlődő tevékenységek szervezése (étkezések, mindennapos testnevelés, levegőzés, kinti játék, pihenés).

Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a betegségmegelőzés az egészségmegőrzés szokásainak kialakítása

Az önkiszolgáláshoz szükséges készségek kialakítása.

A felnőtt segítőkész, állandó jelenléte segítse az egészségügyi szokások kialakítását.

Az egészséges életmód érdekében az óvodapedagógus működjön együtt a családdal, szükség esetén a megfelelő szakemberekkel, a speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása érdekében. Segítse a kulturált étkezés szokásainak alakulását az egyéni különbségek figyelembe vételével (esztétikus terítés, kulturált viselkedés). Formálja a gyermekek egyéni ízlését (nyers zöldség, gyümölcs, főzelék, stb.).

Az óvodapedagógus fogadtassa el a szülőkkel a gyermekek sokféle tevékenységéhez igazodó, kényelmes, könnyen fel- és levehető öltözék fontosságát (játsszóruha, cserecipő, pizsama, stb.). Teremtse meg a nyugodt pihenés, alvás feltételeit (a csoportszoba levegőjének cseréje, külső zavaró körülmények megszüntetése).

Szervezzen olyan változatos, élményszerű tevékenységeket, amelyek a gyermekek harmónikus, összerendezett mozgásfejlődését segítik elő.

A gyermekek egészséges fejlődése érdekében maximálisan használja ki a tornaszoba és a sószoba adta lehetőségeket. A szervezet ellenálló képességének növeléséhez, a gyermekek egészségének megőrzése, védelme, óvása érdekében teremtse meg az évszakok változásaihoz alkalmazkodó folyamatos edzés lehetőségét.

Alakítsa ki a gyermekekben a környezet tisztaságának, rendjének igényét.

Az egészséges óvodai környezet kialakítása

A szokások zavartalan alakításához programunk igyekszik biztosítani a megfelelő feltételrendszert, amely a gyermekek testi-lelki fejlődését szolgálja.

Óvodánk helyiségeink burkolata olyan anyagból készüljön, amely jól tisztítható, fertőtleníthető, nem okoz allergiás tüneteket. A csoportszobák falai világosak legyenek, a padlózat csúszásmentes, higiénikus legyen.

A berendezési tárgyak igazodjanak a gyermekek méreteihez, esztétikusak, könnyen mozgathatóak legyenek, természetes anyagokból készüljenek. Környezetünk dekorálásához természetes anyagokat és a gyermeki munkákat használjuk.

A gyermekek által használt játékokat, eszközöket elérhető magasságú polcokon helyezzük el, így a gyermekek is részt vehetnek óvásukban, tisztításukban. Külön figyelmet kell fordítanunk az élősarok helyének kiválasztására.

Az öltözőben a gyermekek ruhája, cipője, tornafelszerelése jellel ellátott helyen kerüljön elhelyezésre. Az öltözőben helyezzük el a családoknak szóló információs táblát, és a gyermekek munkáit bemutató faliújságot.

A mosdóban helyezzük el a gyermekek személyes tisztálkodási eszközeit. A WC-helyiségeket válaszfalal, illetve függönnyel kell elkülöníteni, ezzel tiszteletben tartva a gyermekek személyiségjogait.

Az egészséges életmódra nevelés várható eredményei óvodáskor végére

- A szokások elsajátítása folyamán kialakulnak a gyermekek egészséges életmódhoz kapcsolódó készségei, jártasságai.
- Az óvodáskor végére megtanulnak önállóan öltözködni, tisztálkodni, kulturáltan étkezni.
- Vigyáznak ruhájukra és környezetük tisztántartására.
- Kialakul igényük az őket körülvevő rend megteremtésére.
- Testileg megfelelően edzettek, teherbíróak, mozgásuk összerendezett, jó állóképességgel rendelkeznek.

*„Az embernek, mert célja nagy,
Hát kell a másik ember,
Csak szépen összefogva hat:
Sok víz hajtja a malmokat,
Sok cseppből áll a tenger.”
(Schiller)*

4.6 Az érzelmi nevelés, szocializáció

Az óvodáskorú gyermek személyiségfejlődésében az érzelmek dominálnak, ez tükröződik magatartásában is. Ezért a környezetvédelmi óvodai nevelés csak érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, kiegyensúlyozott, családi, szeretetteljes légkörben, pozitív érzelmi viszonyok között lehetséges. A gyermekek tevékenységére nagy hatással van a felnőttek példája.

Az érzelmi nevelés kulcsszereplője az óvodapedagógus, hiszen a gyermekek az ő közvetítésével találják meg helyüket a csoportban, segítségével sajátítják el az együttműködés, a közös tevékenység lehetséges formáit. A közösség fejlődése a csoport tagjainak tevékenységétől és a társas kapcsolatoktól függ. A közösség és az egyén kölcsönös egymásra hatása minden gyermek fejlődése szempontjából meghatározó.

A szocializáció szempontjából különös jelentőségű a közös élményekre épülő tevékenységek gyakorlása. Az óvodai élet szervezése segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint pl. az együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség) és akaratának (ezen belül önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődését, szokás- és normarendszerének megalapozását.

Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, a nemi identitás kialakulását segítve, a nemi szerepek tágitásával

Az érzelmi nevelés célja

- Érzelmi biztonság megteremtése, otthonos, derűs, szeretetteljes légkör biztosítása. A gyermekek képességeinek fejlesztése nyitottságukra építve, melynek során a gyermekek megtanulják megismerni önmagukat, környezetüket, elsajátítják az együttélés szabályait, a lehetséges és elvárt viselkedésmódokat.
- Tudjanak rácsodálkozni a természeti és emberi környezetben megmutakozó jóra és szépre, becsüljék és tiszteljék azt. Ismerjék meg szűkebb és tágabb környezetüket, mely a szülőföldhöz való kötődés alapja. A rendszeresség és az ismétlődések is érzelmi biztonságot teremtenek a gyermekeknek. A napi-és heti rendet az óvodapedagógusok alakítják ki csoportonként.

Az érzelmi nevelés feladatai

Környezetvédelmi programunk feladata gyermekeinknek a környezetükhöz és egymáshoz való pozitív viszonyának kialakítása, fejlesztése:

- a környezet szeretetére, tiszteletére, védelmére való nevelés;
- önzetlenség, segítőkészség, konfliktusmegoldó képesség, empátia, stb.

Az óvoda egyszerre segítse a gyermek szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását és engedjen teret önkifejező és önérvényesítő törekvéseinek.

Barátságos, otthonos, szeretetteljes életkörülményeket biztosítva lehetőség nyílik arra, hogy a gyermek kielégíthesse természetes társas szükségleteit, tisztelje, fogadja el a különbözőségeket.

A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, valamint kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, konduktor, stb.) közreműködésével.

A nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó, valamint a migráns gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, a multikulturális és interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.

A gyermek-óvodapedagógus, gyermek-dajka, gyermek-gyermek kapcsolatokat pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.

A családdal való szoros együttműködés a gyermekek töretlen fejlődése érdekében.

Az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését.

Az érzelmi nevelés, szocializáció tartalma

A társas kapcsolatok alakulása szempontjából különös jelentősége van a környezetükből szerzett közös élményekre épülő tevékenységeknek. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme a gyermekek erkölcsi tulajdonságait is erősíti, pl. együttérzés, segítőkészség, őszinteség, lelkiismeretesség. Fejleszti még az akaratukat, kitartásukat, önállóságukat, önfelegyelmeiket, feladattudatukat.

Az óvodai csoportszokások mellett vannak olyan események, amelyek időről időre visszatérnek, áthatják az egész csoport életét, amelyek megtartása nem feltétlenül tartozik az óvoda rendjéhez, de otthonosabbá teszik.

Míg a szokás az egyén magatartásában gyökerezik, a hagyomány az egész közösség életének jellemzője. A hagyományok megválasztása a helyi körülményektől függ. Minden csoportban kell lenni hagyománynak, s ezt tiszteletben kell tartani. A közös élmények mély nyomot hagynak a gyermekekben, főleg akkor, ha aktívan élték át.

Az óvodai közösség alakításában nagy szerepük van a távlatoknak, amelyek izgalmassá, örömtelivé teszik mindennapjaikat. A gyermekek gyermekközösségen belül élik az életüket, ott fejlődnek. A gyermekek természete igényli a társakat. Játékuk és egyéb tevékenységük el sem képzelhető társak nélkül.

Fontos, hogy megtanulják, hogyan kell társak között viselkedni, s egymáshoz igazodni. A magatartási normákat csak a közösségben sajátíthatják el.

A környezetvédő óvoda a gyermekek befogadását a következők szerint szervezi:

- Az új gyermekek szülei részére tartott szülői értekezlet bepillantást nyújt az óvoda életébe.

- Ezt követi az óvodapedagógusok családlátogatása, amely során a gyermekekkel először találkoznak otthonukban. Betekintést nyerhetnek családi életükbe. Képet kapnak a család érzelmi viszonyairól, a gyermekek családban elfoglalt helyéről.
- Ez az ismerkedés alapozza meg a családdal és a gyermekkel való további kapcsolat alakulását.
- A beszoktatás kezdetén mindkét óvodapedagógus foglalkozik a gyermekekkel.
- Óvodánkban a sajátos törődést igénylő gyermekek nevelése a gyermekek különbözőségét figyelembe véve valósul meg.

A fejlesztés várható eredményei óvodáskor végére

- Ragaszkodnak óvodájukhoz, csoportjukhoz, társaikhoz, a felnőttekhez.
- Igényükké válik a helyes viselkedés, a szokások és a magatartási formák betartása.
- Ébrednek bennük a közösségi érzés.
- Érdeklődnek társaik, barátaik iránt.
- Segítenek egymásnak, a felnőtteknek.
- Szükségletükké válik a közös tevékenység.
- Elfogadják társaik másságát.
- Meghallgatják egymást és a felnőtteket.
- Szívesen dolgoznak egymásért.
- Örülnek a közösen elért sikereknek, a közösen átélt élményeknek.
- Érzelmeket szavakban, tettekben is kinyilvánítják.

4.6.1 Ünnepek, hagyományok

Az ünnepek jelentős alkalmak a gyermekek és az óvoda életében. Perspektívát adnak, megerősítik a hagyományokat, és a közös élmény által fokozzák a gyermekek közösséghez tartozását. Az ünnepek kiemelkednek a mindennapi életből, a gyermekek részt vesznek az előkészületekben, melyek felszabadult, vidám hangulatban zajlanak. A különböző jellegű ünnepeket sajátosságaiknak megfelelően szervezzük azzal a céllal, hogy minden gyermek számára külön, de egyben az egész közösségnek is élményt és örömet jelentsen.

A gyermeki élet ünnepei

Hagyományőrző ünnepek:

- *Születésnapok*: Minden gyermeknek megünnepeljük a születésnapját (csoportonként).
- *Mesedélelőtti*: Óvodapedagógusok előadása tanévenként 4-5 alkalommal.
- *Zeneiskolások bemutatója*: Karácsonyi és húsvéti ünnepkörhöz kapcsolódóan.
- *Mikulás*: Ajándékkészítés, csoportszoba feldíszítése a gyermekekkel együtt (csoportonként).
- *Karácsony*: Adventi koszorú és díszek készítése (a szülőkkel együtt)
Ajándékkészítés (a szülőkkel együtt).
Mézeskalácssütés (a gyermekekkel együtt).
Karácsonyi díszek, Betlehem készítése.
Betlehemezés (közös ünnep, óvoda-iskola).
- *Újév*: Az újév rigmusos köszöntése.
- *Farsang*: *Maskarakészítés*.
Vidám jelmezes tánc.
- *Húsvét*: Tojásfestés, locsolkodás (csoportonként).
- *Tavaszi Kippkopp-hét*:
 - o Húsvéti vásár.
 - o Közös tojásdíszítés a szülőkkel
 - o Három napos vidám program sporttal, mesével, zenével.
- *Anyák napja*: Ajándékkészítés (gyermekekkel).
Köszöntés.

- *Majális*: Élő fa díszítése az óvoda és az iskola udvarán
Közös vidám ünneplés a májusfa körül.
- *Családi gyermeknap*: A gyermekek és szülők közös játéka az óvoda udvarán.
- *Évzáró*: Nagycsoportosok búcsúztatása.

Nemzeti ünnep:

- *Március 15.* Kokárdakészítés. Vonulás – huszáros játék.

Óvodánkban megünnepeljük azokat a jeles napokat, amelyek városrészünkön hagyományként élnek, így színesebbé válnak hétköznapijaink. Az évszakok váltakozásaiból adódó időjós-lások élményt jelentenek a gyermekeknek.

Jeles napok:

- *Szüret*: Szüreti multság (szeptember-október).
- *Advent*: Karácsonyi várakozás.
Ünnepre való előkészületek.
- *Luca nap*: Búza hajtatása.

4.7 Értelmi fejlesztés és nevelés

A környezetvédő program kiindulópontnak tekinti a természeti és társadalmi környezetből szerzett, cselekvésen alapuló gyermeki tapasztalatokat, amelyen keresztül további élményekhez juthatnak az őket körülvevő társadalmi és természeti környezetről.

A gyermekekre jellemző az állandó érdeklődés, a környezetüket érzelmektől vezérelve próbálják felfedezni. A játéktevékenység során szerzett tapasztalatok hatására pontosabbá válik érzékelésük, észlelésük, megfigyelőképességük, emlékezetük, gazdagodik fantáziájuk, fejlődik beszédük. A mozgásöröm és az egyre pontosabb megismerés indítják el a tanulás folyamatát. Megfelelő ingergazdag környezetben, szeretetteljes légkörben az értelmi képességek fejlődése biztosított.

Az értelmi fejlesztés és nevelés célja

- A gyermekek értelmi képességeinek fejlesztése.
- Aktív cselekedtetéssel eljuttatni őket a tapasztalaton alapuló gondolkodásig.
- Az együttgondolkodás örömeinek megéreztetése.

Az értelmi fejlesztés és nevelés feladatai

Értelmi fejlesztéshez szükséges feltételrendszer megteremtése.

A gyermekek egyéni sajátosságainak megismerése a játéktevékenységeken keresztül.

A gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, és a kreativitás fejlesztése.

A családdal való folyamatos együttműködés biztosítása a gyermekek fejlődése érdekében.

Fontos a kiváráó, türelmes magatartás a család és az óvoda részéről.

Sajátos törődés biztosítása a kiemelkedő képességű, illetve a nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi, értelmi- vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekeknek.

A gyermekek fejlesztését kiscsoportos, illetve egyéni módon kívánjuk megvalósítani.

A nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségének fejlődését, a gyermek egyéni képességeinek és készségeinek kibontakoztatását.

Minden játék, minden élmény, tanulást hordoz magában, segíti a gyermekek személyiségének fejlődését. A játék világa mellett a valós világot a gyermeki értelemnek megfelelő magyarázattal, mesével, beszélgetéssel közvetítjük.

*„Játék éhe
szavak kéje...
Átadom, mint
ékszer-éket,
izzón égjen
ha beszélek.”
(Kiss Dénes)*

4.8 Anyanyelvi fejlesztés és nevelés

Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van, valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

A környezetvédő szemlélet kialakításához elengedhetetlen az anyanyelv szépségeinek megismertetése. A természet szépségeit kifejező mondókák, mesék, versek és dalok átszövik napjainkat, megismertetik gyermekeinkkel az anyanyelvet. Az anyanyelv jelrendszerét a gyermekek a játékos tevékenységek és a társas érintkezés során sajátítják el.

Az óvodapedagógus és az óvodában dolgozó felnőttek személyes példája a kulcs a gyermekek fejlődéséhez. A beszélő környezet megteremtésével, helyes minta és szabálykövetítéssel (a javítgatás elkerülésével), beszédmintája az anyanyelvi nevelésben döntő fontosságú.

A játék és a környezettel kapcsolatos tevékenységek közben lehetőség nyílik a gyermekek differenciált fejlesztésére, a környezethez kapcsolódó jelenségek megfogalmazása is gazdagítja a gyermekek szókincsét. A találós kérdések, nyelvi játékok, szólások és közmondások hangulata örömet jelent a gyermekeknek, az örömeiknél túl sikerélményhez juttatja őket.

Gárdonyi Géza szerint: „Minden nemzet fő kincse a nyelve.” Ezt a kincset próbáljuk csiszolni, és a nyelv eszközeivel eljuttatni gyermekeinket a szülőföld szépségeinek verbális kifejezéséhez.

Az anyanyelvi fejlesztés és nevelés célja

- Oldott, derűs légkör megteremtése, amelyben a gyermekek szabadon, gátlások nélkül fejezhetik ki gondolataikat.
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartása.
- A mozgás, beszéd és gondolkodás egymással szoros kölcsönhatásban fejlődjön.

Az anyanyelvi fejlesztés és nevelés során az óvodapedagógus feladatai:

A gyermekek beszédképességének fejlesztése, szókincsük bővítése, beszélgetések és az irodalmi anyag tolmácsolása során.

Az óvodapedagógus ismerje meg a család anyanyelvi kulturáltságát. Győzze meg a szülőket az otthoni kommunikációs élmények fontosságáról (esti mesélések, verselések, beszélgetések). Teremtse nyitott légkört, ahol a gyermekek és a szülők is szívesen megnyilvánulnak. Türelemmel hallgassa meg a gyermeket, támogassa a gyermeki kérdéseket.

Juttassa a gyermekeket sikerélményhez, beszédmintájával ösztönözze a gyermekeket utánzásra. Csiszolja beszédkultúráját, figyeljen a hangszínre, hangerősségre és a tempóra. Segítse rövid, pontos megfogalmazással a gyermekek beszédértésének fejlődését.

Hagyja érvényesülni az adott tájegység nyelvjárását, teremtsen lehetőséget a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó és migráns gyermekek anyanyelvének továbbélésére.

Kísérje figyelemmel a gyermekek beszédértési, beszédtechnikai szintjét, nyújtson segítséget a gátlásos, visszahúzódó gyermekeknek. Differenciáltan foglalkozzon a nyelvileg hátrányos helyzetű és kiemelkedően fejlett gyermekekkel. Működjön együtt szakemberekkel az esetleges beszédzavarok, beszédhibák kiküszöbölése érdekében (logopédus, fejlesztő pedagógus).

Az anyanyelvi nevelés várható eredményei óvodáskor végére

A gyermekek bátran használják a tevékenységek során elsajátított anyanyelvüket.

Képesek lesznek árnyaltan kifejezni magukat, tudnak összefüggően beszélni.

Nyugodtan, figyelmesen hallgatják végig a felnőtteket, és a velük párbeszédet kezdeményező gyermekeket.

*„Eddig együtt voltunk gyermek,
Én másod-, ő első ízben:
Épültek fa-tornyok, termek,
Pacskolódtunk porban, vízben.
De hogy ő nőtt, én is nőttem...”
(Arany János)*

5 AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI

5.1 Játék

A gyermeki személyiség alakításának, fejlesztésének kulcsa a játék, így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze.

A játék az az alapvető tevékenységi forma, amely a gyermekek mindennapos tevékenységét áthatja és semmivel nem helyettesíthető. A gyermekek a játék során megismerik, megtapasztalják az őket körülvevő természeti-társadalmi környezetet, tapasztalatokat szereznek a növény- és állatvédelemről, a társas kapcsolatokról. A játék olyan belső késztetésből fakadó, örömteli elfoglaltság, amely a legsokoldalúbban hat a gyermekek személyiségére, és így válik kreativitásukat fejlesztő, erősítő élményt adó tevékenységgé.

Játék során fejlődik a gyermekek mozgása, érzékelése-észlelése, gondolkodása, memóriája. Mindezek mellett megismerkednek különböző viselkedési szokásokkal. Együttműködést, együttérzést, toleranciát tanulnak. A gyermekek játéka, játéktevékenységük fejlődése – személyiségük fejlődésének tükrözi. Tükrözi érzelmi világukat, értelmi, mozgás- és beszédfejlettségüket.

A játék célja

- A gyermekek elemi, pszichikus szükségleteinek biztosítása.
- A játék töltsse be szociális, nevelő és személyiségfejlesztő funkcióját.
- A játék célja maga a játék.

A játék szervezésének feladatai

Az óvodapedagógus előzetes családlátogatás során ismerje meg a szülők játékkal kapcsolatos nézeteit, és a gyermekek játékeszközeit. Az óvodában fontos a szabad játék túlsúlyának érvényesülése. Az óvodapedagógus a gyermekek spontán kezdeményezésére építve az önkéntességet figyelembe véve színesítse, gazdagítsa, fejlessze a játéktevékenységet. A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenlétével biztosítsa az indirekt irányítás felelősségét. Jelenléte nyújtson mindenkor biztonságérzetet, sugározzon együttműködési készséget.

Az óvodapedagógus maga is szeressen játszani. Adjon játékötleteket, igyekezzon elősegíteni a játék tartósságát, színességét. Pozitív példaként szolgáljon viselkedése, beszéde. Ösztönözze a gyermekeket a konfliktushelyzetek önálló megoldására, csak abban az esetben avatkozzon be, ha a gyermekek egymás vagy saját testi épségét látja veszélyeztetve.

Hívja fel a gyermekek figyelmét, adjon olyan ötleteket, hogy a környezetükben található különböző anyagokat (hulladék anyag, hullámpapír, dobozok, textíliák, stb.), egyszerű eszközöket hogyan tudnák felhasználni a játékban. Szervezzon hosszabb-rövidebb sétákat, kirándulásokat, amelyek a játék során újra átélhető közös élményekhez juttatják a gyermekeket.

Alakítson ki meghitt, nyugodt, érzelmi biztonságot nyújtó játszóhelyeket a csoportszobában és a szabadban. A napirend az egész nap folyamán a lehető legtöbb időt biztosítsa a játéktevékenységre, a játék folyamatosságára.

A játéktevékenység tartalma

Az óvodai nevelés 3-4 éves időtartamában a játék fejlődése sajátos képet tükröz. A játékfejlődés sajátosságát igazolja, hogy mindezen tevékenységek egyszerre is megjelennek a gyermekek játékában. A játékfejlődés során folyamatosan változnak, fejlődnek a gyermekek személyiségjegyei.

A család és az óvodapedagógus legfontosabb feladata, hogy a gyermekek játéka egyéni adottságaikhoz, képességeikhez igazodva fejlődhessen az egyszerű gyakorló játéktevékenységtől, a szimbólikus- szerepjátékon át a fejlettebb konstruáló és a bonyolultabb szabályjátékig.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

Felszabadultan, gátlásoktól mentesen, örömmel vesznek részt a gyermekek a játéktevékenységben.

Pozitív érzelmeik alakulnak társaik és a felnőttek iránt, ami ösztönzi őket a közös játékban való részvételre.

Kezdeményezők, kreatívak lesznek a játéktevékenységben.

Megismerkednek az együttjátszás szabályaival, majd be is tartják azokat.

A játéktevékenység során egyre önállóbbá válnak.

Szívesen vesznek részt a nagyobb erőfeszítést igénylő tevékenységekben is.

Kialakul bennük folyamatosan az alkalmazkodás képessége.

Fokozatosan elfogadják egymás ötleteit, véleményét, képesek lesznek a szerepek önálló felosztására, a játék során kialakuló konfliktushelyzetek megoldására.

Egyéni képességeiknek megfelelően kezdeményeznek, irányítanak, vagy szükség esetén le tudnak mondani egy-egy játékszituációban.

Képesek a szabályok elfogadására, betartására, majd később önálló szabályalkotásra.

Az óvodába lépéstől folyamatosan ismerkednek meg a különböző játékeszközökkel. Elsajátítják ezek helyes használatát.

Vigyáznak a játékeszközökre. A megunt játékokat a helyére teszik. Ha megrongálódik a játékeszköz, próbálják segítséggel vagy önállóan megjavítani.

Gyűjtögetnek különböző anyagokat (termések, dobozok, textíliák, stb.), majd ezekből barkácsolnak különféle kiegészítő játékszereket.

A gyermekek szabályjátékában egészséges versenyszellem alakul ki.

„A 3-6 éves korosztály lételeme a mozgás, a gyermeket nem kell motiválni a mozgásra, hiszen nem tud nem mozogni. A gyermek fontos életkori sajátossága a nagy mozgásigény, és késztetése van a mozgásra, erős belső késztetése.”

(Dr. W. Mikó Magdolna)

5.2 Mozgás

A játék, mozgás, tanulás, környezetvédelem, népi hagyományok egységet alkotnak programunkban. A mozgásnak fontos szerepe van az egészség megőrzésében, megővésében, felerősíti és kiegészíti a gondozás és egészséges életmódra nevelés hatását.

A nap folyamán minden adódó lehetőséget kihasználunk a mozgásra, a szabad levegőn tartózkodásra. Lehetőséget biztosítunk minden gyermek számára - az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve - spontán vagy szervezett formában, az óvodai nevelés minden napján a tornára, játékos mozgásokra a csoportszobában, tornaszobában és a szabad levegőn.

A rendszeres testmozgás kedvezően befolyásolja a gyermeki szervezet növekedését, hozzájárul a légző- és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont- és izomrendszer teherbíró képességének fejlesztéséhez. A mozgáskultúra fejlesztése mellett segíti a térben és időben való tájékozódást, a helyzetfelismerést, a döntést, fejleszti az alkalmazkodás képességét, valamint a személyiség akarati tényezőinek alakulását.

A mozgásfejlesztés célja

- A mozgás jelentsen örömforrást a gyermekek számára, mely során természetes mozgásuk (járás, futás, ugrás, támasz, függés, egyensúlyozás stb.) fejlődik.
- Juttassa a gyermekeket a mozgásos sikerélményhez, amely a pozitív személyiségtulajdonságaikat erősíti (bátorság, kitartás, egymásra való odafigyelés, egymás segítése, tolerancia, együttműködés, egészséges versenyszellem).
- Segítse az egészséges életmód kialakítását, az egészség megőrzését.

A mozgás fejlesztésének feladatai

A szabad mozgás lehetőségének, az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységeknek biztosítása kint és bent (hely, idő, eszköz). A gyermekek mozgáskultúrájának fejlesztése, mely segíti a térben és időben történő tájékozódást, a helyzetfelismerést, fejleszti az alkalmazkodás képességét. A természetes mozgások és a pozitív személyiségtulajdonságok fejlesztése.

A gyermekek mozgáskoordinációjának (szem-, kéz-, lábkoordináció) és vesztibuláris képességeinek (egyensúlyérzék) fejlesztése.

Mikrocsoportos illetve egyéni mozgásfejlesztés biztosítása a gyermekek eltérő fejlődési ütemét, egyéni sajátosságait figyelembe véve. A tornaszoba, és a mozgásfejlesztő eszközök maximális kihasználása a gyermekek fejlődése érdekében.

Mozgás a szabadban:

A szabadban, a friss levegőn végzett különféle gyakorlatok, a sok játékos mozgás a gyermekek egészséges fejlődését szolgálják. A nagy tér kiválóan alkalmas a nagymozgások fejlesztésére, és ezúton térérzékelésük is fejlődik. Óvodánk udvarának adottságait kihasználva sok lehetőségünk nyílik a különféle mozgások gyakorlására.

A nyári időszakban az egyenetlen talajon történő mezítlásos járás a lábboltozat erősítését szolgálja.

Télen is sokat tartózkodunk a szabadban. A téli játékok (hógolyózás, szánkózás) is hozzájárulnak a gyermekek edzéséhez, a különböző izomcsoportok erősítéséhez, a mozgáskoordináció alakításához.

Orvosi javaslat alapján a Pedagógiai Szakszolgálat szakembere gyógytornát tart a rászoruló gyermekeknek.

A sajátos nevelési igényű, illetve eltérő fejlettségű gyermekekkel konduktor, és szenzomotoros fejlesztő terapeuta foglalkozik.

A mozgás fejlesztésének várható eredményei óvodáskor végére

A mozgásfejlődés útját figyelembe véve tökéletesednek és koordinálódnak a természetes mozgások (fejtartás, testtartás, kúszás, mászás, ülés, állás, járás, futás).

Harmonikus, összerendezett a járásuk, futásuk.

Betartják a játékszabályokat.

Mozgás közben tudnak irányt változtatni, jobbra, balra, hátra fordulatot tenni az irány megnevezésével.

Képesek sor és kör kialakítására.

Egyensúlyérzékük biztonságos lesz a különböző szereken és magasságban végzett mozgásokban.

Tudnak fél lábon és páros lábon szökdelni.

Kisebb akadályokat átugranak.

Labdakezelésük ügyesedik, tudnak labdát dobni, megfogni, gurítani, célózni.

A mozgásban kitartóakká válnak, a mozgás iránti igényük fokozódik.

A játéktevékenységet a természet parancsolja..., mert mialatt a játszó gyermek foglalatoskodásában boldogan elmerülve, lelke önfeledt gyönyörűséggel telik meg, az alatt ez a tevékenység lesz testi-lelki fejlődésének kibontogatója, ... a szunnyadó képességek felébredésének és megizmosodásának biztosítója."

(V. Barta Károly)

5.3 Tanulás

A tevékenységekben megvalósuló tanulás a teljes személyiség fejlődését támogatja. Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység. Az egész nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

A kisgyermekkorai fejlődés két legfontosabb meghatározója a játék és a mozgás. Az igazi játék a gyermek élményeiből, kezdeményezéseiből, rögtönzéseiből fakad. Az érzelem a gyermeki érdeklődés mozgató ereje, az érzelmek irányítják a cselekedetet, a megismerést, a tanulást.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése. A tanulás interaktív folyamat. Környezetvédő programunkban a hagyományos óvodai nevelés bővül a természet szeretetére, védelmére, valamint az évszakokhoz kapcsolódó jeles napok megismerésére való neveléssel.

A tanulás célja

- Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése, attitűdök erősítése és a képességek fejlesztése tevékenységek keretében.
- Egyre pontosabb, valóság-hű észlelés.

- Figyelemösszpontosításra való képesség kialakítása.
- Reprodukzív emlékezet fejlesztése – és a felfedezés lehetőségének biztosítása.
- Problémamegoldó, kreatív gondolkodásra nevelés.

A tanulással kapcsolatos feladatok

A tanulást támogató, ingergazdag környezet megteremtésével az óvodapedagógus építi a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabottan, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakoztatását. Tartsa tiszteletben a gyermekek pillanatnyi fejlettségét, és önmagukhoz képest fejlessze őket.

A spontán játékos tapasztalatszerzést a gyermekek tanulási sajátosságainak figyelembevételével szervezze.

Gondoskodjék róla, hogy a környezet megismerése és a természetvédelem témakörében változatos tevékenységeket biztosítson a gyermekeknek. Segítsen abban, hogy a gyermekek maguk építsék ötleteikkel, élményeikkel a mindennapokat, önálló döntéseikhez megfelelő minőségű, és mennyiségű segítséget kapjanak.

A tervezett élményanyagot hozza összhangba a gyermekek képességeivel, megfelelő feladatok elé állítsa őket. A családokkal való együttműködés során ismertesse meg a gyermeki tanulás sajátosságait.

Már az óvodában elkezdjük feldolgozni a tárgyi világot, az emberi környezetet, a logika és a matematika világát, a művészeteket, és mintát adunk a kulturált szóbeli kifejezéshez.

A környezetvédelmi programban a cselekvéses tanulás nem önálló tevékenység, az óvodai élet sajátosságaiból fakadóan minden tevékenységben jelen van. A tanulás a gyermekek részéről érzelmektől vezérelt cselekvésbe ágyazott spontán folyamat.

Az óvodapedagógus tudatosan, célszerűen tervez, az óvodai élet három vagy négy éves szakaszára, törekszik a gyermekek tanulási képességeinek megalapozására. A gyermekek biztonságos, szeretetteljes környezetben készségeket, jártasságokat szereznek, így fejlődnek értelmi képességeik, magatartásuk.

A napirend folyamatos, az egyes tevékenységformák játékba ágyazottan szerveződnek. Addig folytatódhat a gyermekek által kedvelt tevékenység, amíg érdekes, élményt és örömet jelent számukra.

A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. A napi és hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusa alakítja ki.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása);
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás.

A tanulás várható eredményei óvodáskor végére

Kifejlődik az észlelés, a megfigyelőképesség, az önkéntes és szándékos figyelem, az emlékezet, a felidézés, a képzelet és a gondolkodás. Egyre több szabályhoz tudnak alkalmazkodni.

Feladattudatuk kialakulóban van, kitartásuk, önfegyelmük a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg.

Belépnek a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyből, óvodásból iskolássá érnek.

Fejlődik szellemi aktivitásuk, beszédkészségük, problémaérzékenységük, helyzetfelismerő képességük. Alakul térérzékelésük, fejlődik nagymozgásuk és a szenzomotoros kéz ügyességük. Formálódik erkölcsi ítéletalkotásuk, viselkedési kultúrájuk. Megtanulják érzelmeik kezelését. Fejlődik kommunikációs kapcsolatteremtő képességük. A különböző tevékenységek során megtanulják fegyelmelni magukat, toleránsak lesznek társaikkal.

A környezetvédő óvoda derűs harmóniája mély hatással van a gyermekek fejlődésére.

*„A környező világ iránti érdeklődés velünk születik.
Születésünk pillanatától egy bonyolult és
elképrázható világ felfedezői vagyunk.”
(Gerald Durrel)*

5.4 A külső világ tevékeny megismerése

Az ember maga is a természet része, ezért elengedhetetlen, hogy a természetet értő, szerető, és azzal harmonikusan együtt élő személyiség legyen. Földünk ma már veszélyben van. Ennek súlyát átérezve, megértve tűztük programunk legfontosabb feladatául a környezet védelmét és a környezettudatos magatartás kialakítását.

A környezetvédő program az óvodába lépés pillanatától biztosítja a családdal közösen a környezetét szerető, környezetvédő személyiségjegyek kialakítását. Tág teret nyújt a folyamatos élményszerzésnek, tapasztalásnak. A szüntelen kutakodás, a természeti megfigyelések a tágabb és szűkebb környezetben, a közös séták, kirándulások során a gyermekek a természetben ismerhetik meg a természetet, a társadalomban a társadalmat.

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a természeti-emberi-tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól.

Óvodánk természeti környezete lehetővé teszi, hogy a gyermekek élményszerűen átélhessék a természetben lejátszódó változásokat, cselekvő részesei legyenek környezetük alakításának. A külvilág megismerésének témakörei e feladatokat megcélözva kerülnek feldolgozásra a mindennapokat áthatva: a család, az évszakok váltakozása, növények, állatok megismerése, gondozása, az óvoda környezetének ápolása, a közös kerti munkák, az élősarok kialakítása.

Mindezek segítik a természeti ismeretek megalapozását, a környezetvédelmi tevékenységek megismerését, gyakorlását, a gyermekek viselkedéskultúrájának, a természethez és az emberi alkotásokhoz való pozitív viszonyának fejlesztését.

A világról szerzett tapasztalatok feldolgozása során sok alkalom kínálkozik a gyermekek gondolkodási képességének, nyelvi kifejezőkészségének, esztétikai érzékének fejlesztésére. Csukás István író gondolatait valljuk: „A gyermek még nem felejtette el a közös nyelvet, még vidáman és könnyedén tud beszélgetni fűvel, fával, felhővel, állatokkal.”

A külső világ tevékeny megismerésének célja

- Olyan szokások, szokásrendszerek, környezetbarát, természetbarát viselkedésformák kialakítása, amely meghatározza a gyermekek és a környezetük kapcsolatát.
- A gyermekek életkoruknak megfelelő szinten minél több tapasztalatot szerezzenek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetből és tanulják azok védelmét, az értékek megőrzését.

- A valóság felfedezése során olyan pozitív viszony, érzelmi kötődés alakuljon ki a természet iránt, mely nyitottá, érzékennyé teszi a gyermekeket, és megteremti a jövő számára a „természetszerető embert”.

Az óvodapedagógus feladatai

Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését a kortárskapcsolatokban és a környezet alakításában.

Építsen a gyermekek spontán érdeklődésére, kíváncsiságára, érzelmeire, tevékenységi és megismerési vágyára. Alakítsa ki a gyermekekben a környezet megismerése során a kulturált, biztonságos életvitel szokásait, a helyes viselkedési formákat, az érzelmi és erkölcsi viszonyokat. A környezet szeretetére neveléssel közvetítse az egyetemes nemzeti kultúra értékeit, hagyományait. Segítse elő, hogy a gyermekek tevékenységek révén ismerjék meg a természeti környezetet: állatokat, növényeket, természeti jelenségeket.

Az óvodapedagógus ébressze fel a gyermekekben a felfedezés, a tudás örömeit. A helyi lehetőségekre építve vonja be a családokat a környezet alakításába, védelmébe. Ápolja a közösségre jellemző hagyományokat, a jeles napokhoz kapcsolódó népszokásokat. A külső világ megismerése segítse elő a szülőföldhöz való kötődés megalapozását.

Környezetünk alakítása, gondozása

A csoportszobában nyugodt helyen természetsarok kialakítása, ahol elhelyezhető az akvárium, a gyermekek által gondozott növények és a közösen gyűjtött termények, magvak, kavicsok, kagylók.

Az udvaron lehetőséget biztosítunk, hogy a gyermekek részt vegyenek a környezet gondozásában (levélsöprés, locsolás, hólapátolás). Az udvar erre kijelölt kerterésében lehetőséget teremtünk arra, hogy a gyermekek különböző növényeket ápolhassanak, figyelhessék fejlődésüket, és az így termesztett növényeket felhasználhassák (gyógyteák készítése).

A külső világ megismerésének tartalma

Programunk egyéni jellegét a hagyományos témajavaslatok feldolgozása mellett a helyi környezeti adottságok, helyi hagyományok, időjósítások határozzák meg.

Hagyományos témajavaslatok:

- Óvodai környezet
- Család
- Testünk
- Közlekedés
- Évszakok
- Növények
- Állatok
- Színek
- Felnőttek munkája
- Napszakok

A gyermekek és a természet szoros kapcsolatban vannak. Ezt a kapcsolatot a következő tevékenységekkel bővítjük:

- az évszakok változásaiból adódó megfigyelések (időjárás, állatok, növények);
- környezetalakító munkák végzése (kerti munka, udvarrendezés, természetsarok gondozása, ünnepi készülődés);
- termések gyűjtése;
- rendszeres környezetmegismerő séták, kirándulások szervezése (szűkebb és tágabb környezet).

A gyermekek és a természet kapcsolatát a következő jeles napokkal erősítjük:

Állatok Világnapja (október 4.) Az állatok a természet részei, ugyanúgy, mint mi emberek. ezért már kisgyermekkorban ki kell alakítani az állatok tiszteletét, védelmét. (Alkalmi lehetőség: séta, vagy kirándulás olyan helyre, ahol a gyerekek közvetlen tapasztalatokat szerezhetnek állatokról. Állatokról szóló mese, vers, ének.)

Víz napja (március 22.) Víz nélkül nincs élet. A vizek életét óvni kell. Ezzel oltjuk szomjúságunkat, növények fejlődését segíti, az állatok folyóból, tóból, forrásból isznak.

(Alkalmi lehetőség: kirándulás vízpartra, kísérletezés a vízzel, vizes játékok.)

Föld napja (április 22.) Megláttatjuk az ember környezet alakító hatását, a szépséget, amely alkotni képes, de rádöbentjük a gyermekeket arra is, hogy az ember hogyan csúfítja el a természetet. (Alkalmi lehetőség: faültetés, virággondozás, veteményezés, kirándulás.)

Madarak és fák napja (május) Természetben járva figyeljük a fészekrakó, fiókáit etető, röptető madár életét. Kedvelt és újonnan felfedezett kirándulóhelyeinket felkeresve ügyelünk arra, hogy ne zavarjuk a madarak életét, felhívjuk a gyermekek figyelmét a védett növényekre. A természetvédelmi területek megismerése különleges ismeretek birtokába juttatja a gyermekeket

Környezetvédelmi világnap (június 5.) Az óvodás, aki a természet és annak ismerete által gazdagabb lesz, vélhetően más szemlélettel közelít a környező világhoz. „Én remélem, hogy még ... ki fognak kelni ama virágok, melynek magvait ... jó remény fejében elvetetem.” (Tessedik Sámuel)

A környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut a gyermek, és azokat tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alakí, nagyságbeli és téri viszonyokat, ezáltal alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiség-szemlélete.

A környezetvédő óvodában a kutató, kereső, kíváncsiskodó gyermekek már az óvodába lépéstől kezdve találkoznak a számolással, megismerkednek matematikai fogalmakkal, okozati összefüggésekkel, a logikus gondolkodással. A természetben gyűjtött tárgyakat raktározzák, csoportosítják, párosítják, megszámozzák, összehasonlítják, osztályozzák, elosztják, mérik. Játékosan különböző műveleteket ismertetünk meg velük, hagyjuk őket saját logikájuk szerint gondolkodni.

A külső világ tevékeny megismerésének várható eredményei óvodáskor végére

Felfedezik nyitott szemmel, füllel és szívvel környezetük szépségeit.

Pozitív érzelmi kötődés alakul ki környezetük iránt, a környezetért felelősséget éreznek.

Tapasztalataik lesznek a növények, állatok életéről és az ehhez kapcsolódó emberi munkáról. Örömmel végeznek a környezetük átalakításával kapcsolatos tevékenységeket.

Felismernek elemi problémákat, logikai kapcsolatokat, problémamegoldásra válnak képessé.

Gondolni fognak a mindennapos tevékenységek során a természetben gyűjtött anyagok hasznosítására.

Megismerik, alkalmazzák a helyi közlekedés szabályait.

Logikus gondolkodásuk, problémafelismerő és megoldó képességük fejlődik.

Pozitívan kötődnek a környezetükhöz, szűkebb hazájukhoz.

5.4.1 Munka jellegű tevékenységek

A munka jellegű tevékenység a gyermeki személyiség fejlesztésének, a közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakításának fontos eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája. A munka jellegű tevékenység a játékkal és a cselekvő tanulással sok vonatkozásban azonosságot mutat. Az óvodáskor végéig játékos jellegű marad, valamennyi tevékenységben részt vehetnek fiúk lányok egyaránt.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekekkel való együttműködést, folyamatos, konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő, pozitív értékelést igényel.

A munkára nevelés célja

- Az önkéntesen, örömmel és szívesen végzett, aktív tevékenységre nevelés.
- Tapasztalatszerzés és a környezet megismerése.
- A munkavégzéshez szükséges attitűdök és készségek, képességek alakítása.
- Az önálló munkavégzésre, a kitartásra, a munka iránti tiszteletre, az egymás munkájának megbecsülésére nevelés.
- A gyermekek közötti baráti kapcsolatok kialakulásának segítése, támogatása.

Az óvodapedagógus feladatai

Nyugodt, kiegyensúlyozott munkához szükséges légkör megteremtése, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően végezhesék feladataikat.

A gyermekek számára az életkorukhoz és erejükhöz mért munkalehetőségek megteremtése. A saját személyükkel kapcsolatos tevékenységek, és a társaikért végzett közös munka megismertetése a gyermekekkel. Tartalmilag gazdag és változatos feladatok nyújtása.

Testi épség megőrzésének biztosítása.

Életkoruknak megfelelő eszközök biztosítása, a várakozás elkerülése. A csoporttársakkal együtt, értük végzett munka megszerettetése. A gyermekek céltudatos figyelmének, kitartásának és önállóságának alakítása.

Az óvoda gyermekek munkajellegű tevékenységeinek megismertetése a családdal az együttnevelés érdekében.

A környezetvédelmi óvodában folyó munkajellegű tevékenységek

Az önkiszolgálás; Rendrakás illetve a rend megőrzése (csoportszoba, mosdó, öltöző, udvar), játékszerek tisztítása; Ajándék készítése, csoportszoba díszítéséhez eszközkészítés, egyéni ötletek alkalmazása;

Segítség az óvodapedagógusnak és más fenőtteknek, vagy egyéb munka;

Segítségadás a kisebbeknek az öltözködésben, vetkőzésben, és egymásnak minden olyan területen, ahol erre szükség van;

Egyéb megbízások teljesítése, üzenetek átadása; Növények gondozásával és védelmével kapcsolatos munkák: Folyamatos növényápolás (ültetés, átültetés, öntözés, gyomlálás, kapálás); Évszakokhoz kapcsolódó munkák a kiskertben; Tél végén magvak ültetése, csíráztatása; A természetsarok változtatása, gazdagítása az évszaknak megfelelően;

Környezet rendezése (lenyírt fű gereblyézése, elhordása, őszi levelek felsöprése, hólapátolás); A környezetükben lévő élőlények védelme, megóvása; Gyűjtőmunka elvégzése (termékek elhelyezése, rendszerezése); Madáretetők elhelyezésében való részvétel, a madarak élelméről való gondoskodás.

Naposi munka és egyéb munka:

Étkezéssel kapcsolatos tennivalók:

Az étkezéshez szükséges eszközök előkészítése, terítés, az ételek kiosztása, étkezés után rendrakás.

Terem- és udvarrendezésben való részvétel (játékok, eszközök, fektetők előkészítése, elrakása; öltöző, mosdó használat utáni rendbe tétele).

Különböző foglalkozási eszközök kiosztásában, elrakásában segítenek az óvónők.

A fejlesztés várható eredményei óvodáskor végére

Szívesen vállalnak, és örömmel végeznek saját maguk és társaikkal kapcsolatos munkákat.
A megbízásokat pontosan teljesítik.
Felismerik a segítségadás lehetőségeit.
Megismerik a szerszámok, munkaeszközök tárolási helyét, azok helyes használatát.
Képesek lesznek az eszközök megóvására, mások és saját testi épségük megőrzésére.
Gondozzák, óvják a környezetükben lévő növényeket, állatokat.

„Az irodalom beszélni és cselekedni tanít bennünket. Beszélni, pontosan olyan értelemben, mint az édesanyánk. Csak még türelmesebben és fáradhatatlanabban. S épp annyi kedveskedéssel.”
(Zilahy Józsefné)

5.5 A művészetek eszközeinek alkalmazása

5.5.1 Vers, mese

Szorosan összefonódik az anyanyelvi neveléssel, a zenével, énekkel, a játékos mozgásokkal.

Erkölcsei, érzelmi, értelmi töltésű, emberi kapcsolatokra tanít, segíti a világ megismerését, lelkeket táplál. A vers, mese mozgásba hozza a gyermeki képzeletet, megbékíti félelmeivel, erősíti önbizalmát.

A kisgyermek- és óvodáskort az érzelmek dominanciája határozza meg, ez mutatkozik meg az irodalomhoz fűződő kapcsolatában is. A gyermekek már kisgyermekkorban fogékonyak az esztétikumra. Ezt főként a ritmikus, zenei hatású versek, mondókák kedvelése igazolja. A gyermekkor a mese kora. Az óvodáskorú gyermekek a mesék segítségével egyre közelebb kerülnek a valósághoz.

A felnőtt kezdeményezése nyomán a gyermeki fantázia elindíthatja a nagy utazást a világban. A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás belső képi világot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája.

Gyermekeink átélik az átváltozást, a küzdést, a jó és rossz ellentétét, az igazat és a hamisat, a megszemélyesítést és a menekülés helyzetét. A mesemondást jól kiegészítik az igaz, de nagyon érdekes történetek a természetről. A gyermekek maguk is kezdeményeznek spontán mesedramatizálást, bábozást, ezzel is teret adva önkifejezésüknek.

A mesék megjelenítéséhez csodálatos bábok készülnek a természet ajándékaiból. A versek hallgatása is élményt jelent gyermekeinknek. Az érdekes, ritmikus hangzás, játékos vagy humoros felépítés, a játszói elemek örömmel töltik el a gyermekeket. A vershez mozgásélmény is kapcsolódik, amelyet játék közben is örömmel ismételtetnek. A találós kérdések, nyelvtörők, névcsőfolók az aktualitásoknak megfelelően kerülnek ismertetésre.

A mesék, népköltések hagyományai már nem élnek, ezért fektetünk nagy hangsúlyt a népmesék, mesék megismertetésére. Mesélés közben agyagozunk, szövünk, fűzünk vagy egyszerű tárgyakat készítünk, ezáltal a gyermeki önkifejezés többoldalú.

Az effajta kezdeményezésekkel szeretnénk példát adni arra, hogy a játékos tevékenység, a mesemondás és az éneklés mennyire kapcsolódik a minket körülvevő természethez. Ezzel a módszerrel próbáljuk átörökíteni a természetszeretetet, összekapcsolva a népi hagyományokkal.

Az óvodában a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

A tevékenységforma célja

- A gyermekek szívesen hallgassanak irodalmi műveket. Legyen számukra örömforrás a mese, a vers befogadása.
- Az óvónő által igényesen válogatott művek olyan irodalmi élményt jelentsenek, hogy a gyermekek érdeklődése forduljon a könyvek, filmek és a színház világa felé.
- A gyermekek művészetek iránti érdeklődésének megalapozása az átélt irodalmi élmények segítségével.
- A könyvek szeretetére, megbecsülésére való nevelés.

Az óvodapedagógus feladatai

Biztosítson meghitt, nyugodt, otthonos, vidám légkört az irodalmi élmények befogadására. Törekedjék a gyermekek fejlettségének megfelelő, igényes irodalmi anyag kiválasztására, amely tolmácsolása hiteles, szuggesztív legyen.

Segítse a gyermekeket az irodalmi élmények feldolgozásában (bábozás, dramatizálás). A gyermekek fejlettségének és érdeklődésének megfelelő eszközöket könnyen hozzáférhető helyen helyezze el.

Adjon lehetőséget a mondókák, versek, mesék gyakorlására, ismétlésére, a gyermekek hangulata, kedve, igénye szerint, hiszen a mindennapos mesélés, verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

Az óvodapedagógus a mesélést, verselést kötetlenül tervezze az aktualitásoknak megfelelően, építsen a gyermekek által kialakított spontán helyzetekre. Használjon ki minden lehetőséget a színház, filmszínház, könyvtár látogatására.

Az irodalmi élmények nyújtásával gazdagítsa a gyermekek szókincsét, fejlessze szépérzékét, figyelmét, beleélő képességét, önkifejezését, az összetartozás érzését és a konfliktusmegoldó képességét.

A nemzeti, etnikai, kisebbségi és nigráns gyermekek számára a mese-vers tevékenységeken keresztül is biztosítsa az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését.

A tevékenységforma tartalma

- mondókák: – időjárásról, évszakokról, természeti jelenségekről, növényekről, állatokról;
- dajkarímek, altatók, hintáztatók, járnai tanítók, ujjkiszámolók, állathívogatók;
- formula mesék (rövid ritmikus mozdulatokkal kísért mese);
- állatmesék;
- hangutánzó mesék;
- párbeszédes játékok;
- groteszk, humoros versek;
- halmozó és láncmesék;
- tündérmesék;
- klasszikus és kortárs írók, költők műveiből válogatott mesék, versek, elbeszélések, történetek;
- tanévenként 4-5 alkalommal mesedélelőtt.

A hagyományos irodalmi anyag mellett környezetvédő óvodánkban nagy szerep jut a természet jelenségeihez, változásaihoz kapcsolódó mondókáknak, meséknek, találós kérdéseknek, helyi szólásoknak, közmondásoknak és dramatikus népszokásoknak.

Az óvodáskor végére várható eredmények

Szeretik és igénylik a mindennapos, irodalommal kapcsolatos tevékenységeket. Önállóan kezdeményeznek verselést, mesélést, bábozást, dramatizálást.

Megszilárdulnak az irodalmi élmények befogadásához kapcsolódó szokásaik.

Az irodalmi élmények hatására gyarapodik szókincsük, fejlődik kifejezőképességük.

Kialakul az összetartozás igénye, fejlődik esztétikai érzékük, fantáziájuk, képzeletük, figyelmük, konfliktusmegoldó képességük.

Megbecsülik és óvják a mindennapi használat során a különféle irodalmi eszközöket (könyvek, bábok).

Az irodalmi nevelés során megalapozódik a gyermekek későbbi irodalomhoz kapcsolódó viszonya.

5.5.2 Rajzolás, mintázás kézi munka

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, az ábrázolás különböző fajtái, is fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Az építő-, ábrázoló, alakító tevékenység segíti a gyermekek téri, formai és színeképzetének kialakítását, gazdagodását. Megismerteti a gyermekeket a különböző anyagokkal, az ábrázolás és konstruálás egyszerű technikáival. A színes élmények, változatos témák, az érdekesen kombinálható technikák vonzóvá teszik a gyermekek számára az ábrázoló tevékenykedést.

Az ábrázoló tevékenység a játékba épülve alakítja ki a gyermekek vizuális észlelését, képzeletét, segíti az intellektuális látásmód kialakulását. Maga a tevékenység és annak öröme a fontos; valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az élmények befogadására.

A tevékenységforma célja:

- Felkelteni a gyermekekben az ábrázolás anyagaival, eszközeivel való tevékenykedés vágyát, biztosítani az élményszerzés sokféle lehetőségét.
- Egész nap folyamán olyan légkör, olyan hangulat kialakítása, amely ösztönzi a gyermekeket élményeik képi kifejezésére, alkotó tevékenységre.
- Különböző anyagok és technikák alkalmazási képességének fejlesztése.
- A művészi látásmód megalapozása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, kialakítása.
- A képi plasztikai kifejezőképesség, térbeli tájékozódó és rendezőképességeik alakítása.
- Igényes, kreatív, önmagukat kifejezni tudó gyermekek nevelése, akik az őket körülvevő természet anyagait formálhatónak, alakíthatónak látják.

Az óvodapedagógus feladatai

Alakítson ki olyan inspiráló környezetet, amelyben egész nap biztosított a gyermekek szabad ábrázoló tevékenysége. Építsen a gyermekek tevékenységi vágyára, érdeklődésére.

A gyermekek életkorának, egyéni fejlettségi szintjük, képességeik szem előtt tartásával szervezze a különböző tevékenységeket. Ismertesse meg a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, mintázás és kézimunka különböző technikai elemeivel és eljárásaival.

Gondoskodjon a jó minőségű eszközökről, anyagokról, használja fel a gyermekek környezetében található természetes anyagokat, pl. rongy, kő, faágak, gesztenye, dióhéj, csuhé, szalma, stb.

Biztosítsa az élményszerzés sokféle lehetőségét, irányítsa rá a gyermekek figyelmét a környező természet szépségeinek meglátására. Együtt élje át a gyermekekkel a felfedezés örömet. Juttassa sikerélményhez, fejlessze a képzeletüket, fantáziájukat, kezdeményezőképességüket, ábrázoló készségüket, erősítse önbizalmukat.

Kezelje a gyermekek munkáit értéként, használja fel a közvetlen környezet szépítésére, ezáltal alakítsa ki a munkák megbecsülésének igényét. Az együttnevelés érdekében ismertesse meg a szülőkkel a gyermeki ábrázolás sajátosságait, értékét.

Az óvodáskor végére várható eredmények

Önként és örömmel kapcsolódnak be, és önállóan is kezdeményeznek ábrázoló tevékenységeket. Megismernek sokféle ábrázolóeszközt, és készségszinten tudják ezeket használni. Mondanivalójukat a megismert technikákkal ki tudják fejezni vizuálisan. Kialakul képi, plasztikai kifejezőképességük, térbeli tájékozódási képességük, szem-, kézkoordinációjuk, vizuális gondolkodásuk. Fejlődik esztétikai érzékük. Kreatív szemléletmód alapozódik meg, amely segítségével a környezet kínálta lehetőségeket változatosan tudják feldolgozni.

A környezet tárgyainak felhasználásával végzett alkotómunka eredményeként megalapozódik a természet szeretete és a szülőföldhöz való mély kötődés.

5.5.3 Ének, zene, énekes játék

A zenei nevelés az óvodai nevelés folyamatának sajátos területe, mely elsősorban az érzelmekre hat. Elősegíti a gyermekek biztonságérzetének növekedését, gátlásainak feloldódását, önfegyelmének, közösségi érzésének és magatartásának alakulását.

Környezetvédő óvodánkban sokat énekelünk, szívesen énekeljük át gyermekeinkkel az egész napot. A tevékenység közbeni dalolgatás a gyermekek érzelmvilágát gazdagítja. Ezáltal megalapozzuk zenei anyanyelvüket, fejlesztjük esztétikai érzéküket és értelmi képességeiket.

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát.

Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközzéül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (a ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

A tevékenységforma célja

- A gyermekek zenei élményekhez juttatása, a zenei érdeklődés felkeltése.
- A dallam, a ritmus, a mozgás szépségének, a közös éneklés örömének felfedeztetése.
- A zenei ízlés formálása, az esztétikai fogékonyság növelése.
- A mozgáskultúra fejlődésének elősegítése.
- A népi hagyományok megismerése, továbbélésének segítése.
- Más népek dalainak, dalos játékainak megismerése.
- A zenei műveltség megalapozása.

Az ének-zenei nevelés feladatai

Nyugodt, vidám légkör biztosításával teremtsen meg a nap bármely időszakában az éneklés lehetőségét. Az óvodapedagógus törekedjék az igényes, a gyermekek életkorának megfelelő, művészi értékű zenei anyag kiválasztására és hiteles tolmácsolására.

A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a nemzetiségi, etnikai, kisebbségi nevelés esetében a gyermek hovatarozását is, ezáltal biztosítva a multikulturális, interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.

Az óvónő zenei élmények nyújtásával fejlessze a gyermekek alkotókedvét, képzeletét, zenei hallását, ritmusérzékét. Ismertesse meg, és használja a gyermekekkel együtt a természetben rejlő hangképzésre alkalmas eszközöket (pl. mákgubóból, kavicsokból csörgő; faágakból ritmushangszer; nádból, fűzfából síp, stb.)

A zenei élmények nyújtásával fejlessze a gyermekek zenei képességeit:

- szép, tiszta éneklés,
- ritmusérzék fejlesztése,
- mozgáskultúra fejlesztése,
- hallásfejlesztés,
- emlékezet fejlesztése.

A tevékenységforma tartalma

Magyar népi énekes-mozgásos játékok, más népek dalai, játéka:

- egy- és kétszemélyes játékok, ölbéli játékok;
- altatók, hintáztatók, simogatók, hajladozók, höcöggetők, lovagoltatók, tapsoltatók, sétáltatók, táncoltatók, labdázók, stb.,
- körjátékok és dalaik (fogyó és gyarapodó játékok, párválasztók, sor- és ügyességi játékok).

Magyar népszokások és hagyományok dalai, játéka:

- táncos játékok (lakodalmas, alakoskodók, vonulások, táncok, átalakuló játékok, kapcsolódós játékok, kapuzók).

Jeles napok dalai:

- advent: pásztorjáték,
- farsang: télcúfoló dalok,
- húsvét: vásározás,
- majális: tavaszi dalok,
- pünkösöd: pünkösödölő.

Gyermekeknek írt műdalok.

Hangszeres zene hallgatása.

A tevékenységforma várható eredményei óvodáskor végére

Tudnak természetes tempóban járni, segítség nélkül tempót tartani. Énekelnek hat hangterjedelmű dalokat, tudják a dalt elkezdni, dúdolják az ismert dallamokat. Felelgetős dalt énekelnek társukkal vagy a csoporttal. Dallam- és ritmusvisszhangot hoznak létre.

Megkülönböztetik és reprodukálják a halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú fogalompárokat dallamban és ritmusban. Kifejezik cselekvéssel a dalritmust és az egyenletes lüktetést, érzékeli a szünetet. Egyszerű táncos mozgásokat végeznek helyes testtartással.

Tiszta éneklésre, szép szövegkiejtésre törekednek. Figyelmesen hallgatják a bemutatott zenét. Dalokat énekelnek az ünnepekörhöz kapcsolódva. Felismerik dallamotívum alapján a hallott dalt, néhány természeti és környezeti hangot (többféle zenei és zörejhangot), hangszereket (ritmushangszereket és furulya hangját), különböző hangszíneket.

Ritmushangszereket tudnak használni.

Ismernek néhány térforma alakítási lehetőséget (kör, csigavonal).

Próbálkoznak dallamrögtönzéssel, dallamokhoz mozgást, játékot, szöveget improvizálnak.

„Ha többek életét és munkáját összehangoljuk, együttesen mindnyájan messzebbre jutunk, mint külön haladva bárki is eljuthatna.”

(Descartes)

6 Kapcsolatok

Óvoda – család

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége és ebben az óvoda kiegészítő szerepet játszik a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.

Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül. A kettő összhangja, az óvoda folyamatos együttműködése a szülőkkel, a gyermekek harmonikus fejlődésének feltétele. A gyermekek intelligenciája, viselkedése, érzelmi élete, szokása főként a családi minta szerint formálódik. Az óvoda és a család kapcsolatának az alapja a kölcsönös bizalom, az előítéletektől mentes közeledés.

Az óvodába járó gyermekek magukkal hozzák a családban kialakult sajátosságokat, szokásokat, értékeket, viselkedési normákat. Az óvodapedagógus figyelembe veszi ezeket, és az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait. A hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esetében még fontosabb az óvónő megértő, bizalmat ébresztő magatartása. Ha szükséges kezdeményezze a gyermekvédő hatóságok segítségét a gyermekvédelmi felelősön keresztül. A szülők tájékoztatása reális és diszkrét legyen:

Az óvónő viselkedése példaértékű legyen, a gyermekek érdekében mindig tartsa szem előtt az adatvédelmi és a titoktartási kötelezettségét.

A szülők, az óvoda és az óvodapedagógusok együttműködési formái

A szülők naponta betekintést kapnak az óvodai életbe, de jelenlétükkel ne zavarják meg a csoport életét.

A nyílt nap a szülők igénye szerint tágabb lehetőséget nyújt a betekintésre, s általa megismerhetik a csoport, és benne gyermekük óvodai életét.

A fogadóóra négy szemközti találkozás a szülővel (szükség szerint).

A szülői értekezlet jó alkalmat ad arra, hogy a szülők megismerkedjenek az óvoda, a csoport rendjével, elvárásaival, feladataival, aktuális problémáival.

Értekezleteinket oldott hangulatú beszélgetés formájában szervezzük.

A családlátogatás fontos esemény mind a család, mind az óvónő számára. Az óvodai környezettől eltérő, más környezetben találkozik az óvónő a gyermekkel, a családtagokkal.

A munkadélután jó alkalmat teremt egymás (szülők-óvónők) jobb megismerésére, az együttműködésre. Az így elkészített közös ajándék fejleszti a szülők esztétikai érzékét.

Közös programok:

- Ünnepek előtti készülődés (karácsony, húsvét stb.)
- Szüreti mulatság
- Családi gyermeknap
- Szülők, gyermekek közös kirándulása
- Tavaszi Kippkopp hét - rendezvénysorozat
- Óvodai ünnepélyek (karácsony, anyák napja, évváró stb.)

Óvoda – tagóvoda, telephely

Fontosnak tartjuk a tagóvodával, illetve telephellyel való szoros kapcsolat megőrzését. Az eredményes nevelőmunka érdekében a folyamatos információcsere megtartására törekszünk.

Ápoljuk a már kialakult hagyományokat:

- közös kirándulások szervezése a tágabb környezet megismerése céljából;

- Közös értekezletek, rendezvények szervezése a tagóvoda és telephely dolgozóival.

Óvoda – iskola

Az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségben történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Az óvodából az iskolába történő zavartalan átmenet megkívánja az óvoda és az iskola nevelőmunkájának összehangolását, a két intézmény együttműködését.

Fontos, hogy kapcsolatukban kölcsönös nyitottság és bizalom érvényesüljön. Ismerjék meg és becsüeljék egymás munkáját a két intézmény pedagógusai. Lehetővé kell tenni, hogy az első osztályos tanító nénik minél teljesebb képet kapjanak az óvodai életéről, ezért meghívjuk őket az óvodába, az iskolába készülő gyermekek megismerése céljából.

Az óvodapedagógusok is látogassanak el a gyermekekkel együtt az iskolába, a gyermekek ismerkedjenek meg a leendő tanítójukkal. Az óvoda iskola-előkészítő munkája akkor tekinthető sikeresnek, ha a gyermekek örömmel, bizalommal, érdeklődéssel indulnak iskolába. Az óvodapedagógus kövesse figyelemmel az iskolába történő beilleszkedést, használja fel e téren szerzett tapasztalatait saját nevelőmunkájában. Ha szükségét látja, beiskolázás előtt kérje a nevelési tanácsadó szakembereinek (pszichológus, logopédus) segítségét, s ezt minden alkalommal beszélje meg a szülőkkel.

Az óvodából iskolába való átmenet megkönnyítése érdekében a 2009/2010-es tanévtől létrejött az IPR csoport, melynek tagjai (tanító és óvodapedagógusok) olyan együttműködési formákat dolgoznak ki, melyek segítségével megkönnyítik a gyermekek iskolába való beilleszkedését (különös tekintettel a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre).

Óvoda – közművelődési intézmények

A helyi közművelődési intézmények – könyvtár, művelődési ház – sajátos lehetőségeit használja fel az óvónő a nevelőmunkában. Az óvoda és a közművelődési intézmények kapcsolatában érvényesüljön a kölcsönös nyitottság. Az óvodapedagógus keltse fel a gyermekek érdeklődését, és ismertesse meg velük az ott folyó különböző tevékenységeket. Készítse elő őket az esztétikai élményre, a művészetek befogadására, érzelmileg megalapozva és segítve igényeik fokozatos kielégítését. Készítse elő a könyvtár- és színházlátogatást.

Könyvtárlátogatás: az óvodai irodalmi nevelést kiegészítve felkelti a gyermekek érdeklődését a könyvek és a könyvtár iránt. A nagycsoportos óvodásokkal évente többször ellátogatunk a könyvtárba, hogy kialakuljon bennük a mese, a könyv szeretete. A művelődési ház közel hozza a gyermekeket a hiányzó művelődési lehetőségeket: a bábszínházat, a gyermekszínházat, kiállításokat. Ezeket a lehetőségeket igyekszünk maximálisan kihasználni, természetesen a gyermekek életkori sajátosságait, befogadóképességüket figyelembe véve. A színházlátogatás fejleszti a gyermekek erkölcsi érzelmeit, esztétikai fogékonyságát.

Az óvodapedagógus tegye lehetővé az élmények feldolgozását, elmélyítését a játékban és az ábrázolás tevékenységek során is. A programok kínálta lehetőségekből az óvónő úgy válogasson, hogy elősegítse a nevelési feladatok sokoldalú megoldását, s az élménynyújtással tegye színesebbé, örömtelibbé és gazdagabbá a gyermekek mindennapi tevékenységét.

Óvoda – egészségügyi intézmények, szociális szervek

Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt, az óvodai élet során meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében:

- Bölcsőde
- Orvos, védőnő, gyermekfogászat.
- Nevelési Tanácsadó.
- Családsegítő Szolgálat.
- Pedagógiai Szakszolgálat

- Kisebbségi önkormányzat.

A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükséglethez.
A kapcsolatok kialakításában óvodánk nyitott és kezdeményező.

„Minden gyermeket elfogadunk olyannak, amilyen – azzá neveljük, amivé válni képes annak érdekében, hogy életésélyei a lehetőségeihez képest a legjobbak legyenek.”

7 A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése

Környezetvédő programunk biztosítja a sajátos nevelési igényű gyermekeknek a többi gyermekkel együtt történő integrált nevelését. Intézményünkben az integráció legmagasabb szintjét, az inklúziót alkalmazzuk. Újra gondolva az óvodai élet mindennapjainak szervezeti felépítését, és gondoskodva a nevelés speciális feltételeiről is, biztosítjuk, hogy a gyermekek az idő egészében együtt lehessenek, részt vehessenek – állapotuknak megfelelően – minden tevékenységben, együtt haladhassanak a többiekkel. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, az egyéni sajátosságok, eltérő fejlődési ütem figyelembevételével. A gyermeki személyiséget az elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.

Óvodánk pedagógusainak magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal kell rendelkezni. A dajka-gyermek kapcsolatban is jelen kell lennie az elfogadó, toleráns viselkedésnek, magas szintű empátiakészségnek. Külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermekek megkapjanak minden segítséget hátrányaik leküzdéséhez.

Az integráltan fejlesztett gyermekek számára biztosítjuk mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátását, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz. A gyermekek fogyatékoságához igazodva együttműködünk a Pedagógiai Szakszolgálat szakembereivel, akik a gyermekek fejlesztését végzik, javasolataikat beépítjük a mindennapi életbe. A rehabilitáció sikere érdekében szoros kapcsolatot tartunk a családdal.

Befogadó intézményként a szülőkkel együttműködve, biztonságos környezetben kívánjuk együtt nevelni a többséggel a sajátos nevelési igényű, a hátrányos helyzetű, a beilleszkedési, tanulási és magatartási zavarral küzdő, és a hátralkedő képességű gyermekeket.

Környezetvédő óvodánk programja lehetőséget biztosít a sérült gyermekeknek az önmagukhoz viszonyított fejlődésre, kreativitásra, az önbizalom és a pozitív énkép kialakítására.

Fejlesztőpedagógiai munkánk célja:

- a probléma minél korábbi felismerése,
- az eltérő fejlődési ütemű gyerekek megfelelő megközelítése,
- a sérült gyermekek eljutatása a lehető legnagyobb fokra önállóságához, önkiszolgáláshoz annak érdekében, hogy felnőtt életükben nem hátrányos helyzetűbe kerüljenek főként a segítségére,
- a tanulási nehézségek megelőzése, enyhítése,
- a sajátos nevelési igényű gyerekeknél is a nevelési-célok elérésének előfeltételéül megvalósítására törekvés az egyéni erő és fejlődési ütembe vételével,
- gyermekeink képességeinek legoptimálisabb készülésre hozása az iskolába lépés pillanatára.

Fejlesztőpedagógiai munkánk feladatai:

- Fejlesztőpedagógus vezetésével felvállaljuk a Tanulási Felkészültséget Vizsgáló Rendszer (TÁV) Bizottság feladatát, és a nem sajátos nevelési igényű gyermekek

– Az inkluzív nevelés megvalósításához szükséges felkészítést, képzést, továbbképzést, tanácsadást és módszertani támogatást a köznevelési szakmai közreműködés keretében biztosítjuk.

- Szükség esetén a pedagógusok számára a szükséges felkészítést, képzést, továbbképzést, tanácsadást és módszertani támogatást biztosítjuk.

Szakmai feltételek:

- Felkészült óvodapedagógusok, nevelőtestület. (Az érintett pedagógusoknak alapvető ismeretekkel kell rendelkezniük a sajátos nevelési igényű gyermek sérüléséről, a neveléshez szükséges eszközökről, módszerekről.)
- Gyógypedagógus (szükség szerint enyhe értelmi fogyatékos, hallássérült, látássérült, beszéd fogyatékos, mozgásfogyatékos gyermekek ellátására jogosult)
- Kiemelt jelentőségű a szülői-, gyermeki közösség befogadó attitűdjének kialakítása, fejlesztése (szülői érdeklődés, közös tevékenység, szervezésével).
- Fejlesztő pedagógus saját alkalmazásában, vagy Nevelési Tanácsadó révén,
- A feladatok teljesítését szolgáló.

Csoportszervezés, befogadó közösség:

- Inkluzív nevelési formában csoportonként maximum két fő sajátos nevelési igényű gyermeket fogadunk (aki 2 főnek számít).
- Vállaljuk, a gyermek beilleszkedésének segítését az új közösségbe.
- Nevelő munkánk tervezésének, szervezésének és megvalósításának folyamatában tekintettel vagyunk a sérült gyermek sajátos nevelési igényeire.
- Tevékenységünkben érvényesítjük a sérült gyermek habilitációjának, rehabilitációjának tartalmait, kiemelten kezeljük a szocijalizációs folyamatok fejlesztését a játék tevékenységen, de a többi óvodai tevékenységen keresztül is.
- A törvények és rendeletek érvényesítésével mindent megteszünk a sérült gyermek sikeres integrációjának érdekében.
- Folyamatos kapcsolattartásra törekszünk a szülőkkel, a gyermek együttnevelésében részt vevő szakemberekkel. A sérült gyermekek integrációjának sikerességét döntően befolyásolja az óvoda és a szülők együttműködésének minősége. A gyermek eredményes fejlesztése érdekében, napi kapcsolatot alakítunk ki a szülőkkel, számukra naprakész tájékoztatási hírdőstünk. A speciális pedagógusokkal rendszeres szakmai konzultációkat, tapasztalatainkról folytatunk a gyermek fejlődéséről, problémáiról, a szükséges verzióiról. Együttműködünk a Pedagógiai Szakszolgálattal (tanácsadás, konzultáció, orvomegyeztetés, stb.).

Tanúri feltételek:

- Gondoskodunk a szakemberek által használt speciális fejlesztő, és a mindennapi tevékenységeket segítő eszközökről.
- A fejlesztéshez fogypedagógiai stílusot, módszertani fejlesztési stílusokat biztosítunk.

Biztosítjuk a Szakértői Bizottság által előírt pedagógiai, orvosi, rehabilitációs, és fejlesztő foglalkozásokat.

Habilitációs, rehabilitációs foglalkozások:

- Célja mindenkori a hátrányok csökkentése.
- Gyakorúságot, módszereit, a szakember személyét a szakértői határozatok értelmében az éves munkatervben konkrétan jelöljük a Pedagógiai Szakszolgálattal együttműködve.

Fejlesztő foglalkozások, támogató tevékenységek:

- Célja mindenkori a hátrányok csökkentése.
- Gyakorúságot, módszereit, a szakember személyét a szakértői határozatok értelmében az éves munkatervben konkrétan jelöljük a Pedagógiai Szakszolgálattal együttműködve, tanácsadóval.

A szakemberek feladatait a dokumentumok tartalmazzák.

7.1 Enyhe fokban hallássérült gyermek

Óvodába kerüléskor a gyermek dokumentációjában a hallássérüléssel kapcsolatosan az audiogramnak és a hallókészülékkel mért audiogramnak van kiemelt szerepe.

Az audiogramról a hallássérülés mértéke olvasható le.

- Enyhe nagyothallás: 25–40 dB
- Közepes nagyothallás: 40–60 dB
- Súlyos nagyothallás: 60–90 dB
- Átmeneti sáv a súlyos nagyothallás és a siketség között: 90–110 dB

Siketség: 110 dB feletti hallásvesztés

A hallássérült gyermek a különleges gondozásra való jogot a Hallásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság komplex pszichológiai-pedagógiai vizsgálata alapján készült szakvéleménnyel szerzi meg.

A hallássérült sajátos nevelési igényű gyermek speciális személyi feltételei

A sajátos nevelési igényű hallássérült gyermek speciális fejlesztését szurdopedagógus végzi, tanácsaival segíti az óvónő integrációs pedagógiai munkáját.

A szurdopedagógus/utazótanár:

- bővíti a gyermek szó- és fogalomkincsét, segíti abban, hogy kommunikációs kompetenciái fejlődjenek,
- fejleszti a gyermek szó- és beszédértését a hallási, észlelési képesség és a hallási élmények tudatosságának fejlesztésével,
- segíti a gyermeket az elhangzott szöveg értékelésében (kérések, kérdések, utasítások, beszéd-szövegek, dialógusok),
- segíti a gyermek lényegkiemelő képességét,
- fejleszti a gyermek azon kommunikációs készségeit, képességeit, amelynek segítségével ismereteiről szóban is számot tud adni,
- gondozza a gyermek beszédét szintaktikai és szemantikai szinten,
- tanácsadással és mintaadással segíti a pedagógusok, az oktató/nevelő közösségek munkáját a hallássérült gyermek SNI-sajátosságainak megértésében,
- feladata a gyermek beilleszkedését és haladását segítő eszközök használatának bemutatása, magyarázata,
- az oktató-nevelő munka során használt segédanyagok és a differenciált anyagfeldolgozást segítő feladatok készítése és a készítésben való segítségadás,
- ismeretnyújtással segíti a befogadó gyermek- és szülői közösségnek felkészítését a hallássérült gyermek érkezése előtt, majd a beilleszkedés során is,
- segíti a gyermek szóbeli értékelését úgy, hogy az számára érthetően legyen megfogalmazva,
- segítséget ad abban, hogy a pedagógus képes legyen a gyermek teljesítményét ép társaihoz viszonyítva minősíteni.

A hallássérült sajátos nevelési igényű gyermek speciális tárgyi feltételei:

A gyermekeknek óvodánkba kerülésükkor hallásállapotuknak megfelelő hallókészüléket kell viselniük.

A nyelvi készségek fejlesztéséhez szükséges játékeszközökkel rendelkezünk.

Speciális eszközök használata

A gondozási feladatok között szerepelnie kell a hallásjavító készülékek gondozásával kapcsolatos teendőknél.

- Az óvónő feladata, hogy a készülékek alapvető működési elvét megismerje. Szükség esetén tudjon elemet cserélni.

- A gyermeknek tudnia kell jelezni, ha készüléke nem működik.
- Legalább az óvodáskor végére meg kell tanulnia a készülék önálló le- és felvételét.
- Készülékét a tőle elvárható gondossággal kell kezelnie.

Érzelmi nevelés és szocializáció

A nyelvi funkciók, a kommunikációs készségek terén jelentkező elmaradások kihatnak a szociális képességek fejlődésére. A jó kommunikációs kapcsolat megteremti annak a lehetőségét, hogy a gyermek egészségesen, nyitottan forduljon a világ felé. A hallássérült kisgyermeket segíteni kell abban, hogy társas kapcsolatai kialakuljanak és fejlődjenek, erre időt, teret, alkalmat kell biztosítani. A gyermek saját magáról kialakított képe szempontjából minden visszajelzés döntő, amelyet környezetétől kap. A gyermek önbizalmának növelése érdekében gyakran kell az ösztönzés eszközével élni. A cél érdekében kerülni kell az elbizonytalanítást, a gyermek erősségeire kell építenünk, éreztetni kell, hogy bízunk benne.

Ösztönözzük a gyereket, de hagyjuk egyéni tempójában haladni. Mindezekkel a módszerekkel segítjük a hallássérült kisgyermek akaratú tulajdonságainak, kitartásának, önállóságának, önbizalmának, önfegyelmének a kibontakozását.

Értelmi fejlesztés, speciális követelmények

- A gyermek érje el az iskola tanulmányok megkezdéséhez szükséges anyanyelvi és szociális érettségi állapotot, a kommunikáció, a beszédértés és az elemi nyelvi kifejezőkészség területén.
- Támazkodjon meglévő hallására.
- Értse a hozzá intézett egyszerű megszólításokat, kérdéseket, utasításokat, kéréseket.
- Legyen képes elemi szintű nyelvi kommunikációra.
- Legyen nyitott a természeti és a társadalmi környezet befogadására, fogalmazza meg az így szerzett benyomásait, ismereteit az általa elért nyelvi szinten.
- Ismerje meg és gyakorolja a társas integrált együttélés, az önérvényesítés gyermeki közösségben elvárható, alapvető szabályait.
- Sajátítsa el alapvető higiéniai – hallókészülék karban tartása - szokásokat.
- Törekedjen a hallókkal való kapcsolatokra.

A pedagógiai rehabilitáció részei

- vizuomotoros és grafomotoros koordináció fejlesztése,
- percepciófejlesztés (vizuális, auditív, kinezetikus, taktilis),
- vizuális érzékelés,
- tapintásos észlelés, mozgásos észlelés, térbeli viszonyok érzékeltetése,
- grafomotoros készségfejlesztés,
- én-kép kialakítása,
- testséma fejlesztés,
- szem- kéz koordináció fejlesztése.

A hallássérült gyermek fejlesztése csak akkor lehet sikeres, ha a gyermek számára egész nap biztosítjuk a nyelvi, kommunikációs és szociális képességeinek fejlesztését. Az egyénre szóló fejlesztési feladatokat részletesen az egyéni fejlesztési terv tartalmazza.

Anyanyelvi, kommunikációs nevelés

Sajátos célok és feladatok

- Harmonikus személyiségfejlődés biztosítása a sajátos nevelési igényű hallássérült gyermekek számára, különös tekintettel a nyelv, kommunikációs készségek és a szociális képességek fejlesztésére.

- A hallássérült gyermeket elfogadó környezet kialakítása.
- Az együttműködés formáinak kialakítása a fejlesztésben részt vevők között.
- Befogadó közösség felkészítése.
- Szülői értekezlet keretében valamennyi szülőt tájékoztatjuk a hallássérült gyermek csoportba kerüléséről.
- A többi gyermeket életkorukat figyelembe véve tájékoztatjuk, felhívjuk a figyelmet a speciális eszköz védelmére. Személyes példával járunk elől a toleranciában, segítségnyújtásban, elfogadásban.
- A sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges testi, szociális, értelmi érettség kialakítása.
- A gyermek hallás és beszéd állapotának folyamatos fejlesztése, alakítása, korrigálása
- A környezet hangjainak egyre differenciáltabb felfogására és feldolgozására való nevelés.
- A nagyothalló gyermekek interperszonális kapcsolatainak tartalmi-érzelmi-nyelvi fejlesztése.
- A zenei nevelés feladatrendszerének lehetséges mértékű megközelítése.
- A későbbi iskolai előrehaladást feltehetően akadályozó fejlődési zavarok kiszűrése, a preventív és korrekciós feladatok ellátása.

Nyelvi készségek fejlesztése

A hallássérült nyelvi fejlesztését valamennyi tevékenységben biztosítani kell sajátos eljárások alkalmazásával

- a beszédigény felkeltésével,
- a jó nyelvi minta gyakoribb alkalmazásával,
- a beszédminta megismételtetésével.

7.2 Enyhe fokban látássérült gyermekek

Egy gyermeket akkor nevezünk látássérültnek, ha látásmaradványa nem haladja meg az ép látás 33%-át. Az alig látó gyermek látásmaradványa 10% alatti.

A látássérült gyermekek a nevelés-oktatás szempontjából lehetnek: vakok, alig látók és gyengén látók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékosság, rendellenesség.

A Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ már egyéves kor alatt is fogadja a gyermekeket vizsgálat, tanácsadás céljából. Szakértői véleményük szükséges a korai fejlesztéshez, óvodai neveléshez, beiskolázáshoz.

A speciális fejlesztés célja, feladatai

- Az ép érzékszervek tudatos, maximális kihasználása, finomítása.
- A látássérülés okozta testi elváltozások és más rendellenességek megelőzése, illetve korrekciója.
- A magatartási zavarok és a feladathelyzetekből adódó kudarcok kialakulásának megelőzése.
- A látássérülésből és az eltérő fejlődésből adódó másság megismertetésével a közösségi életbe való zökkenőmentes beilleszkedés biztosítása.
- Látásnevelés (aliglátók).
- Hallásfejlesztés.
- Mozgásfejlesztés.
- Térirányok, térben való tájékozódás fejlesztése.
- A minél nagyobb önállóság és az önálló közlekedés elsajátítása.
- Finommotorika fejlesztése.
- Szókincsbővítés, beszédfejlesztés.

- Túlmozgások csökkentése, megszüntetése (furcsa, sztereotip jellegű mozgások – a szem nyomása, a test előre-hátra hintáztatása stb.)
- Speciális játékeszközök ismerete.
- Speciális segédeszközök helyes használata.
- Helyes viselkedéskultúra kialakítása.
- Önbizalom fejlesztése.
- Reális önértékelés kialakítása.
- Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

A gyengénlátó gyermekek (visus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebről, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is.

Egészséges életmódra nevelés

Gondozás, testi szükségletek kielégítése

Az általános óvodai feladatokon túl mozgás,- levegőzés,- testi szükségleteinek kielégítése terén a tájékozódásban, a mozgás biztonságában kell segíteni

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

Érzelmi nevelés és szocializáció

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékokban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

A fejlesztés tartalmi eszközei

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.

Látásnevelés, a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.

A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.

Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.

A finommozgás fejlesztése

A gyengén látó gyerekek között gyakran találunk gyenge izomerejű, koordinálatlan mozgású, fejletlen kisgyereket. Ha a gyermek kevés fejlesztő foglalkozást kap óvodáskorában, nehezen fogja elsajátítani az írást, a helyes ceruzafogást, az olló, a vonalzó, körző használatát.

Rajzolás, mintázás, kézi munka

A fejlesztő gyakorlatok során a kézizmok erősítése, az író-rajzoló mozgás előkészítése folyik. Jól kell kiválasztanunk eszközeit: erős nyomatékot hagyó pasztellkrétával, vastag ecsettel vastag színes ceruzával dolgoztassuk.

Ének, zene, énekes játék, mese, vers

A látássérült kisgyermek a tapintáson kívül főként hallására van utalva, ami különösen fejlett, kifinomult lehet. Ezért ezek azok a területek, amiben sikerélményhez lehet juttatni.

7.3 Enyhe fokban értelmi fogyatékos gyermekek

A tanulási akadályozottság a hazai (gyógy)pedagógiai szaknyelvben az utóbbi években elterjedő kifejezés. Az enyhén értelmi fogyatékosok személyiségfejlődési zavara, akadályozottsága az idegrendszer enyhe, különféle eredetű, öröklött vagy korai életkorban szerzett sérülésével és/vagy funkciózavarával függ össze. IQ értékük az 50–69 tartományba esik. A közép súlyos értelmi fogyatékosok IQ értéke az 50 körüli illetve alatti tartományba esik.

A gyermek diagnózisát a területileg illetékes Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői Bizottság állítja ki.

A tanulásban akadályozott gyermek számára előnyös lehet, ha a nála gyorsabban, könnyebben fejlődő gyermekek között lehet, mert viselkedése, beszéde változhat.

A közös ismeretszerzés és a közös játék fejlesztő hatású lehet.

Fejlesztendő területek

➤ Kommunikációs és nyelvi készségek

- Gesztus és beszéd
- Az auditív és vizuális figyelem kialakítása
- Gesztusok és egyszerű kérések megértése
- Alternatívák közötti választás
- Cselekvést jelentő szavakat tartalmazó kérések megértése
- Jelzõt tartalmazó kérések megértése
- Helyhatározót tartalmazó kérések megértése
- Nyelvtani elemek megértése
- A nem verbális jelzések használata és a beszédprodukciónak
- A beszédprodukciónak fejlesztése

➤ Nagymozgás – készségek

- A járást megalapozó készségek
- Egyensúlyozás, járás, futás
- Lépcsőn mászás és járás
- Labdakészségek
- Ugrás

➤ Finommozgás

- Finommozgás – készségek
- Vizuális észlelés és figyelem
- Szem – kézkoordináció és kézügyesség
- Rajzolás

➤ Kognitív készségek

- Utánzás
- Tárgyállandóság
- Problémamegoldás
- Tárgyak különböző tulajdonságainak integrációja

➤ Önellátás és szociális készségek

- Szocializáció és játékfejlődés
- Evés és ivás
- Öltözködés
- Szobatisztaság, tisztálkodás

7.4 A megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető vagy vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő gyermekek képességfejlesztő programja:

Az ezen a területen enyhén sérült gyermekek a hagyományos óvodai élet minden tevékenységében képesek a többi gyermekkel együtt részt venni valamilyen szinten. Észlelésük, figyelmük, kitartásuk gyengébb egészséges társaiknál.

Fejlesztésük területei

➤ Mozgásfejlesztés

Alapozó mozgásterápiával (Ayres terápia):

(enyhén értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető, vagy vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztéséhez)

A nagymozgások és a sérült idegrendszeri funkciók korrigálása.

A terápia célja a vestibuláris és taktilis rendszer fejlesztésével a gyermek sérült idegkapcsolatai helyett bizonyos „alvó” idegpályák bekapcsolása, amelyek beindíthatnak tanulási funkciókért felelős új idegi kapcsolatokat.

Ez a fejlesztés elősegítheti a mozgásfejlődés során elakadt vagy másként tanult mozgásminták újratanulását, bizonyos kórosan még meglévő csecsemőkori reflexek leépítését. Ezeknek helyébe magasabb szintű mozgásstruktúrák léphetnek a tanulás folyamatának elősegítésére. Fejleszti az egyensúlyérezést és tapintásos észlelést, amely a szervezetre általános energizáló hatással van.

➤ Komplex képesség fejlesztés:

Fontos az elfogadó, toleráns légkör, a differenciált bánásmód alkalmazása.

A következő területeken történik a megsegítés

- nagymozgások: utánzó mozgások, alapmozgások gyakoroltatás,
- finom mozgások: kézzizom lazító gyakorlatok, térbeli-síkbeli tájékozódás a papíron,
- testséma fejlesztés,
- téri percepciók,
- látási percepciók: szem- kéz koordináció, alaklátás, formaállandóság, síkbeli sorozatok megnevezése helyes sorrendben, alak- háttér felfogás, vizuális memória, ritmus, időrendiség érzékelése,
- hallási percepciók: zörejek megkülönböztetése, hangutánzó gyakorlatok, beszédhanghallási gyakorlatok,
- tapintásos percepciók,
- figyelem, gondolkodás, emlékezeti funkciók: a megfigyelés, a figyelem, koncentráció, emlékezés, ill. gondolkodás mechanizmusának folyamatos fejlesztése,
- beszédképesség: megkésett beszédfejlődés megindítása, tiszta hangképzés, helyes artikuláció, légzőtechnika javítása, szógyűjtés adott hanggal, szómagyarázat, szókincsbővítés, képolvasás-mondatalkotási gyakorlatok.

➤ A magatartás zavarok terápiaja (hiperaktivitás, figyelemzavar)

Jó hatékonysággal kezelhetjük mozgásterápiával, valamint kiemelten kezeljük

- a szülők és családok nevelési gondjainak segítése,
- egyéni képességekhez igazodó óvodai foglalkozások,
- Ayres terápia,
- zenére történő mozgásgyakorlatokat alkalmazunk.

A hiperaktív gyermek viselkedését jellemzi a motoros nyugtalanság, figyelemzavar, impulzivitás, másodlagos zavarok, érzelmi labilitás.

7.5 Beszédfogyatékos gyermekek

A Beszédvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság, Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ jogosult arra, hogy a szülő kérésére elvégezze a gyermek részletes vizsgálatát, és annak eredményeit írásos szakértői véleményben rögzítse.

A gyermek beszédállapotára, beszédfogyatékoságára és annak okára vonatkozóan részletes ismertetést és terápiás javaslatot ad.

Valamennyi integráltan nevelt gyermek esetében ún. egyéni fejlesztési tervben határozzuk meg azokat a logopédiai és egyéb speciális fejlesztő tennivalókat, amelyek a sajátos beszédállapottól eredően a leghatékonyabbnak valószínűsíthetők.

Az integrált keretek között alkalmazható fejlesztő program általános elemei

Mozgásfejlesztés:

Az egész test átmozgatásával a nagy- és finommotorika fejlesztése, a koordinációs zavarok, mozgásos ügyetlenség kiküszöbölése, a testi-lelki harmónia, jó pszichomotoros állapot megteremtése a kommunikáció elősegítése érdekében Ayres terápia alkalmazásával.

Célja, hogy fejlessze a gyermek mozgató funkcióit, valamint az észlelés és a mozgás térbeli és időbeli integrációját, ezáltal javítva a gyermek mozgásos ismeretszerzésének lehetőségeit, és megteremtve a beszédterápiához szükséges mozgásos készségek alapjait.

Feladata a testtudat kialakítása, illetve megerősítése; az egyes érzékelési területek összehangolt működésének fejlesztése különös tekintettel a testérzet, a tapintás, az egyensúlyérzékelés és a vizualitás összefüggésére; a vestibuláris rendszer működésének korrigálása; a térészlelés fejlesztése; az alapmozgások koordinációjának fejlesztése; a két testfél mozgásának összerendezése; a mozgás, mint kommunikáció mély átélése folytán a beszédkésztetés erősítése.

Anyanyelvi és kommunikáció fejlesztés

Speciális megközelítési módot alkalmazva, kis lépésekkel, minden érzékszerv egyidejű bevonásával kell törekedni a szűkebb, majd tágabb környezet megismerésére. A passzív és az aktív szókincs bővítésével, a beszédértés növelésével, a grammatikai rendszer fejlesztésével kell felkészíteni a gyereket az iskolai életre.

Célja a nyelvi elmaradás korrekciója: a beszédészlelés, a beszédmegértés és kifejezőkészség fejlesztése; a környezet megismerése: az analízis, szintetizálás, lényegkiemelő képességek fejlesztése; a nyelvtani szabályok kialakítása, tudatosítása.

Feladata: a gyermek szabad önkifejezésének, közlési vágyának, kapcsolatteremtési készségének elősegítése; a megismerési vágy felkeltése; esztétikai élmények nyújtása, hagyományok ápolása; az összefüggések észrevetése, az asszociációs képességek fejlesztése; a kreativitás, a képzelet aktivizálásával az absztraháló képesség fejlesztése; a percepció bázis fejlesztése.

A vizuomotoros készség fejlesztése:

Célja az olvasás-írás-számolás, az ún. alapkultúrtechnikák elsajátítását megalapozó vizuális készség fejlesztése.

Feladata a testséma és az egyensúlyérzékelés fejlesztése, iránydifferenciálás, téri tájékozódás fejlesztése, a vizuális észlelés fejlesztése, szem-kéz koordináció fejlesztése, alakállandóság fejlesztése, alak-háttér felfogás fejlesztése, vizuális megfigyelő és elemző készség fejlesztése, a finommotorika és a taktilis érzékelés fejlesztése (grafomotoros fejlesztés)).

Logopédiai egyéni fejlesztés (logopédus végzi)

Célja a kialakult beszédhiba javítása, az aktív, passzív szókincs bővítése és a grammatikailag helyes kifejező, összefüggő beszéd tanítása.

Feladata a gyermek fejlettségi szintjéhez, a fejlődés üteméhez alkalmazkodó terápia; beszédindítás; artikulációs mozgást ügyesítő gyakorlatok; ajakgyakorlatok; nyelvgyakorlatok; légző és fűvási gyakorlatok; hallási diszkriminációs gyakorlatok; hangfejlesztés; hangrögzítés; automatizálás; a helyes légzéstechnika kialakítása; az összefüggő szöveges beszéltetés előkészítése.

7.6 Autista gyermekek

Az autizmus az egész személyiséget átható fejlődési zavar, és egész életen át tartó sérülés.

A fejlesztő program alkalmazkodik az autista gyermekeknél tapasztalható jellemzőkre, így a kölcsönösséget igénylő szociális készségek, illetve a rugalmas gondolkodás és kreativitás területén tapasztalható kognitív nehézség, a beszéd szintjéhez képest károsodott kommunikáció, az egyenetlen intelligencia, illetve képességprofil, és a következményes sztereotip viselkedés, érdeklődés, aktivitás.

Az autisztikus szindrómák gyakran társulnak egyéb problémákkal, melyek a következőképpen csoportosíthatók:

- Enyhe értelmi fogyatékoság,
- Beszéd, mozgásfogyatékoság
- Viselkedésproblémák

Óvodánkban csak ép értelmű autista gyermeket fogadunk.

A fejlesztés szempontjából kiemelkedő jelentőségű speciális tulajdonságok:

- a másik személy szándékának, érzéseinek, érzelmeinek, gondolatainak meg nem értése,
- az önmagára vonatkoztatás hiánya,
- belátás hiánya vagy korlátozott volta egyrészt a saját tudásával kapcsolatban, másrészt a tudás, illetve ismeret megszerzésének forrásával,
- a belső motiváltság gyakran teljes hiánya,
- a beszéd korlátozott megértése,
- állandósághoz való ragaszkodás, nehéz váltás egyik tevékenységből a másikba,
- egyenetlen képességprofil.

Típusos erősségek, melyre építeni lehet:

- a megfelelő szintű vizuális információt érti,
- tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás,
- jó mechanikus memória,
- megfelelő környezetben, érdeklődésének megfelelő témánál kiemelkedő koncentráció, kitartás,
- egyes, nem szociális tartalmú területeken relatíve jó képesség (pl. memoriter, zene).

Egészséges életmódra nevelés

Kommunikációs problémáik miatt az autista kisgyermek nem tudja közölni testi szükségleteit. Ha fáznak, melegük van, éhesek, szomjasak, azt az óvónőnek kell figyelni. Idővel, jó kapcsolat és egymásra figyelés esetén kialakulhat a beszéd helyett másfajta jelzőrendszer.

Étkezésükben extrém jellemzők is kialakulhatnak: színeket, szagokat nem tudnak elviselni, bizonyos ételeket elutasítanak, néha hónapokig csak egyetlen fajta ételt fogadnak el.

Érzelmi nevelés, szocializáció, anyanyelvi-kommunikációs nevelés

Fő fejlesztendő területek:

➤ **Kommunikáció és szociális viselkedés:**

- beszéd előtti (preverbális) csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása,
- szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása,

- beszéd vagy ennek hiányában alternatív, vizuális eszközzel történő kommunikáció használatának tanítása,
 - tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása,
 - augmentatív kommunikációs eszközök használatának tanítása mindennapi, élethelyzetekben, a protetikusan környezet részeként.
- **Fejlődési funkció elmaradások, korai elemi készség:**
- alapvető önkiszolgálási készségek kialakítása: rágás, étkezés, öltözés, tisztálkodás.
- **Viselkedésproblémák kezelése, megelőzése, alternatív viselkedések kialakítása:**
- kétszemélyes helyzetben való részvétel viselkedési elemeinek kialakítása,
 - csoportba való beillesztés kialakítása,
 - óvodán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.
- **Szociális készségek fejlesztése**
- Az autizmusból fakadó nehézségek megakadályozzák a gyermeket abban, hogy a szociális készségeket spontán, intuitív úton sajátítsák el. A szociális fejlesztés (a kommunikációhoz hasonlóan) áthatja az óvodai fejlesztés egészét, minden területen megjelenik.

A fejlesztés fő területei:

- A taníthatóságot megalapozó szociális készségek megtanítása:
- Más személyek jelenlétének felismerése és elfogadása.
 - A pedagógus segítségének elfogadása.
 - A csoport életének elemi szabályainak, szokásainak elsajátítása.
 - Az elemi viselkedési szabályok elsajátítása.
 - Az utánzási készség fejlesztése.
- Önmagáról való tudás tanítása:
- Személyi adatok megtanítása.
 - Saját külső tulajdonságainak tanítása.
 - Saját maga és más személyek elkülönítése. (Pl. önfelismerés tükörben)
 - Elemi élménymegosztás tanítása.
 - A gyermek által gyakran végzett, megszokott tevékenységek felsorolása.
- Kapcsolatteremtés, fenntartás:
- A metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése.
 - Ismerős személyek felismerése, nevének megtanítása.
 - Egyszerű szociális rutinok megtanítása (pl. köszönés, segítségkérés).
 - Az információcsere szabályainak tanítása, a kommunikációs kezdeményezése, fenntartása, befejezése.
 - Óvodán belüli egyszerűbb szociális helyzetek viselkedési szabályainak betartása.
 - Elemi kooperáció felnőttel, gyermekkel.

A protetikusan környezet kialakítása:

Az autista gyermekek fogyatékoságukból eredően csak korlátozottan képesek arra, hogy megtanuljanak térben, időben és szociális környezetben tájékozódni.

Éppen ezért a környezet kaotikus, értelmezhetetlen és félelmetes lehet számukra.

A protetikusan környezet a környezet adaptálását jelenti a gyermek speciális igényeihez, hogy mintegy segédeszközként (protézisként) működjön a fogyatékos készségek kompenzálásához, illetve a fejlesztéshez.

A protetikusan környezet kialakításának általános célja a lehető legnagyobb fokú önállóság elérésének segítése speciális eszközrendszer használatával, amely elsősorban a vizuális információátadás módszerére támaszkodik. A protetikusan környezet az óvodai fejlesztés teljes ideje alatt használandó és az összes tevékenység keretét adja. Szintje, tartalma, formája a gyermek fejlődését követve változik.

A protetikus környezet kialakításának céljai:

- A tér- idő szervezése nyújtson minden gyermek számára látható és érthető információt arról, hogy:
 - mit kell, illetve lehet csinálni,
 - hol történnek az egyes tevékenységek (pl. csoportszobában, udvaron, mosdóban),
 - mennyi ideig tartanak,
 - mi lesz a következő tevékenység.
- A gyermek biztonságérzetének megalapozása oly módon is, hogy számára jól érthetően előre jelezzük az aktivitásokat.
- A zökkenőmentes, önálló tevékenységváltás tanítása.
- Az azonosságához való ragaszkodás csökkentése, a változások elfogadtatása, speciális eszközökkel.
- Változatos tevékenykedés kialakítása
- A viselkedésproblémák megelőzése.
- Ezzel összefüggésben a pedagógus feladata a speciális, egyénre szabott protetikus környezet és eszközrendszer tervezése, kialakítása.

A protetikus környezet elemei:

Tér-idő szervezése (napirend, folyamatábrák, munkaszervezés, munkarend).

Egyéb vizuális információhordozók (pl. képi segédeszközök).

A tér-idő szervezése

A térstruktúra a tevékenységek megfelelő térhez kapcsolását, az időstruktúra a tevékenységek sorrendiségének kialakítását jelenti.

A napirend alkalmazása

A napirend lehet tárgyias vagy képes.

- Tárgyas: a gyermek képességeitől függően alkalmazhatóak az aktivitásokban használt konkrét tárgyak, kisebb, de azonos funkciójú tárgyak, tárgyak részei, metszetei. A tárgyias napirend tanításának alapfeltétele, hogy a gyermek tudjon tárgyat tárggyal egyeztetni.
- Képes: Fotók, rajzok, piktogramok a tevékenységek nevének szóképével. A képes napirend használata esetén meg kell győződni arról, hogy a gyermek tárgyat-képpel, képet képpel egyeztet.
- Minden esetben csak a gyermek számára átlátható időtartamot jelezzük előre, a napirend hossza ennek megfelelően a következőképpen alakulhat:
 - csak a soron következő tevékenységet jelzi,
 - két egymást követő aktivitást jelez előre,
 - néhány egymást követő aktivitás jelenik meg a napirendben,
 - a nap teljes programja előre látható.

A gyermeki tevékenységformák

A játék és munka szerepe a fejlesztésben

„A pervazív fejlődési zavarban szenvedő kisgyermekek játékfejlődése a normál fejlődésmenettől jelentősen eltér. Az alapvető nehézségek az autizmusban tapasztalható kognitív sérülésből, a szimbolikus gondolkodás fogyatékosságából fakadnak. Nem képesek például felismerni, hogy a játéktárgy nem csupán eszköz, hanem egy másik, a valós életben előforduló tárgyat is reprezentál. Az autista gyermekek játékfejlődésének egyik sajátossága, hogy gyakorlatilag teljesen hiányoznak belőle a játék szimbolikus és kreatív vonásai.”

Kapcsolatot teremteni sem a gyerekekkel, sem a felnőttekkel nem tudnak a játékban. Magányosan, gyakorló játék szintjén tevékenykednek. Szeretik a mozgó alkatrészeket, gyakran pörgetnek tárgyakat szemük előtt, vagy egy autó kerekét. A konstrukciós játékra való képességük ritkábban sérült.

Tanítani kell őket a játszásra, játékkal való időtöltésre.

Az autista gyermek számára a gyakorló, didaktikus és konstrukciós játékok alkalmasak arra, hogy sikerélményhez jussanak. Az egyes gyermekek között nagy különbségek észlelhetők e területen is. Lényegesen nagyobb nehézséget jelentenek a szabályjátékok, mivel a szabályok egy részét sérülésükből adódóan nem értik (pl. bújócska, fogócska, "becsapáson" alapuló szabályait). Munka jellegű tevékenységekre nehéz megtanítani őket. Az önkiszolgálás, öltözködés folyamatos felnőtt készítés és kontroll mellett elérhető.

A fejlesztés (speciális) tartalmi eszközei

Célunk

A szociális és kommunikációs készségek fejlesztése

- közös tárgyra irányított figyelem, szemkontaktus és mutató használata a szociális kommunikációban,
- beszéd, metakommunikáció, alternatív kommunikáció használatának tanítása,
- Alapvető szociális-kommunikációs alapozó és kognitív készségek fejlesztése: figyelem, várakozás, sorra kerülés kivárása, testi közelség, testkontaktus elviselése.

Feladataink

- Az önálló tevékenységhez szükséges kommunikációs, kognitív, szociális készségek tanítása, a megszerzett ismeretek, kialakult készségek gyakorlása, szinten tartása.
- A strukturált munkahelyzet tanításának legfontosabb alapfeltétele, hogy a gyermek tudjon asztalnál ülni, figyelmét a feladatra koncentrálni, sorrendet követni, észlelni a feladat végét és leválni arról.

Ajánlott feladattípusok

- Egyeztetés tárgyat tárggyal, képet képpel, tárgyat, képet funkcióhoz.
- Szortírozás különböző szempontok szerint (szín, forma, méret, funkció, anyagminőség stb.).
- Szerelés (csavarozás, illesztés stb.).
- Csomagolás többféle technikával (dobozba, borítékba stb.).
- Sorrendbe rakás megadott szempontok szerint.
- Önkiszolgálással kapcsolatos feladatok gyakorlása, (gombolás, zipzárazás, cipőkötés stb.).

A kommunikációs készségek fejlesztése

Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkció megértésének sérülése.

Az óvodáskorú autista gyermekek a kommunikáció értés és használat szempontjából is rendkívül heterogén csoportot alkotnak.

Az óvodába lépő autista gyermekek többsége nem beszél, mások echolálnak, vagyis azonnal vagy késleltetve megismétlik az elhangzottakat, és vannak a nyelvet formai szempontból bizonyos helyzetekben megfelelően használó gyermekek is.

Az értés szempontjából is rendkívül vegyes a kép, némelyik gyermek bizonyos mértékig érti a beszélt nyelvet, mások egyáltalán nem reagálnak a beszédre. Jellemző, hogy a jól beszélő gyermek beszédértése elmarad a beszédprodukción mögött. A beszédre valamelyest megfelelően reagáló gyermekek megértésére jellemző, hogy szó szerint értelmezik az elhangzottakat.

A kommunikációs készségeket a gyógypedagógus felméri. A felmérés alapján az óvónőkkel közösen egyénre szabott fejlesztési terv készül az alkalmazható kommunikációhoz.

Vers, mese

Az autista gyermekek nagy része szereti a ritmusos mondókákat, a „más” beszédet, más hanghordozást. Néhányuk elviseli, időnként élvezi is az ölbéli játékokkal járó testkontaktust. Szemkontaktust e tevékenység közben sem lehet velük kialakítani. Beszédük fejletlensége miatt reprodukálni sem tudják a hallottakat, csak befogadni.

Ének, zene, énekes játékok

A legtöbb autista gyermekre hatással van az énekelt és hangszeres zene. Zeneterápiával jól alakítható figyelmük, szociális kommunikációjuk. A mozgásos énekes játékok szabályait azonban nem fogják érteni.

Rajzolás, mintázás, kézimunka.

Eleinte gyakran utasítják el a gyurmát, festéket. Nem szeretik fogni, látni, érezni, szagolni. Ezekkel az eszközökkel finommotorikájukat sem lehet fejleszteni. Szem-kéz koordinációjuk fejletlen, nem tudnak tárgyakra fixálni, ezért gyakran a ceruzával való nyomhagyást sem élvezik. Időről időre fel kell kínálni nekik a lehetőséget e tevékenységekre is.

A külső világ tevékeny megismerése:

Az autista gyermek látszólag nem vesz tudomást a környezetéről. Érdeklődését nehéz felkelteni.

Önkiszolgálási készségek

Szobatisztaság: az óvodába kerülő még nem szobatiszta gyermek esetében orvosi vizsgálattal kell kizárni a késés szervi okait.

Étkezés: az autista gyermekek körében igen gyakoriak az étkezési problémák.

Öltözés: mivel az autista gyermekek kevésbé motiváltak az önállóságra, az öltözés megtanítása gyakori fejlesztési cél.

Tisztálkodás: az öltözéshez hasonlóan a tisztálkodási műveletek (kézmosás, arcmosás, kéz-és arctörölés, fogmosás, fésülködés, orrtörölés) megtanítása is fontos fejlesztési feladatként jelenhetnek meg.

Mozgás

Az autista kisgyerekek a mozgás szempontjából is nagy különbségeket mutathatnak.

Gyakori jellemzőik a sztereotip, repetitív mozgások, pl. hintázás, céltalannak tűnő futkározás, ugrálás, dobálás, hiperaktivitás. Ezek azonban nem a mozgásfejlődés problémái, hanem az autizmusra jellemző szociális, kommunikációs károsodásból, valamint a szerepjátékhoz szükséges képzelet, fantázia sérüléséből származnak.

A mozgásfejlesztés területei

Vizuomotoros készségfejlesztés:

- finommotoros alapkészségek kialakítása,
- percepció fejlesztése,
- testséma és lateralizáció kialakulásának segítése,
- térbeli tájékozódás fejlesztése.

Nagymotoros fejlesztés (Ayres terápia)

7.7 A mozgássérült gyermekek

A mozgáskorlátozott gyermekek esetében az alábbi szakirányú feladatok kapnak hangsúlyt:

- **Prevenció:** A nevelés, fejlesztés során az egyik feladat a gyermek állapotromlásának megelőzése, az esetleg kialakuló rendellenességek kiküszöbölése. Arra kell törekedni, hogy a másodlagos degeneratív elváltozásokat meggátoljuk. Ennek érdekében az életkornak megfelelő szinten a mozgáskorlátozott gyermeknek ismernie kell a számára káros testhelyzeteket és tevékenységeket is. A megelőzés nem csupán a testi állapot romlására kell, hogy vonatkozzon, hanem az egész személyiségre együttesen. Feladat a másodlagos személyiség- vagy viselkedészavarok kialakulásának megelőzése is.
- **Korrekció:** Ezen feladat megvalósítása során arra törekszünk, hogy mind a testi, mind pedig a személyiségben bekövetkezett károsodásokat a lehető legmagasabb szinten javítsuk, befolyásoljuk, kiküszöböljük. Arra kell törekedni, hogy a sérült funkciókat mindig egyidejűleg korrigáljuk, mivel mindegyik hatással van a másik területre is. Természetesen a súlypont mindig a legfőbb hiányosság korrekcióján van.

- **Kompenzáció:** A sérült, kiesett funkciókat - amelyeket biztosan nem lehet korrigálni - más tevékenységekkel igyekszünk helyettesíteni. Például: különböző technikai segédeszközök igénybe vétele.

Egészséges életmódra nevelés

- ***Gondozás, testi szükségletek kielégítése***

A gondozáshoz szükséges feltételek megteremtése speciális elemekkel bővül. Szükség van tárgyi segédeszközökre: kapaszkodók, támaszkodók, csúszásgátlók, különböző rögzítések stb. A tárgyi eszközökön kívül szakszerű segítségnyújtásra van szükség, mely általában az óvónőkre, esetenként a dajkákra hárul. A még nem elsajátított tevékenységeket el kell végezni a gyermek helyett, miközben új sémákat tanítunk egy-egy önkiszolgálási lépéshez. A szomatopedagógus, konduktor vagy gyógytestnevelő segítségével meg kell határozni, hogy mit tesz lehetővé a gyermek mozgásállapota, mi legyen a következő lépés, illetve mi az, amit egyáltalán nem lehet elvárni.

- ***Mozgásigény kielégítése***

A sérült gyermekeket állandóan motiválni, készíteni kell a mozgásra, a helyváltoztatásra. A nehezebben járó gyermekek segítségével használják a különböző mozgást fejlesztő – épületen belüli és udvari – játékokat. Adjunk nekik lehetőséget és elegendő teret, hogy csússzanak, másszanak, guruljanak, és a nekik tetsző módon állandóan mozoghassanak. Minden mozgásos játékba vonjuk be őket, szerepeltessük sokat, főképpen az olyan játékokban, melyeket jól tudnak végezni. Készítsük őket állapotuktól, lehetőségüktől függően az ép gyermekek mozgásainak utánzására. Az egészséges gyermekeket neveljük úgy, hogy mozgásos játékaikba vonják be sérült társaikat is.

A lehetőségekbe minden szinten bekapcsolódhat a mozgáskorlátozott gyermek, de annak kritériumait a szakember határozza meg a mozgásállapot függvényében. Feltétlenül fontos annak ismerete, hogy egy-egy mozgáskorlátozott gyermek számára melyek azok a káros mozgásformák, tevékenységek, amelyeket semmilyen körülmények között sem végezhet.

- ***Egészségvédelem, edzés***

Az egészség védelméhez, megőrzéséhez fontos, hogy a gyermekek szervezete alkalmazkodni tudjon az őket érő hőmérsékletváltozásokhoz, az időjárás változásaihoz, az évszakváltással járó egyéb körülményekhez.

A mozgáskorlátozott gyermekek szempontjából ez kiemelt jelentőségű, mivel az ő hőháztartásuk sok esetben megváltozik.

A csoportszobák hőmérséklete, a szellőztetés, a páratartalom állandó figyelemmel kísérése, szinten tartása szükséges.

Érzelmi nevelés és szocializáció

A mozgássérültek érzelmi igénye a személyiség megváltozott fejlődése miatt fokozottabb, mint ép társaiké. Egy-egy helyhez, személyhez sokkal jobban kötődnek, a változásokat nehezebben tűrik. A körülöttük levő problémákat, nehézségeket hamarabb észreveszik, reakciójuk ezekre erősebb. A labilitást rosszul viselik, ezeket a helyzeteket nem értik meg, ezért nem érzik magukat biztonságban.

A felnőtt – gyermek és a gyermek – gyermek kapcsolatban tükröződjék a megértés, az elfogadás légköre, szeretetteljes megnyilvánulásokkal ötvözve. Az ép és a mozgáskorlátozott gyermek kapcsolata során előfordulhat, hogy az ép gyermek a sérültet utánozza, beleélve magát az ő helyzetébe. Ez természetes életkori sajátosság, és segíti az empátiás képességének alakulását.

Az érzelmi hatás legfőbb eszköze az élménynyújtás. A közös élmény megélése során gyakran elmosódnak, illetve megszűnnek a testi és fizikai képességek különbözőségei (pl. bábelőadás megtekintése, farsang stb.).

Az óvónő a speciális segítő szakembertől kap segítséget ahhoz, hogy a sérültekkel szemben megfelelő követelményeket állítson, az elvárásokat a helyes irányba terelje. Továbbá tájékozódik

arról, hogy a gyermekek milyen tevékenységeket hogyan képesek elvégezni és mi várható a fejlődésük során.

Értelmi nevelés, fejlesztés

Feladatunk, hogy szükség esetén a gyermekek értelmi fejlesztése speciális módszerek illetve eszközök felhasználásával egészüljön ki.

Mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskárosodáshoz csatlakozhat értelmi sérülés. Ezen kívül másodlagos értelmi elmaradások jelentkezhetnek, melyek a percepció, az érzékelés - észlelés, a taktilitás és más funkciók zavarából eredhetnek. Azonban ez nem jelenti azt, hogy minden mozgáskorlátozott gyermeknek szüksége van speciális értelmi fejlesztésre.

Amennyiben a TKVSZRB javasolja a kognitív képességfejlesztést, azt gyógypedagógus végzi.

Tevékenységformák

➤ Játék

Ügyelni kell arra, hogy az épek vigyázzanak sérült társaikra és a sérülés mértékétől függően a mozgáskorlátozott gyermekek is igyekezzenek alkalmazkodni társaikhoz. A mozgáskorlátozott gyermek számára nagyobb hely kell, hogy megfelelően tudjon mozogni.

A mozgásszervi károsodás következtében kialakult kommunikációs zavarokkal küszködő gyermeket igyekszünk minél hamarabb résztvevővé tenni az épekkel való közös játékban.

➤ Munka jellegű tevékenységek

A mozgássérült gyermekek általában kevésbé tudnak részt venni a munka jellegű tevékenységekben, de ők is képesek rá. Gondot jelenthet, hogy a segédeszköz használata miatt foglalt a kezük, vagy a helyváltoztatás még nem eléggé stabil, túlzottan leköti figyelmüket. Azonban fokozatosan ők is el tudják sajátítani - speciális eszközökkel és személyi segítségadással - ezeket a tevékenységeket. Nagy öröm számukra, mert érzik, hogy rájuk is számítanak, sikereik vannak, mely az önbizalmukat növeli, az ép környezetbe való integrálódásukat nagymértékben segíti.

➤ Tanulás

A tanulás akadályokba ütközhet, lassabb tempóban történhet. Az érzékelés és észlelés nehezítettsége, az energiáknak a mozgásra való összpontosítása, a rövidebb idejű koncentrációs készség, a manipuláció akadályozottsága okozhatja a problémákat. Szükség esetén gyógypedagógus segíti az elmaradás kompenzálását.

Feladat minden életkorban megkeresni az egyéni adottságokat figyelembe véve az optimális terhelhetőségi szintet. Olyan tevékenységekre van szükség, amelyek a gyermektől erőfeszítést igényelnek, de azokat sikerrel meg tudja oldani.

A fejlesztés tartalmi eszközei

➤ Vers, mese

Az épektől való eltérés egyrészt a vers és mese hallgatása, másrészt pedig a megélése és reprodukálása során jelentkezhet.

A hallgatás során a helyes és biztonságos testhelyzet megválasztásával segíthetjük az érdeklődés fenntartását, hogy a helyzet megtartása ne vonja el a figyelmét. A problémát okozhatja az is, hogy a kóros izom belövellésekkel a gyermek zajt csap maga körül, így nem hallja tisztán a szöveget. Reflexgátló, optimális testhelyzettel ez kiküszöbölhető, mely helyzetet az adott gyermeknél a speciális segítő pedagógus határozza meg és alkalmazását megtanítja az óvónőnek.

Más jellegű probléma lehet a hallottak visszaadása. Nehézséget jelenthet egy-egy jelenet mozgásos eljátszása, vagy a szöveg pontos - hallás utáni - megtanulása, illetve visszaadása.

➤ Ének, zene, énekes játék

A ritmus és a tempó érzékelése és főképpen pontos utánzása, visszaadása esetenként nem tökéletes. Sokszor már az érzékelésüknél probléma jelentkezik, mely az egyéb területeken jelentke-

ző (hallási, látási) percepció zavarokból, illetve ezeken keresztül a tökéletlen, hiányos megismerésből ered. Előfordulhat, hogy a problémát az okozza, hogy a gyermek nem tudja a mozgást jól kivitelezni.

Az énekek, mondókák mozgással való kísérése általában a mozgáskorlátozottság miatt akadályokba ütközik vagy módosul. Mivel a mozgáskorlátozott kisgyermek sok esetben nem képes a mozgás pontos kivitelezésére, az ének, a mondóka tanulása is nehezített, illetve pontatlan lehet, több időt vehet igénybe.

A közös éneklés örömszerző hatása miatt a sérült gyermekeket mindig vonjuk be az énekes játékokba; akár külső segítség - dajka stb. igénybevételével.

➤ *Rajzolás, mintázás, kézi munka*

Mozgáskorlátozott gyermekeknél a legfontosabb, hogy megtaláljuk a kényelmes, biztonságos, helyes ülést, melyben "ellazulva" tud "alkotni", melyben nem akadályozzák az esetleges kóros reflexei, tónusbelővellései.

- A sérült kisgyermek - a mozgás akadályozottsága miatt kevesebb ismerettel rendelkezik a szűkebb és tágabb környezetéről, a világról - nem tapasztalja meg kellő mértékben. A percepció zavarai - a nem megfelelő megismerő funkciók - miatt torzulhat a környezetről alkotott kép, hibás vagy hiányos információk juthatnak el a gyermekhez, mely jól lemérhető az ábrázolásában is.
- A térformák és síkbeli képek alakítása kisebb-nagyobb akadályokba ütközik a kéz tökéletlensége, az izmok nem megfelelő működése, a koordinációs zavar, az ízületek elváltozásai, illetve a mozgástervezés finommotorikabeli zavarai miatt.
- Probléma lehet, hogy a gyermek gondolkodásában sokkal előrébb jár, mint amit mozgásállapota szerint meg tud alkotni, ez sorozatos kudarcélményhez, frusztrációhoz vezethet.

A sérült gyermekek is szívesen ábrázoljanak, az eszközökkel szembeni félelmüket oldjuk fel! Minden problémás esetben használhatunk segédeszközt (pl. vastagabb rajzeszközt, csúszásgátló alátétet, papírlefogót stb.), de lehetőleg csak akkor adjuk ezeket a gyermekeknek, amikor az valóban szükséges és indokolt.

Az alapokról induló információkat kell átadnunk és segítséget kell nyújtanunk a tér- és nagyságfogalom alakítása, illetve a téri ábrázolás elsajátítása során.

Mindig legyen elegendő idő, feltétel, eszköz, megfelelő hely és türelem.

➤ *Mozgás*

Az óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek épp az életkorra jellemző tevékenységben, a mozgásban gátolt. A mozgás speciális fejlesztése szakembert igényel, aki komplex módon végzi a mozgás és a következményes vagy társuló elváltozások, károsodások terápiáját.

Az óvodai élet során az óvónőnek tisztában kell lennie

- a sérülés okával, a diagnózissal, a tünetekkel,
- a legszükségesebb teendőkkel,
- a káros mozgásformákkal.

A szomatopedagógus, konduktor, vagy gyógytornász tervezi a mozgáskorlátozott gyermekek csoporton kívüli fejlesztését és tanácsot ad a csoporton belüli tevékenységhez, meghatározza a káros és szükséges mozgásformákat, a korrekciós helyzeteket és a korrekcióhoz vagy fejlesztéshez szükséges eszközöket. Mindezeket célszerű dokumentálni az óvodai naplóban.

Minden gyermek számára kiemelt a térbeli tájékozódás, a nagymozgások és a mozgáskoordináció (szem - kéz - láb koordináció) fejlesztése.

A külső világ tevékeny megismerése

- Testsémájuk, testük ismerete a kóros mozgások, illetve bizonyos esetekben a mozgásszegény életmód miatt módosul, megváltozik, fejletlen, kóros lehet.
- Az állatokkal és növényekkel való ismerkedést sérült kisgyermek esetében minden bizonynyal alacsonyabb szintről kell indítanunk, ugyanis sokszor kevesebb a megelőző tapasztalatauk.

- A közlekedési eszközök ismerete hiányos lehet, mert aki messzebb lakik, jórészt autóval utazik; esetleg közlekedési eszközt nem is tud igénybe venni.
- A környezeti jelenségek megismerése hasonló, mint az ép gyermekeknél, sőt, ezek hatása időnként erősebben érvényesül.
- Az időjárást és annak hatását az öltözködésre, a tervezett program vagy tevékenység megváltozását érzékelik.

Környezetünk formai és mennyiségi viszonyai

- Percepciós zavarok is akadályozhatják őket a képességek elsajátításában. A vizuális percepció zavarai esetén nehézséget okoz, hogy felismerjenek bizonyos hasonlóságokat, különbségeket, nehezebben tudnak építményeket létrehozni, tárgyakat, mennyiségeket, méreteket felismerni, összemérni. A tükörképpel való tevékenykedés, a mennyiségi-, téri reláció felismerése is akadályokba ütközhet. A darabszám változásait sokszor csak nagy eltéréseknél észlelik.
- Problémát jelenthet a kinesztézia és a taktilitás gyengesége. A kinesztézia zavarakor a tér- és síkbeli tájékozódás akadályozott, ez főképp a geometriai ismeretek elsajátításánál okoz gondot. A taktilitás gyengesége miatt egyrészt a geometriai jellegű tevékenységek módosulnak, ugyanis a tárgyakkal való manipuláció probléma lesz. Másrészt minden olyan tevékenységben elmaradnak, amelyekhez valamilyen tárgy tulajdonságait vesszük alapul (pl. összehasonlítás, válogatás, sorba rendezés, mérés, becslés).
- Különösen fontos, hogy a gyermekek minél több közvetlen és közvetett élményben részesüljenek.
- A matematikai képességek elsajátításához fejleszteni kell a percepciót (vizuális, kinesztézia, taktilitás), a kézügyességet, logikai készséget, a szám- és mennyiség fogalmát, a téri- és síkbeli orientációt, az analógiás gondolkodást, az emlékezetet.

8 A beszkottatással, beilleszkedéssel, magatartási rendellenességekkel összefüggő pedagógiai tevékenységek

A gyermekek személyiségének alakulását, fejlődésüket, szocializációjukat az örökletes, biológiai tényezők mellett, környezetük hatásai a családi háttér alakítják, befolyásolják.

Az óvodába lépés nagy változást jelent a gyermekek életében. Más és más módon élük meg a családi környezetből való kiszakadást, a szülőktől való elválást.

Meghatározó számukra a beszkottatás időszaka az első benyomás az első találkozás az új környezettel, a felnőttekkel. Mivel az óvodai nevelés messzemenően a családi nevelésre épül a család és óvoda szoros együttműködésére törekszik, *elsődleges feladatunk a beszkottatást megelőzően:*

- *Előzetes családlátogatás*, mely lehetőséget kínál az óvónőknek, hogy saját környezetükben ismerkedhessenek meg a leendő óvodásokkal, betekintést nyerjenek a családi szokásaiba, nevelési attitűdjébe, információkat szerezhetnek a család-gyermek kapcsolatáról
- *A gyermekek korai, óvodáskort megelőző testi, lelki fejlődésének alapos megismerése*, melynek egyik eszköze az anamnézislap elkészítése ill. beszélgetés a szülőkkel, gyermekorvossal, védőnővel. Mindezek az információk a későbbiek során – napi tapasztalatokkal kiegészítve – segítségül szolgálnak az óvónőknek a fejlesztési feladatok megtervezéséhez

Az óvodába lépéshez:

- Megfelelő nyugodt, szeretetteljes, kiegyensúlyozott légkör biztosítása
- A gyermekek harmonikus, sokoldalú fejlődését biztosító tevékenységek, az életritmusuknak megfelelő napirend és szokásrendszer kialakítása
- Empatikus, elfogadó, bizalmas nevelői attitűd biztosítása

A beilleszkedési, magatartási nehézségekből eredő pedagógiai feladataink:

- A gyermekek személyiségének mielőbbi sokoldalú megismerése, az esetleges beilleszkedési, magatartási problémák korai felismerése.
- Szükség esetén szakértői vizsgálat
- A sajátos nevelési igényű gyermek az igényjogosultság megállapításától kezdve különleges gondozásban részesül, szakértői véleményének megfelelő foglalkozáson vesz részt.
- A vizsgálati eredmény tükrében szakember segítségével fejlesztési terv készítése
- Szoros együttműködés a gyermek egyéni fejlesztését segítő szakemberekkel
- A tanulási, magatartási, beilleszkedési nehézséggel küzdő gyermekek, az óvodai nevelés-oktatás keretében fejlettségi szintjüknek, érési ütemüknek megfelelően egyéni-differenciált bánásmódban, fejlesztő foglalkozáson vesznek részt.
- A szülők bevonása a fejlesztő munkába, pedagógiai ill. gyakorlati segítség nyújtása

„A kezet csak megfogni szabad,

elengedni vétek, ellökni átok.

Az egymásba simuló kezek

tartják össze az eget,

s a világot!”

(Simon András)

9 Gyermekvédelem

Az óvoda feladata pedagógiai eszközökkel elősegíteni a gyermekek személyiségének harmonikus fejlődését, az azt gátló körülmények, veszélyeztető problémák ellensúlyozását.

A gyermekvédelemmel kapcsolatos általános feladataink, amelyek valamennyi gyermek érdekében történnek:

- Legfontosabb feladatunk, a prevenció, a gyermekek szociális háttérének, családi körülményeinek minél valóságosabb megismerése, pontosabb feltárása
- Együttműködés a családokkal.
- Segítségnyújtáskor a családok szokásainak, sajátosságainak figyelembevétele.
- Egészséges életmód, rugalmas napirend biztosítása, baleset megelőzés.
- Életkornak megfelelő fejlesztés, nevelés.
- A másság elfogadására nevelés.
- Intézményekkel való együttműködés.
- Gyermeki adatok védelme.

Speciális gyermekvédelmi feladataink:

- A veszélyeztető tényezők, problémák, a hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, tanulási, magatartási problémát előidéző okok felismerése.
- A sajátos nevelést igénylő gyermekek fejlesztésének figyelemmel kísérése.
- A hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű, és a beilleszkedési, tanulási, magatartási problémákkal küzdő gyermekek fejlesztésének nyomonkísérése.
- Differenciált készségfejlesztés biztosításának figyelemmel kísérése, kiemelten vegyes csoportokban.
- Migráns gyermekek nevelésénél a nemzetiségi, etnikai óvodai nevelés célkitűzéseinek megvalósítása.
- A migráns gyermekek önazonosság megőrzésének biztosítása, ápolása, erősítése, az interkulturális nevelésen alapuló emberi jogok, és alapvető szabadságjogok védelme.

- Sajátos törődés biztosításának figyelemmel kísérése a nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló érzékszervi, értelmi, vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, és beilleszkedési, tanulási, magatartási problémákkal küzdő gyermekek nevelésében.
- Szükség esetén intézkedés kezdeményezése a megfelelő szervnél a gyermekek érdekében, ill. pedagógiai segítség adása a szülőknek a gyermekek harmonikus fejlődésének biztosításához

Elsődlegesen a csoportok óvodapedagógusai tartják a családokkal a kapcsolatot. Előzetes családlátogatást, környezettanulmányt végeznek már az óvodába lépést megelőzően. Mindennapos kapcsolatban állnak a gyermekekkel, szülőkkel. Az így szerzett tapasztalatok alapján végzi a gyermekvédelmi felelős munkáját.

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- A gyermekvédelmi felelős az óvodai kollektíva tapasztalataira építve, véleményét figyelembe véve a problémák ismeretében dolgozza ki az intézményi gyermekvédelmi munkatervet tanév kezdetekor, év végén a munkájáról részletes beszámolót készít.
- A gyermek fejlődésében észlelhető problémák, lemaradás, fejlődési rendellenesség esetén, a gyermeket a szülők tájékoztatásával, meggyőzésével a megfelelő vizsgálatra irányítja.
- Amennyiben veszélyeztető problémát észlel, szükség esetén értesíti a gyermekjóléti szolgálatot, gyámhatóságot.
- Folyamatosan figyelemmel kíséri a családok életét segítő, befolyásoló törvényeket, törvényi változásokat, ill. a támogatást szolgáló lehetőségeket.

Kapcsolatot tart:

- Családsegítő Szolgálat
- Nevelési Tanácsadó
- Szakértői Bizottság
- Jegyző, az önkormányzat gyermekvédelmi munkát segítő osztályai
- Gyermekorvos, védőnő
- Az ÁMK Egységes Pedagógiai Szakszolgálat fejlesztést segítő szakembereivel (logopédus, gyógypedagógus stb.)
- Az iskola gyermekvédelmi felelőse
- Kisebbségi Önkormányzat

10 A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

Nagy gondot fordítunk arra, hogy a szociálisan rászoruló családok gyermekei minél előbb óvodai ellátásban, fejlesztésben részesüljenek (a védőnővel és a gyermekorvossal történő egyeztetés alapján). A törvényi előírásoknak megfelelően minden szociálisan rászoruló gyermeknek három éves korától az óvodai nevelést biztosítjuk.

A logopédiai ellátás, gyógytestnevelés, a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztő foglalkozása, a beilleszkedési, tanulási, magatartási problémákkal küzdő gyermekek fejlesztő foglalkozásainak figyelemmel kísérése, és a szociális hátrányok ismeretében esélyegyenlőségük biztosítása.

A sajátos nevelési igényű gyermeket nevelő szülőknek segítséget nyújtunk a fejlesztési lehetőségek felderítésében, a szakemberekkel történő kapcsolattartásban. A sajátos nevelési igényű gyermekek rehabilitációjához szükséges feltételeket (helyet és eszközöket) biztosítjuk.

Lehetőséget kínálunk hely és eszköz biztosításával azoknak a gyermekeknek a korai fejlesztésére, akik az óvodai nevelésbe nem kapcsolódhatnak be.

A bejáró gyermekek számára az utazáshoz és várakozáshoz felügyeletet, és ingyenes bérletet biztosítunk. A családok szociális helyzetének ismeretében a hátrányos körülmények között élő szülőket felvilágosítással, tanácsadással segítjük a megfelelő szociális támogatások elérésében. Biztosítjuk a szociális hátrányok kompenzálását.

A segítségnyújtás módja:

- Együttműködünk a városi önkormányzattal, a családsegítő szolgálattal, a segítséget felajánló alapítványokkal.
- Tájékoztatjuk a szülőket szülői értekezleten, fogadóórán a szociális juttatásokról.
- Pályázati lehetőségek feltárása, részvétel pályázatokon.
- Anyagi és természetbeni juttatások biztosítására javaslatot teszünk:
 - Rendszeres gyermekvédelmi támogatás
 - Esetenkénti alkalmi juttatások
 - Étkezési hozzájárulás
 - Ajándékcsomag

*„...ha úgy érezzük, hogy valaki őszintén
elfogad olyannak, amilyen vagyok, akkor
már is hajlandó vagyok elmozdulni, el-
gondolkozni, hogyan szeretnék megvál-
tozni, fejlődni, mássá válni, még inkább
azzá, amivé válnom csak lehetséges.”
(Thomas Gordon)*

11 Az óvoda tervező, értékelő és dokumentációs rendszere

Tervezés

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését, fejlesztését, a fejlődésük nyomán követését, különböző kötelező dokumentumok, továbbá az óvodapedagógusok által készített - nem kötelező – feljegyzések, dokumentumok is szolgálják. A környezetvédő programunkban a tervezés igényli a közös gondolkodást, a tevékenységek összehangolását.

A napi- és hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki. A hetirend biztosítja a feltételeket a megfelelő időtartamú párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek tervezésével, szervezésével.

A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmónikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét,

Az évről évre visszatérő jeles napok és évszakok változása keretet adnak terveink elkészítéséhez. Az óvodának 3 évre szóló a környezetvédő és mozgásfejlesztő program szellemében kidolgozott munkaterve van, amely alapjául szolgál a heti ütemterv készítésének.

A tervezést az óvodapedagógusok módszertani szabadsága határozza meg.

Ütemterv készítésénél a témajavaslatok folyamatosan kiegészíthetők, választhatóak.

A tervek rugalmasan kezelhetőek.

A tervezőmunka dokumentumai:

- Programterv (havonta)
- A csoport szokás és szabályrendszerének tervezése (félévi bontásban)
- Heti ütemterv
- A nyári élet tervezése

Az óvodában maradó tanköteles gyermekek számára a Nevelési Tanácsadó segítségével fejlesztő óvodapedagógusaink egyéni fejlesztési tervet készítenek. A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését az ÁMK Pedagógiai Szakszolgálat szakemberei végzik.

Értékelés

Az óvodában folyó nevelő-oktató munka mérése értékelése az IMIP-ben foglaltak szerint történik:

- Óvodapedagógusi szerep mérése, értékelése
- Dajka, technikai dolgozók teljesítményértékelése
- A gyermekek év végi fejlettségének szintfelmérése (a nevelőtestület által kidolgozott mérési eszközökkel)
- DIFER mérés
- Kiemelt nevelési terület vizsgálata
- Partnerigény elégedettségi mérése

A nevelőmunka összehangolása az intézményben rendszeres információáramlást igényel.

A havonkénti pedagógiai megbeszéléseken lehetőség nyílik az eltelt időszak értékelésére, és az előttünk álló feladatok megbeszélésére.

Az óvodavezető közvetlen megfigyelése, ünnepélyek megtekintése, beszélgetések folyamán ellenőrzi, értékeli, segíti a csoportokban folyó munkát.

Az óvónők gyermekekről végzett értékelő munkája:

A gyermekek pontos fejlődésének nyomon követése indokolt; megismerésükhöz a családi környezet tanulmányozása elengedhetetlen (anamnézis). A gyermekek fejlődésének nyomon követését a személyi dosszié tartalmazza. Az óvónő a gyakorlatban a gyermekek pozitív értékelésére törekedjen. Értékelése legyen ösztönző, mindenkor reális, vagyis saját magához mérten fejlesztő

Az óvodapedagógustól a szülők hat hónappal az iskolakezdés előtt írásos értékelést igényelhetnek a gyermekről.

Az óvodapedagógusok szakmai fejlődésének formái:

- tanulás, önképzés,
- szakirodalom folyamatos figyelése, alkalmazása,
- hospitálások,
- szakmai tapasztalatszerzések,
- munkaközösségi foglalkozások,
- közös elemzések, értékelések,
- tapintatos, őszinte, kritikus, segítőkész bírálatok.

Az óvodában alkalmazott pedagógiai dokumentumok:

- Környezetvédő és mozgásfejlesztő óvodai program,
- IMIP
- Előjegyzési és felvételi napló
- 3 évre szóló munkaterv
- Az óvodavezető éves terve,
- Feladat ellátási terv,
- Csoportnapló
- Felvételi és mulasztási napló.

12 A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére hat-hét éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet.

Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodásból iskolássá érik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek mindegyike egyaránt szükséges a sikeres iskolai élethez.

Testi érettség

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmónikusabb. Erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció és a finommotorika. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

Lelki érettség

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. (Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális, akusztikus differenciációnak, a téri tájékozódásnak, a mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.) Az önkéntelen emlékezeti bevézés és felidézés; a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevézés és felidézés.

Megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés. Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele. A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél. Gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal fejezi ki.

Minden szófajt használ, különböző mondat szerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat. Végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét.

Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról, környezetéről, tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását. Felismeri a napszakokat.

Ismeri, és a gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait. Ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását, védelmét.

Felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek. Elemi mennyiségi ismeretei vannak.

Szociális érettség

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtellel és gyermektársaival. Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késlelteni tudja szükségletei kielégítését. Feladattudata kialakulóban van, és ez a feladat megértésében, feladattartásában, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg. Kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

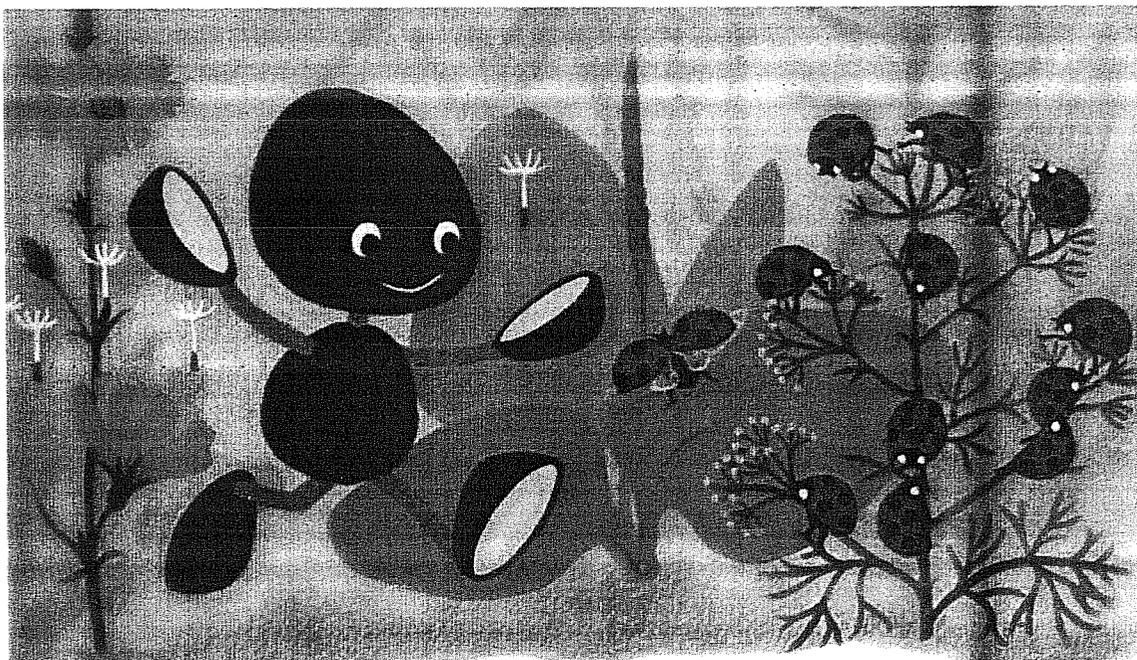
Az öt éves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelés célja, feladata változatlanul az egész gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében a folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint. A különleges gondozásra jogosult gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekkel szemben.

13 Utószó

A természet kincsei összegyűjtve zsákban, kosárban várják az ébredést. Bennük szunnyad a lehetőség, hogy valamivé váljanak. Életünk fenntartójává vagy megszépítőjévé.

Ahogy a terményekben benne van, hogy Kippkoppá vagy bármivé váljanak, úgy adott a lehetőség programunkban is, hogy belőle az alkotás erejével és szeretetével minden óvónő élőt, emberit hozzon létre a rájuk bízott gyerekekért.

14 A helyi óvodai nevelési program végrehajtásához szükséges eszközök és felszerelések jegyzéke

Programunk végrehajtásához szükséges nevelőmunkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékét célrendszerünkkel összhangban állítottuk össze. A kötelező, minimális eszközöket és felszereléseket, amelyekkel óvodánknak az alapító okiratban meghatározott tevékenységeihez rendelkeznie kell, a Funkcionális eszköz-jegyzék, a z óvodai nevelési országos alapprogramja szerint készített helyi programunk alapján határoztuk meg.

Nevelési programunk végrehajtásához szükséges óvodai munkát segítő eszközök jegyzékét programunk mellékletében helyeztük el, hivatkozással a jegyzékben foglaltak fenntartó által elfogadott ütemezésére.

15 ALPROGRAM: A PUSZTAEGRESI KÖLYÖKVÁR ÓVODA HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAMJA

15.1 A „Lépésről –lépésre” program adaptációja

Intézményünk 1976-ban került átadásra, majd néhány év elteltével vált a KIPPKOPP óvoda részévé. 1991-óta egy csoporttal működik. A korábbi évekhez viszonyítottna a gyermek létszám napjainkra optimálissá vált. Változó az évenkénti, azonos korosztályú gyermekek létszáma. Kihívást jelent a gyermeki személyiség kibontakoztatása az adott feltételekkel. Sokáig küszködtünk ezzel a problémával, mire kialakítottuk magunknak a mikrocsoportos formában történő foglalkoztatást, ahol a gyermekek egyéni különbségeit figyelembe véve differenciáltan közeledhettünk hozzájuk. Ez a rendszer nagyon hasonlított a Soros Alapítvány által kiírt pályázattal támogatott Lépésről-Lépésre gyermekközpontú pedagógiai programhoz.

A pályamunkánk sikeres volt, mely tanfolyam elvégzését követően lehetővé tette a program integrációját 1999-ben. A helyi óvodai program (HOP) elkészítésekor a Lépésről-Lépésre óvodai programot adaptáltunk. Az intézmény működésének hatékonyságát növelte az ebben a programban található sokféle lehetőség, amely biztosítja a gyermekek fejlődésének, nevelésének optimális feltételeit. A bevezetett programmal színesebbé vált az óvoda és a család kapcsolata. Részt vállaltunk a városrész közösségi életében, megtaláltuk a közösségben élő hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket.

A nemzeti, etnikai kisebbségnek és a sajátos nevelési igényű gyermekeknek is lehetőséget biztosítottunk, hogy részt vehessenek az óvodai nevelésben. Az alapprogramnak megfelelően az adaptáció után beépítésre került a minőségbiztosítási rendszer, és a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását szolgáló intézkedési terv is. Az ÁMK rendszer részévé válva az oktatási és nevelési feladatok ellátásában összhangot kellett teremteni, biztosítva a gyermekek egyenlő hozzáférését és ellátását.

15.1.1 Gyermekkép

A Lépésről-Lépésre Óvodai Program egyik alappillére az individualizálás

Harold C. Lyon szerint:

„Ha az alkonyt nézzük senki sem mondja:
egy kicsit több narancs kellene a felhőtakaróhoz
és egy kicsit több rózsaszín a jobb oldalon...
A naplementék egyik nagyszerűsége, hogy valamennyi
egyedi. Az ember engedi őket azzá válni, amik.
Ha meg tudjuk engedni a gyerekeknek, hogy azonos
legyen önmagával, és barátunk legyen anélkül,
hogy megkíséreljük őt „felsőrendű tudásunkkal”
megreformálni vagy megváltoztatni olyanra, amilyennek
mi képzeljük, akkor átélheti az „egész életre szóló
tanulásért” folyó emberközpontú nevelés kimagasló élményeit...”

Mindig arra törekszünk, hogy a különböző életkorú gyermekek biztonságban, jól érezzék magukat; nyugodt körülmények között fejlődjenek. A vegyes életkorú csoportokban a különbségek, a különböző fejlődési szintek szembeötlők, de hasonlóságok is felfedezhetők. Ezért igyekezünk, mi óvodapedagógusok a dajka segítségével (a szülőkkel közösen) a gyermekeket egyénenként megismerni. Fontos tényezőknek tartjuk a gyermekek megismerése szempontjából a következőket:

- megfigyeljük a gyermekeket tevékenységeik közben,
- a temperamentumukat,
- kedvenc időtöltésüket,
- kedvenc játékaikat,
- beszélgetünk velük élményeikről, tapasztalataikról
- elemezzük a gyermekek elkészült alkotásait.

Fokozatosan bevezettük a személyiségnaplót a kiscsoportosokkal kezdve. A gyermekek megismerése fontos, mert az óvodában kerülnek először közösségbe, ahol számos olyan elvárással találkozhatnak, mint az együttélés, és tevékenykedés, melyek sokban eltérnek az otthon megszokottaktól. A mi feladatunk a gyermekeket ezekkel megismertetni és elfogadtatni. Meg kell tanítani arra, hogy miként lehet bekapcsolódni egy mikrocsoportban folyó játékba, tevékenységbe úgy, hogy egyéni érdekei ne sérüljenek. Az új program lehetővé teszi, hogy a gyermekeket az óvodai beszoktatásban támogassa a szülő is.

A program második specifikuma a tevékenységközpontú rendszer.

Az óvodai csoportszobánkat átalakítottuk a gyermekek igényei és szükségletei szerint. Markáns változásokat a sikeres, sorozatos eszközfejlesztési pályázatokon nyert támogatás segítségével értünk el, kicseréltük a régi bútorainkat, nyitott játéktároló polcokat készítettünk, vásároltunk. Mozgathatóvá tettük a kisebb bútor elemeket, ezáltal nyitottabb és zártabb tereket hozhatunk létre a gyermeklétszámnak megfelelően. A tér e tagolásával kisebb létszámú csoportok jöhetnek létre, ahol egy-egy „kuckóban” elmélyülten, nyugodtabb körülmények között tevékenykedhetnek a gyermekek. Sikertült kialakítani egy olyan sarkot is, ahol két-három gyermek félrevonulhat (ezt a sarkot „duzzogó, pityergő vagy játszó” sarnak nevezzük a szerint ki milyen „céllal” tartózkodik ott).

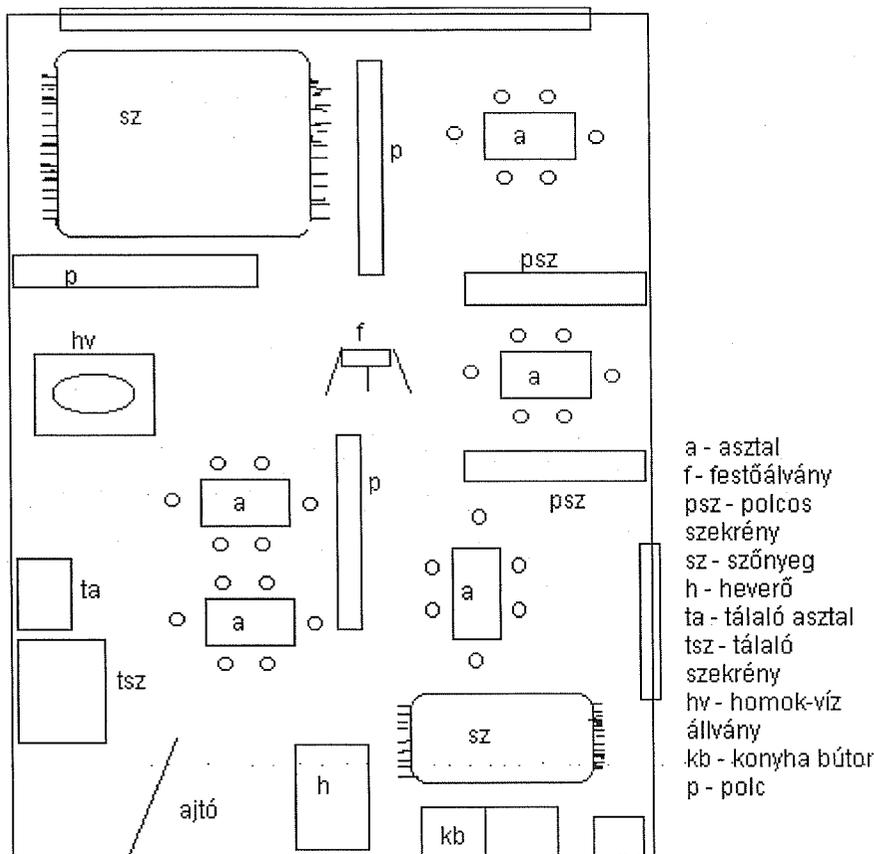
A tevékenységközpontok rendszerét az alábbi módon kialakítottuk:

1. Családi (szituációs) játékok
2. Manipulációs asztali társasjátékok
3. Építőelemek tevékenységi központja
4. Irodalmi – ének-zenei tevékenységek központja
5. Művészeti – ábrázoló – kézműves tevékenységek
6. Természetismereti központ / tudományos / szabadtéri tevékenységek
7. Homok – víz asztali tevékenységek

A tevékenységközpontok kialakításakor a következőket vettük figyelembe:

- láthatóan különüljenek el egymástól a tevékenységek
- a bútorzat segítse elő a tájékozódást és a biztonságos mozgást
- adott területen belül legyen lehetőség az egyéni a kis- nagycsoportos tevékenységek végzésére
- különüljenek el a csendes és zajos tevékenységek
- elkülönítésre alacsony bútorokat használjunk, amelyek elérhetők két oldalról is
- az anyagokat, eszközöket logikusan csoportosítjuk és rendszerezzük
- a gyermekek munkái és a használatban lévő anyagok szemmagasságban helyezkedjenek el

A csoportszobánk alapképe így néz ki:

A tevékenységközpontok helyét időnként felcseréljük, változtatjuk céljainknak, a gyermek érdekeinek megfelelően. A hazai kutatások az alábbi pontokon erősítik meg a tevékenységközpontok rendszerét Mérei Ferenc alapján.

- a. Az óvodáskorú gyermekek viszonya „helyzeti eredetű” téri összetartozás kialakításában a hely a meghatározó, amely csoportformáló tényező.
 - A hely tudatos alakítása a térrel való befolyásolás szabályozza a társas kapcsolatokat sokzugas tér osztja a gyermekcsoportot, nyugodt együttműködésre ösztönzi az egymással kapcsolatba kerülőket. A terek nyitásában a szocializáció fejlettebb szakaszában a kreatív, többcsoportra kiterjedő összedolgozásra lehet inspirálni.
 - A szocializáció kezdeti szakaszában a tagolódás lehetősége gyorsítja a beilleszkedést, az együttműködés szokásainak alakulását.
 - Minél nagyobb a tagolódás lehetősége, annál tartalmasabb és elmélyültebb tevékenységek alakulnak ki a kis létszámú csoportokban. Annál könnyebb az egyezkedési stratégiákat elsajátítani, az együttműködés szabályait felfedezni.
- b. A csoportképződésben meghatározó szerepe van a berendezésnek, a tárgyi feltételeknek. A tárgy körüli összeverődésre, tagolódásra, az összedolgozásra nagyobb az esély ott, ahol 3-4 gyermek tevékenykedhet.
- c. A társas kapcsolatok megszilárdulását az alábbi tényezők befolyásolják:
 - A gyermekek életkora, egyéni szükségletei, eltérő fejlődési ütem (különleges gondozást igénylők), és hozzá kapcsolódó bánásmód.
 - A gyermeki személyiség elfogadása, a bizalom kialakítása, a derűs elfogadó légkör megteremtése.

Mindezek érdekében igazodni, és gondoskodni kell a gyermeki szükségletek kielégítéséről, hogy az egyéni képességeiket kibontakoztathassuk. Figyelnünk kell arra is, hogy az óvodai nevelésben résztvevő gyermekek megismerkedjenek a kultúránkkal és a kisebbségben élő családok hagyományával is.

15.1.2 Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodás korú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása
- az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

Egészséges életmódra nevelés nálunk kiemelt jelentőségű a Lépésről Lépésre programban. Az óvodába más-más szokással érkeznek a családokból a gyermekek, így a testápolást, az étkezést, az öltözködést, az egészségmegőrzést, a mozgásfejlesztést össze kell hangolni. A szülőkkel és a társintézményeinkkel együttműködve biztosítjuk a speciális szakemberek bevonását a testi, lelki, prevenciós, és korrekciós nevelési feladatok ellátása érdekében.

Az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása a Lépésről Lépésre program alappillére, amely biztosítja a kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkört. Adottságaink miatt a másság, a különbözőség elfogadása, tisztelete életszükséglet. Fontos számunkra az óvodapedagógusok-gyermekek, gyermekek-dajka és az intézmény dolgozói egymás közötti kapcsolata is.

Az anyanyelvi-, az értelmi fejlesztés és nevelés minden pillanatunkban alapvető feladat. A kommunikációt a természetes beszédre alapozzuk, beszélgető köröket szervezünk, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel érjük el a gyermek beszédkedvének fejlesztését. Megismertetjük gyermekeinket a szűkebb és tágabb környezetünk dalaival, verseivel, kulturális sokszínűségét igyekszünk biztosítani számunkra.

15.1.3 Az óvodai élet megszervezésének elvei

Az intézményünkben az oktató-nevelő munkát kettő óvodapedagógus végzi. A Lépésről-Lépésre óvodai program mellett elkötelezett óvodapedagógus elvégezte az ehhez szükséges továbbképzéseket. Társa az „Inkluzív nevelés tanára” szakon másoddiplomáját szerzi. Szerencsések vagyunk abban, hogy a nem pedagógus munkatársaink jó emberismerettel, szeretettel fordulnak a körülöttük élő gyermekek és szüleik felé, ezzel hozzájárulva a sikeres munka eredményéhez.

Az óvodapedagógus stílusa:

Az óvodába kerülő gyermek gyakran küszködik a kapcsolatteremtés nehézségeivel. A legjobban funkcionáló család sem tudja felkészíteni a gyermeket a kortárs kapcsolatokra. Az óvodapedagógus feladata társas viszonyok és tapasztalatok megszervezése és az együttműködési stratégiák kialakítása. Pl: Az óvodapedagógus feladata észrevenni a félszeg, szorongó, a védekező magatartású gyermeket és segíteni a nem kívánatos magatartás módok csökkentését.

Az utánzásra ösztönző mintát nyújt, szervezi és biztosítja azokat a feltételeket, amelyekben a gyermekek szociálisan tanulnak, fejlődnek.

15.1.4 Tárgyi feltételek

Óvodánk rendelkezik mindazokkal a tárgyi feltételekkel, amellyel a Lépésről-Lépésre programot alkalmazni tudja. Az intézmény épületét, udvarát, berendezését oly módon alakítottuk át, hogy szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét. Megfeleljen méreteiknek, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését. A Lépésről-Lépésre program a tevékenységközpontok kialakítását igényli, melyet megvalósítottunk.

15.2 A tevékenységközpontok berendezése

15.2.1 Családi, szituációs, drámajáték sarok.

Igyekeztünk úgy kialakítani a helyet, hogy a csoportszoba minden pontjából belátható legyen. Bővíthető, szűkíthető, mozgatható elemekkel elhatárolható, egy kötött része van, a falra felszerelt konyhai rész. Az eszköztárát bővítettük edényekkel, férfi- és női ruhákkal, táskákkal. Itt helyeztük el azokat a jelmezeket, amelyek a szerepekhez szükségesek, úgy válogattuk őket, hogy a sok felnőtt szerepet utánozni tudják a gyerekek.

Érdekes színfoltja ennek a programnak a valódi sütés-főzés. Helyi sajátosságunk, hogy intézményünkben melegítő konyha működik, rendelkezünk a sütéshez-főzéshez nélkülözhetetlen eszközökkel. Igazi élményt nyújthatunk a gyermekeknek a valódi konyhában való tevékenykedéssel. Legfontosabb higiéniai szokások betartása itt is alapvető követelmény. Kerülni kell a fertőzés veszélyét hordozó anyagok felhasználását. A nyersanyagok kezelésére nagy gondot kell fordítani. Az óvodapedagógusnak a tevékenységközpontban a szerepe, hogy megteremtí, kialakítja a játék feltételeit, élményeket, eszközöket biztosít a gyermekek számára. Csak ott avatkozik be, ahol erre feltétlenül szükség van (érzelmi, vagy testi épség védelmében).

A drámai szerepjáték eredményeként a gyermekek gondolatvilága, nyelvi kifejezőmódja, önbizalma, együttműködési készsége, önfegyelme fejlettebb lesz.

15.2.2 Manipulációs asztali társasjátékok központja:

Ennek a tevékenységi központnak jól körülhatárolt területen kellene elhelyezkednie, ahol sok rakodó felületet tudunk kialakítani az eszközök elhelyezésére. Óvodánkban csak olyan helyet találtunk, ahol 4-6 gyermek tud kényelmesen elhelyezkedni.

E központ biztosítja a társasjátékok, az értelemfejlesztő szabályjátékok helyét. Ide kerülnek be azok a feladatlapok, amelyekkel megállapíthatjuk a matematikai, környezetismereti, gondolkodási szintet, elemezhetjük a megismerő tevékenység funkcióinak működését. Az egyéni fejlesztés hatékony eszközeit, játékait a hagyományos matematikai, környezetismereti nevelés eszközeit itt felhasználhatjuk. Készíthetünk ügyességet, finommotorikát fejlesztő játékokat is közösen a gyermekekkel. Ide rakjuk a kirakós puzzle játékokat, a dominók számtalan változatát. Gyűjthetünk gombokat, kupakokat, kagylókat, helyet adhatunk egy-egy érdekes gyűjteménynek, amit a gyermekek otthonról hoznak be. Ha a gyermekek érdeklődőek, célirányos fejlesztés színhelyévé válhat ez a központ, mely kettő évvel ezelőtt modern, új fejlesztő játékokkal bővült.

15.2.3 Építőelemek sarka:

Majdnem tökéletesen zárt teret alkot a csoportszobában ahol a gyermekek a fa építő elemekkel megvalósíthatják ötleteiket, elképzeléseiket. A fa építő elemeket tartalmazó csomagot a SOROS Alapítványtól egyszeri támogatásként kaptuk. A gyermekcsoportból 10-13 gyermek egyszerre tud ezen a helyen játszani. Az eszköztár további gazdagításánál figyelembe lehet venni, hogy folyamatosan használnának el az eszközök, és ezeket pótolni kell.

Az építő elemeket méret és forma szerint külön-külön tároljuk, a kártyákkal egyértelműen jelzett helyen. A kártyákat mindig a baloldalon kezdjük felragasztani, ez elősegíti az íráshoz, olvasáshoz szükséges balról-jobbra haladás rögzülését.

15.2.4 Irodalmi- és ének-zenei tevékenységek központja:

A családi- és szerepjáték központ közelében jelöltük ki a helyét. A polcokra kerültek a mesekönyvek, bábok, jelmezek, díszletek a meséhez, a magnó, a lemezek, a gyermekek által készített ritmushangszerek, a vásárolt hangszerek, a dalos játékokhoz szükséges tárgyi kellékek. Beszerzésre, továbbfejlesztésre szükségünk van, de határozott válogatással kell élnünk, mert az évek során elhasználódtak az értékes mesekönyveink és lemezeink. Nagyon kevés olyan könyvvel rendelkezünk, amely bemutatja a környezetünkben lévő dolgokat, eseményeket, de ezek a könyvek nagyon nehezen szerezhetőek be városunkban. Figyelembe kell vennünk a válogatásnál a vegyes életkorú csoportot és a fiúk lányok eltérő érdeklődését. Készíthetünk mi magunk is könyveket, a gyermekek bekapcsolódhatnak ebbe a tevékenységbe, ezt elhelyezhetjük a közös polcokon. Kölcsönözhetünk a családok számára könyveket, így őket is bevonhatjuk a közös meseolvasásba. A gyermekek is hozhatnak számukra fontos könyveket lemezeket otthonról bemutatásra.

15.2.5 Művészeti tevékenységek központja:

Ezt a tevékenységközpontot igyekeztünk úgy elhelyezni, hogy ne essen a közlekedők útjába. Itt zajlik az ábrázoló tevékenység, a sokféle technikát alkalmazó kézművesség. A gyermekek számára elérhető és szabadon választhatók az eszközök. Kisebb csoportok kialakítását teszi lehetővé ez a hely, ahol nyugodt körülmények között alkothatnak. Sikerült készíteni, és vásárolni egy festőállványt is, amit a gyermekek azonnal birtokba vettek és élvezettel használnak. Munkáikból kiállításokat rendezünk, ezekkel díszítjük a csoportszobát, a folyosót. Az időszakonként összeválogatott munkákból albumokat készítünk, ha a gyermek kéri gondolatait, érzelmeit rögzítjük az elkészített alkotások mellett.

A gyermekekkel közösen gyűjtjük a természetes anyagokat, leveleket, terméseket, kupaokat, színes lapokat, műanyagokat, textildarabkákat, amelyeket felhasználhatnak munkájuk során. A művészeti sarokban sokféle eszköz elhelyezhető: temperák, ecsetek, papírok, kréták, ragasztók, ollók, különböző vastagságú fonalak, agyag, gyurma, lyukasztó- és tűzőgép, a takarításhoz való eszközök. Folyamatosan bővítjük a választékot, az eszköz kínálatot (szövéshöz, fonáshoz használatos keret készíttetése), különböző vastagságú ceruzákat szerzünk be. Hiánypótlást kell végeznünk művészeti albumok beszerzése terén is, bár ezt eddig könyvkölcsönzéssel oldottuk meg.

15.2.6 Természettudományi tevékenységek központja:

A természettudományos sarok eddig is fellelhető volt óvodánkban, de most funkciójában változást mutat. Itt helyezük el a sokféle gyűjteményeket (pl: levél, termés, kavics, ág, gally, fakéreg), ide csoportosítjuk a növényeket is. Sikerült beszerezni nagyítót, földgömböt, térképet, melyek segítségével élményeiket bővítjük. Feladatunk még, hogy a gyermekekkel olyan tapasztalatokat szereztessünk, melyek a környezetben való életkoruknak megfelelő, biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.

A Sárszentmiklósi Kippkopp Óvoda környezetvédelmi tevékenységeit figyelembe véve óvodánk is törekszik a hazai táj, a helyi néphagyományok, szokások, tárgyi kultúra értékeit felkutatni, megőrizni, védelmét biztosítani. Alkalomszerűen elvisszük a gyermekeket kirándulni, természetet jární, más tájakat hegyeket felfedeztetni. A LÉPÉSRŐL-LÉPÉSRE program lehetőségével élve a szülőket is magunkkal vihetjük már ezekre az élményszerző kirándulásokra.

15.2.7 A szabadtéri játék tevékenység színhelye.

A gyermekek harmonikus testi-, szellemi fejlődésének elengedhetetlen eleme a szabadban, a friss levegőn aktívan eltöltött idő. A gyermekek a szabadban való játékot természetes örömmel, lelkesedéssel fogadják, itt minden irányban megfigyelhető a fejlődésük. A külső környezet bevonása a nevelésbe hozzájárul:

- a gyermekek fizikális, testi fejlődéséhez
- a szociális készségek és ismeretek fejlődéséhez
- az érzelmi fejlődéshez az akadályok leküzdése révén a gyermeki önbecsülés fejlődéséhez, a zökkenőmentesebb kapcsolatteremtéshez az érzékszervek működését és az esztétikai érzék fejlődésének összekapcsolódásához
- a gyermekek intellektuális fejlődéséhez

A külső környezet kialakításánál elsődleges szempont a *biztonság*. Az óvodánk udvarán van homokozó, csúszda, hinta, mászóka, füves terület, és egy zártabb részen betonozott hely.

Az udvari vízcsap helyét átalakítottuk ivókúttá, így biztosított a gyerekek ivóvízszükséglete, ha kint tartózkodnak az udvaron. A szabadtéri eszközök tárolására az udvar sarkában álló kis házikóban van lehetőség. Az óvodánk udvara akkora, hogy a mindenféle tevékenységet végző gyermekeink nyugodt körülmények között elférnek egymás mellett (elkülönülve, akár életkor szerint is). A másik helyi sajátosság a közvetlenül mellettünk levő szolgálati lakás, melyhez kis kert is tartozik, addig, míg új lakó nem volt mi műveltük a kertet. Az óvoda udvarán belül új kert kialakításáról kell gondoskodnunk, ahol a hagyományoknak megfelelően rövid tenyészidejű zöldségféléket fogunk termesztetni.

15.2.8 Homok-víz tevékenység központ:

Vásároltunk a csoportnak egy homok-víz terepasztalt. Ebben a tevékenységközpontban sokféle tapasztalatszerzésre van lehetőség, érdekessége és variálhatósága miatt igen kedvelt a gyermekek körében. Az asztal köré helyeztük el az itt használható eszközöket (pl: mérőedények, lapátok, kanalak, kisautók, hajók, vízimalom, tölcsér, tömlő). Mire alkalmas a homok-víz asztal?

- örömforrás, az anyagokkal való ismerkedés és játék
- terepasztalként építhetünk hegyeket, településeket
- fizikai kísérleteket végezhetünk homokkal és vízzel
- megfigyelhetjük a halmazállapot változásokat (hó és olvadása)
- használhatjuk űrtartalom-mérésre, fajsúly megállapítására
- kísérletezhetünk a vízben a szappan oldódásával
- felhívhatjuk a figyelmet a környezetvédelemre, a víz és az olajfoltok jelenségeire

A homok-víz asztal környezetének tisztántartásában a gyermekek is segédkezzenek.

15.3 Az óvodapedagógus feladata

Az eszköztár folyamatos bővítése, cserélése. Az előre eltervezett kísérletek tapasztalatok befolyásolása. A gyermekek által használt felszereléseket biztonságos elhelyezése. Lehetőség biztosítása a gyermekek kezdeményezéseire. A tapasztalatok a jelenségek közötti összefüggéseket magyarázata, a gyermekek szókincsének bővítése.

A tevékenységközpont előnyei:

- az itt folyó tevékenység a teljes személyiség fejlesztését szolgálja

- a szocializációt segíti elő, ha a gyermekeklétszámot előre meghatározzuk, a váltás szabályait a gyermekekkel közösen kidolgozzuk, ha az eszközhasználatot megtervezünk és a jelenségeket közösen idézzük elő
- együtt jelenik meg a megtapasztalás, a kommunikáció, a gondolkodás, a finom motorika fejlődése, a választás, a döntés lehetősége, a megkezdett tevékenység végigvitelének felelőssége, az együttműködés és az önérvényesítés

15.4 Az óvodai élet megszervezése

A gyermekek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez a különböző tevékenységek összehangolása szükséges, melyet a napirend és a hetirend biztosít. Sajátos helyzetünkől adódik, hogy az étkeztetéshez a készételt kiszállítva kapjuk, a programokat rugalmasan hozzá igazítjuk. A napi- és hetirendet a gyermekcsoport életkori összetételének megfelelően alakítjuk ki. Kiemelt figyelmet fordítunk a gondozásra és a szabad játék lehetőségére.

Az óvodai nevelés tervezését a gyermekek megismerését és fejlesztését a fejlődésük nyomon követését különböző dokumentumokban rögzítjük. A dokumentumok az ÁMK rendszerében egységesítve vannak. (Mérés-értékelés, fejlődési adatlapok, stb, melyek a gyermeket végig kísérik a beiratkozástól az óvodáskor végéig.)

15.5 Az óvoda kapcsolatai

A Lépésről-Lépésre program negyedik, fő területe a család bevonása az óvodai életbe, amely a gyermek fejlődését szolgálja. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a rendezvényeken keresztül, ünnepeken való részvételtől a segítség nyújtásáig. Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, melyek az óvodába lépés előtt, az óvodai élet alatt és azt követően meghatározott szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formáit, és módszereit alakítjuk a feladatokhoz, a családok sajátosságaihoz és szükségleteihez.

A nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekeket is nevel óvodánk, de kapcsolatba kerülhetünk a hazájukat elhagyni kényszerülő (migráns) családok gyermekeivel is.

Egyetértünk Teleki László Szociális és Munkaügyi Minisztérium romaügyi államtitkára véleményével:

„A hazai cigányságnak nem beolvadnia kell, hanem a kultúráját, a nyelvét, az identitását megtartani – természetesen elfogadva - a többségi társadalom kultúráját, hagyományait.”
(Forrás: Fejér Megyei Hírlap 2010. március 11.-i számában megjelent, „Nem kell bűnbak!” című cikk Ármán János ujságírótól.)

16 AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

16.1 Játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. Óvodánk napirendjében, időbeosztásunkban, a szabad játék tevékenység domináns. Figyelembe vesszük a gyermekek eltérő életkori sajátosságait, érdeklődési körük másságát. Így minden játék tevékenység jelen van az életükben. (Gyakorló játék, szimbolikus –szerepjáték, konstruáló játék, szabály játékok.) Az óvodapedagógus tudatos jelenlétével alakítja a játék tevékenységet, hogy a gyermek pozitív élménnyel gazdagodjon. Feladatunk a különböző játékformáknak a megfelelő hely kialakítása, és az eszköz-állomány biztosítása, folyamatos bővítése. Tapasztalataink szerint a nemzeti etnikai kisebbs-

Magyar tartozó gyermekek legkönyvetese a játékkal vonható be az óvoda közösségi életébe.

A lépésről-Lépésre óvodai program a többi környezeti központ rendszeres tanácsadójának szolgáltatásába, ezáltal elkülöníti a zajosabb, és nyugodtbb játéktevékenységeket

16.2 Vers, mese

Mindennapjaink részét képezi a mesék és versek mondogatása, mely a gyermekek életét végigkíséri a beszoktatástól az iskola megkezdéséig. Tudatosan nyúlunk a népi mondókákhoz, mert a gyermekköltészetünk gazdag, sok alkalmat, jó alapot kínál minden tevékenységhez. A népmeséink, állatmeséink, a gyermekek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének, fejlesztésének legelőbb segítője. Kialakítottunk családi és szerepjáték központban egy mesesarokot, ahol nyugodt körülményeket tudunk biztosítani a mesehallgatáshoz, a dramatizáláshoz, és a báhozáshoz is. Itt a gyermekek elmondhatják, eljátszhatják saját fantáziájuk által megteremtett történeteket, meséket. A gyermekeink számára a legfontosabb a ritmus, a versek, mondókák, mozgással, mozdulatokkal való kombinálása, mely elősegíti a gyorsabb rögzülést, és előadhatóvá teszi őket. A tevékenység központokban folyó projektek feldolgozása során arra törekszünk, hogy a környező népek meséiből, verseiből, és mai irodalmi műveiből is válasszunk.

16.3 Ének, zene, énekes játék

Az óvodánkba járó gyermekek nap-napi nap találkozhatnak népi gyermekdalokkal, énekes játékokkal. Igénylik ezt, a zene felkelti érdeklődésüket, a zenéléssel formálhatjuk ízlésüket. A közös zenélés, a ritmus mindent átható ereje egyggyé kovácsolja a csoportot. Szívesen énekeljük a népdalokat, táncoljuk a gyermekjátékokat, ezzel ápolva hagyományainkat. Több alkalmat teremtünk – a zenehallgatási anyagok igényes kiválasztásával – más népek zenéjének megismerésére, megjelennek intézményünkben az etnikai közelebbi magyar tartozó, velük összekapcsolható zeneművek is.

16.4 Rajzolás, mintázás, kézimunka

E tevékenység végzéséhez külön központot hoztunk létre. A gyermekek számára elérhetővé, láthatóvá tettük azokat az anyagokat, eszközöket, tárgyakat, melyek lehetővé teszik az ábrázolást az egész nap során. A rajzolás, a mintázás, a kézi munka tevékenységben a más-ság, az egyéniség, az eltérő fejlődési ütem megjelenik a vegyes csoportban. Az óvodapedagógus legfontosabb feladat, hogy megtanítsa mindenkinek az eszközök anyagok biztonságos használatát, a különböző technikák, eljárások alap elemeit. Lehetővéget biztosítunk a gyermekeknek önálló munkájuk kiállítására, munkáikkal díszítjük a csoport szobát.

16.5 Mozgás

A torna, a mozgásos játékok megszervezése fontos feladat a gyermekek mozgás igényének kielégítésére. Minden gyermeknek lehetőséget biztosítunk, hogy testi képességeit, mint az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, társas figyelmet fejlessze. A csoportszobái és az udvari foglalkozás egyaránt ezt a célt szolgálja. A Kippkopp Óvoda környezetvédő, mozgásfejlesztő programját alapul véve kialakítottunk egy tornaszobát, ahol a beépített, és kapcsolható eszköztárunkkal fejleszthetjük a gyermekek képességeit. Eltérő életkorú gyermekek mian többféle tevékenységet szervezünk a mozgásuk fejlesztésére, figyelembe vesszük az egyéni képességeiket. A központi óvodával azonos tanmenetet követve – az egészséges életmódra nevelést szem előtt tartva –, tudatosan figyelünk a természetes mozgásokra, mint a járás, futás, ugrás, függeszkedés.

16.6 Külső világ felfedezése megismerése

A gyermek életében az érdeklődésre támasztott tapasztalatokat szerezni: a kisebb, és tágabb természeti, emberi, társadalmi jellemzők. Figyelmüket fordítjuk arra, hogy a szülőföldünkön élő emberekkel, nemzeti hagyományainkkal, szokásainkkal, tárgyi környezetünkkel szorosabb kötődést alakítsunk ki. Ősziok, védjük környezetünket, ígyvé ezük olyan állapotban megtanítani, amilyenben felfedezést kaptuk. A képzési óvoda környezeti felméri programját alapvető útmutatóként alkalmazzuk.

Intézményünkben a környezet megismerése során szerzett matematikai tapasztalatokat külön tevékenységek során erősíteni kell, ezt a célt szolgálja a manipulációs központ és a homok-víz asztal használata. Irányított, játékból szervezett tevékenységek során szerezhettek további matematikai tapasztalatokat, ismereteket. Arra törekszünk, hogy a gyermekek önálló véleményalkotóknak, tapasztalják meg döntéseik következményeit.

16.7 Munka jellegű tevékenységek

A személyiség fejlesztés fontos eszköze a játékkal, a cselekvő tapasztalással azonosságot mutató munka, és a munka jellegű játékos tevékenység.

A gyermekmunka jellegű tevékenysége

- önként – azaz örömmel, szívesen - végzett aktív tevékenység;
- a munkavégzéshez szükséges képességek, készségek, tulajdonságok alakításának fontos lehetősége;
- építi a közösségi kapcsolatokat, megjelenik benne a kötelesség tudat, az elvégzett munkáért való elismerés

A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést, a gyermek konkrét és reális fejlesztő értékelését igényli. Óvodánkban az eltérő sajátosságokat, a más és más életkort is figyelembe kell venni.

16.8 A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Óvodánkban a tanulás folyamatos, eleinte spontán utánzásos tevékenységként jelenik meg. Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése, attitűdök erősítése és képességek fejlesztése. E célt szolgálja a tevékenységközpont rendszer, a benne elhelyezett eszközök, ami a teljes személyiség fejlesztést szolgálja. Az óvodapedagógusok a játék tevékenységből tervezik és szervezik meg a cselekvéses irányított tapasztalatszerzést. A tervezés során a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire alapozunk. A tevékenységeket egy-egy projekt köré csoportosítjuk. Így sok cselekvésre ösztönözzük a gyermekeket, az önálló felfedezésre, gyakorlati tapasztalatszerzésre. A projektek összeállításánál figyelembe vesszük az eltérő életkort, az adott témában tudott, szerzett tapasztalatokat, és azt, hogy mit szeretnénk megtanítani. Az irányított tanulás során mikrocsoportban foglalkozunk a gyermekekkel, akár személyre szóló ismeretszerzést biztosítva számukra. Minden tevékenység a napirendben, és a heti-rendben található meg, mely a csoportnaplóban rögzítve van.

Az „Óvodai nevelés országos alapprogramja” e fejezet címe alatt található iránymutatások, a Lépésről-Lépésre óvodai programban konkrétan megfogalmazásra kerültek, amiért is óvodánk azt 1999-ben adoptálta.

Intézményünk az ÁMK Sárszentmihályi Kippkopp Óvoda Kölyökvár Óvodája, ezért arra törekszünk, hogy „A környezetvédő és mozgás-fejlesztő helyi óvodai programban” rögzítetteket a gyakorlatban mi is megvalósítsuk.

III.
A CSALÁD BEVONÁSA AZ ÓVODAI ÉLETBE
INFORMÁLIS FORMÁLIS
KOMMUNIKÁCIÓS CSATORNÁK

IV.
CSALÁDGONDOZÁS, SZOCIÁLIS MUNKA
(Szociálpedagógus az óvodában)
AZ ÓVODA KAPCSOLATAI, EGYÜTTMŰKÖDÉSEK
- TEAMMUNKA AZ ÓVODÁBAN
- SZOLGÁLTATÓ INTÉZMÉNYEK
- BÖLCSŐDE
- ISKOLA

Ajánlás

Az ezredvéghez közeledő világ rohamos változásaival, a modern élet stresszhatásaival szemben különösen óvni és védeni kell a gyermekeket. Egyre nagyobb a szülők és az óvopedagógusok felelőssége, hogy megőrizték a gyermekkor nyugalalmát, derűjét, ugyanakkor felvértezzék a gyermekeket mindazzal a tapasztalattal, amellyel eligazodhatnak a világban. A mai gyerekek szükségletei, az egyén boldogulásához szükséges személyiségjegyek hangsúlyai változnak a társadalmi folyamatok hatására. A változásokhoz való ésszerű alkalmazkodás pedagógia hangsúlyváltozásokat is eredményezett. A hazai óvodai nevelés korábban is nyitott volt arra, hogy értékes újdonságokat befogadjon.

Az óvodai nevelés értékeit tisztelve és ápolva, nem kerülhető el a fejlődés, a megújulás. A sokféle értéket toleráló szemlélet ma már természetes, a társadalom elfogadja, hogy ugyanazt a célt más úton is el lehet érni. Ezek az utak egymásnak nem mondanak ellent, mert vannak közös gyökerek. Egyetlen óvodai program sem hagyhatja figyelmen kívül az óvodai nevelés országos alapprogramját, minden óvodában ehhez igazodva, azonos alapról indulva kell eleget tenni a világot ma jellemző sokszínűség elvárásainak.

A Lépésről lépésre óvodai program egy lehetőség a sok közül. Pedagógiai hangsúlyai: a gyermekek egyéni különbségei, eltérései, a családi nevelést kiegészítő sajátos szocializáció, az egyedi tevékenységközpont-rendszer, a szülők óvodai életbe való bevonása és a szociális munka köré rendeződnek. „Középutas” programnak is minősíthető. Az általa megvalósuló nyitottabb neveléssel de az együttélés ésszerű korlátainak fenntartásával a gyermekek esélyt kapnak arra, hogy egyéni attitűdjeik, motivációs késztetései kialakulhassanak. Ezzel a szemlélettel elkerülhető a nivelláló nevelés, az „egydimenziós szelekció”. A gyermekek óvodai neveléséért felelős óvodapedagógusoknak, jelentős befolyásoló szerepük van. Az óvodában elsősorban azok, akik előkészítenek, feltételeket teremtenek, folyamatokat indukálnak, szükségleteket alakítanak, tehát nevelnek.

Az eredeti amerikai program más előzményekkel, más kultúrában született, de beépítette a nemzetközi, az európai óvodai nevelés haladó hagyományait is, gazdagítva velük demokratikus nevelési elveit. Az óvodai nevelés országos alapprogramjával is összhangban lévő eredeti koncepciót tiszteletben tartva és átvéve, a programot átdolgoztuk, a mi viszonyainkra adaptáltuk. A feltételrendszer kialakításában tekintettel voltunk a hazai óvodák lehetőségeire.

A gyermekek életmódbeli különbségeiből adódóan nagyobb hangsúlyt kapott: a mozgásfejlesztés, a mozgásigény kielégítése, az egészséges életmód szokásainak kialakítása. A játékban tanulás koncepciójának érvényesítése megkívánta a szabad játék védelmét és az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységek rendszerének átdolgozását. Kultúránk beépül a tevékenységekben közvetített tartalmakba (ének-zenei, irodalmi nevelés) nem hagyva figyelmen kívül a multikulturális értékeket sem.

A műveltségtartalmakat integráltan, alkalmanként projectrendszerben és az egyéni fejlődési ütemre tekintettel differenciáltan, sajátos rendszerben dolgoztuk föl. Ebben a folyamatban a

játék szabadsága, a gyermekek választása és a kötelező választhatóság összhangja a legfontosabb tényező.

A program sajátos rendszere lehetővé teszi a gyermekek változó, eltérő szükségleteinek figyelembevételét, a hiányzó szokások kialakítását, a három-hétéves gyermekek együtt vagy osztott csoportokban történő nevelését, az eltérő családi értékek és kultúrák tolerálását, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és családok fokozottabb mentális, érzelmi és szociális támogatását. Ugyanakkor a helyi sajátosságok, pedagógiai hangsúlyok tovább gazdagíthatják a programot. További adaptálásra tág lehetőség van, gyermekek igényeinek, a családok állapotának, a kreatív óvodapedagógusok elképzeléseinek megfelelően.

A Lépésről lépésre programot jó szívvel és felelősséggel ajánljuk azoknak az óvodapedagógusoknak és szülőknek, akik bíznak a gyermekek önálló fejlődésében, a személyiség kibontakozásában, de azt vallják, hogy mindehhez szükséges az érett felnőtt, a gyermeket értő és ismerő óvodapedagógus tudatos hatása, a nevelés

A lépésről lépésre óvodai program előtörténete

A program adaptációs munkálataiban az elmúlt három évben, több mint száz óvodapedagógus vett részt. A nehéz körülmények között dolgozók elhivatottságukkal, mások lelkesedésükkel és őszinte kritikáikkal járultak hozzá a sajátos pedagógiai rendszer létrehozásához. A munkatársak egyéniségükkel, szakmai felkészültségükkel gazdagabbá sokszínűbbé tették a programot. A legnagyobb szemléletváltás az egyéni eltérések tolerálásában, a gyermekek jelzéseinek elemzésében, a reális gyermekismeret terén és a családokkal való együttműködésben vált szükségessé. Már az eredeti program is ötvözte a különféle, újräeledő reformpedagógiai rendszerek elemeit, amelyeket a Lépésről lépésre óvodai program céljainak és az alapkoncepciónak a szolgálatába állított.

A Lépésről lépésre óvodai program célja, gyermekképe

A program a három- hétéves korú gyermekek fejlődésének támogatását és személyiségük fejlesztését célozza.

A gyermekekhez, mint egyedi, mással nem helyettesíthető individuumokhoz és szociális lényekhez, az életkori sajátosságok és az egyéni szükségletek, különbségek ismeretében közelít. A feltételrendszer a tevékenységek tudatos befolyásolásával segíti a személyiség kibontakozását, tekintettel az eltérő adottságokra, képességekre, szokásokra, nembeli, érésbéli, vérmérsékleti különbségekre és a családok értékrendjének sokféleségére.

- a.) A Lépésről lépésre óvodai program alapvető feladatnak tekinti a személyiségdimenziók harmonikus fejlesztését, a gyermekek erősségeinek és esetleges hátrányainak feltárását.
- b.) A személyiségértékek, tulajdonságok, képességek közül, az egyoldalú fejlesztés elkerülésével, kiemelten alapozza meg az alábbiakat:
 - a személyiség autonómiáját, pozitív énképét, önérvényesítő képességét;
 - a saját szükségletek kifejezésének képességét;
 - az érzelmi gazdagságot;
 - a kultúrált magatartás szokásait;
 - az önfejlesztő magatartást;
 - a másság tolerálását;
 - a társakkal való együttműködést;
 - a döntés, a választás, a rugalmas gondolkodás, a kreativitás képességét;
 - a művészetek, a természeti-társadalmi környezet iránti érzékenységet.
- c.) A sajátos tevékenységközpont-rendszerrel és a gyermeki szabadság tiszteletével támogatja a szocializáció szempontjából fontos szokásokat, magatartásmódokat:
 - a kompromisszumok, konszenzusok és az önérvényesítés stratégiáinak megtanulását;

- a kontaktuskeresést, a kommunikálás és a társalgás technikáinak elsajátítását;
 - a társas konfliktusokban - a felnőtt minimális segítségével - a megoldások keresését;
 - az önszabályozás, az önkontroll alakulását;
 - a közös tevékenységekben az igényeknek, elképzeléseknek megfelelő szervezési teendők vállalását;
 - a gyermekek játékszükségletének kielégítését, az önkifejezés és az együttműködés kiteljesedését.
- d.) Az értelmi fejlődésben a gyermekek eltérő tapasztalataira, egyéni és közös élményeire, érdeklődésükre és kíváncsiságukra építve: a cselekvés, tevékenység, a beszéd és a gondolkodás egységét megteremtve fontosnak tartja:
- az utánzásra épülő tanulással együtt, a felfedezéseket, a próbálkozásokat, az élethelyzetekben, tevékenységekben történő felismeréseket, a pszichikus funkciók intenzív fejlődését;
 - a hagyományok ápolását;
 - a természet, az élőlények szeretetét és védelmét;
 - az írott nyelvről és a jelzések iránti érdeklődést.
- e.) A legfontosabbnak tekinti az egészséges testi és lelki fejlődést, az egészséges életmód szokásainak védelmét és az esetleges hátrányok korrekcióját.

Óvodakép

(Funkcióhangsúlyok)

A nyitott óvoda, a szűkebb környezet igényeihez igazodva és általuk befolyásolva, szakmailag önálló intézményként elsősorban a gyermekek nevelését és a családi nevelés kiegészítését vállalja. Egy-egy körzetben, településen az eltérő családi szükségletek következtében az óvodai funkciók közül bármelyik hangsúlyosabbá válhat. A családok állapota, működése, funkciózavara sokféle lehet. A halmozottan hátrányos gyermekeket nevelő óvodákban hangsúlyosabbá válhat például a legfontosabb óvó, védő, ellátó, gondozó funkció, és előtérbe kerülhet az egészség megőrzése érdekében a prevenció.

Ugyanakkor a jól szituált családokból érkező gyermekeknél felerősödhetnek az érzelmi és szociális szükségletek.

A Lépésről lépésre óvodai program érinti a teljes intézményt, kiemeli az „óvodafejlesztő” tevékenység szerepét. Az óvoda, mint intézmény komplex rendszer, amelynek minden összetevője kölcsönhatásban működik. A koncepciók a teljes rendszert érintik. Az óvoda nyitottságának elve befolyásolja az óvoda kapcsolatainak alakítását, a családoktól az iskolával való együttműködésig.

- a.) Az óvoda elsősorban a családok felé nyitott. A gyermekek egészséges személyiségfejlődésében meghatározó jelentőségű a család. Az óvodapedagógus feltételezi, hogy minden család közvetít valamilyen értéket a gyermek felé, még akkor is, ha nem minden funkcióját teljesíti maradéktalanul. A társadalmi folyamatok negatív hatásait sok család nem tudja kivédeni, gyakran meghaladja a problémák megoldása a szülők erejét és lehetőségeit. Ezért szükséges megértéssel közeledni a család felé. Kivételt jelentenek a gyermekeket veszélyeztető helyzetek.

A nagyon szerény körülmények között élő családokban gyakori az önzetlenség, az együttérzés, a segítőkészség szép példája, ugyanez nem minden esetben mondható el az anyagi biztonságban élőkről. Az óvodapedagógus türelmes a szülőkkel, próbálja átérezni helyzetüket és keresi a kapcsolatot a gyermekek érdekében.

- b.) A nyitott óvodában az óvodapedagógusok és munkatársai:

- ismerik a családok szükségleteit, évente megkérdezik a szülőket;
- ismerik a családok értékrendjét és a szülők véleményét az óvodai nevelésről;

- bevonják a szülőket az óvodai életbe, és szakmai támogatást adnak a családi neveléshez
- a szülők igényeihez igazodva gyarapítják pszichológiai, pedagógiai, egészségügyi ismereteiket;
- a családok közreműködésével kapcsolatot keresnek az idősebbek, a nagyszülők nemzedékével, bevonják őket a település gyermekélethez kötődő hagyományainak ápolásába;
- közreműködnek az etnikai kisebbség kulturális értékeinek megőrzésében;
- közvetítő szerepet tölthetnek be a gyermekek, a családok és a speciális szolgáltató, szociális ellátó intézmények között;
- a családokat érintő ellátatlan feladatok megoldása érdekében együttműködést alakíthatnak ki civil szervezetekkel;
- a családokkal közösen gazdagíthatják a gyermekek tapasztalatait, élményeit, az óvoda feltételrendszerét.

Az óvodapedagógusok kisebb településeken, az értelmiséget képviselve, jelentős kultúraközvetítő és szabadidő-szervezői tevékenységet végeznek. Így több generációval van kapcsolatuk, ami gazdagítja az adott óvoda erőforrásait, növeli az óvodapedagógusok presztízsét.

A program koncepciói, specifikumok

Az óvodai nevelés országos alapprogramja tartalmazza azokat az általános pszichológiai-pedagógiai elveket, amelyeket a gyermekek érdekében érvényesíteni kell. A Lépésről lépésre óvodai program sajátosságai:

I. Individualizálva szocializál.

II. Sajátos tevékenységközpont-rendszerben teremti meg a feltételrendszert, a tevékenységi formák színtereit, a szabad játékot és az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységek választási lehetőségeit. Ez a rendszer szintetizálja a szervezeti kereteket, és integrálja a fejlesztés tartalmát.

III. A családokat bevonja az óvodai életbe. Aktivizálja a szülőket az együttműködésben. Erősíti a szülők felelősségét, támogatja a családi nevelés problémáinak megoldását. Az óvodapedagógus a rendszerben mintát ad a közös játékra, a gyermekekkel való törődésre, nevelésre.

IV. A program, az óvoda lehetőségeit, a település igényeit, a családok helyzetét és a gyermekeket érintő társadalmi háttér folyamatokat figyelembe véve támogatja a szociálpedagógus feladatainak beépítését az óvoda által vállalt tevékenységek körébe. Feltétel: szociálpedagógusi végzettségű szakember alkalmazása.

I. Individualizálva szocializál

Az óvodai nevelésben az életkori szakaszonként jelentkező általános jellemzők mellett az ember egyediségére, a gyermekek között meglévő különbségekre irányul a figyelem. A Lépésről lépésre óvodai programban a család és az óvoda szocializáló szerepét hangsúlyozva, a három-hétéves korban intenzív „énfejlődés” szakaszában kiemelt jelentőségű az egyediség, az egyéniség támogatása, megalapozása. Az óvodáskor végére jut el a gyermek az önérvényesítéstől az együttműködésig, a társak szükségleteinek, igényeinek, szándékainak megértéséig. A gyermek hozza magával genetikusan múltját, amely nincs még teljesen beprogramozva, kezdetről fogva a környezetén keresztül válik azzá, ami. A fejlődés tehát, részben a természet munkája, másrészt a nevelés, a fejlesztés eredménye. Az egyén „nyersanyagkészlettel” születik, általános emberi képességeinek kialakulásához is megfelelő környezeti hatásokra van szüksége. A sajátos lelki jelenségek kezdetről fogva nem az önmagába zárt individuumban játszódnak, hanem emberek, a gyermek és a felnőttek között zajlanak, s utána válnak egy emberen belülivé.

A fejlődés tehát sohasem tekinthető pusztán önfejlődésnek, a legszembetűnőbb formáiban is kulturális fejlődés, a kultúra belsővé tétele. Ezért a gyermekek fejlődése feltételezi, megkívánja a nevelést. A személyiségfejlődés, az individuumban alakulása döntően külső hatásokra következik be, miközben a gyermek másokkal együtt létezik. Ezekben az együttlételekben, személyközi kap-

csolatokban szocializálódik. A nevelés úgy is értelmezhető, mint tudatosan szocializáló tevékenység.

Az individualizáló nevelés, fejlesztés olyan pedagógiai megközelítés, amely figyelembe veszi mindazt, amit a gyermekek egyéni különbségként hoznak magukkal.

Az individualizáló nevelés érdekében az óvodapedagógus érzékenyen reagál a különbségekre. Ez akkor valósítható meg, ha gyakori interakció jön létre a gyermek és az óvodapedagógus között. Az egyéni eltéréseket toleráló felnőtt magatartása modellértékű a gyermekek számára is.

Az individualizáló nevelés egyszerre erősíti az egyediséget, és ösztönöz az együttműködésre, támogatja a gyermekek szocializációját. Ez utóbbit is az egyéni sajátosságok ismeretében segíti, eltérő módszerekkel, egyénre szabott mértékben. Az individualizálás áthatja az egész óvodai életet, és annak minden tevékenységét. Az azonos korú gyermekek között is jelentős fejlődésbeli különbségek vannak. Ez megnyilvánulhat:

- a gyermekek eltérő, biológiai szükségleteiben (mikor éhes, szomjas, mennyit eszik, stb.);
- az adottságaikban;
- a tapasztalataikban;
- a mozgásigényükben;
- a szociabilitásban;
- az érdeklődésben, az egyéni élményekben;
- az énképben, a tanulás stílusában;
- a kontaktusteremtésben.

1. Az individualizálás elvei

- a gyermekek személyiségének megismerése az óvodába lépéstől kezdve;
- az erősségek és az esetleges hátrányok számbavétele alapján az egyéni fejlesztés elvének érvényesítése (képességek, részképességek elemzése);
- a személyes kontaktus a tevékenységekben (az óvodapedagógus és a gyermek között);
- a gyermekek eltérő egyéni testi-lelki szükségleteinek figyelembevétele;
- az igény szerinti szeparáció lehetőségeinek megteremtése (a terem berendezésével);
- az eltérő időpontban jelentkező mozgásigény folyamatos kielégítése (állandó mozgástérrel);
- személyesség a gyermekek munkáinak, személyes tárgyainak tárolásában;
- a gyermekre vonatkozó információk bizalmas kezelése.

2. Az individualizálás lehetőségei a játékokban

Az óvodai élet kezdő szakaszában a gyermek valódi játszótársa gyakran a felnőtt, az óvodapedagógus vagy a beszoktatásban közreműködő szülő. A bevonható társként jelenlévő óvodapedagógus a gyermek egyéni igényei szerint segítheti az elakadó játékot. Fontos a felnőtt és a gyermekek közötti személyes kontaktus, amely megnyilvánulhat a kommunikációkban, jelzésekben, tevékenységekben. Ez a kapcsolat serkenti a gyermekeket a felnőtt utánzására, a minta követésére, a társakkal való együttműködésre.

A szabad játék fejlesztő hatását tekinti és időtartamban is a legfontosabb, domináns tevékenység. Ezért ebben a tevékenységben adják a gyermekek a legtöbb jelzést a személyiségükről. Ugyanakkor a család után ez a tevékenység az a szocializáló tér, amelyben a kortárskapcsolatok alakulnak.

a.) Az óvodapedagógus feladatai az egyéni eltérések tolerálása érdekében a játékokban:

- a gyermekek jelzéseinek, viselkedésének megfigyelése, az információk értékelése;
- az egyéni érdeklődésnek megfelelő játékfeltételek megteremtése;
- az egyéni szándékok, elképzelések támogatása;
- konfliktushelyzetekben az egyén bevonása a megoldásba, a szabályalkotásba;
- az egyének eltérő szociális szükségleteinek kielégítése;

- egyénekre irányuló kommunikáció;
 - a gyermekek érzelmi kötődéseinek erősítése, formálása;
 - közvetlen segítségadás a társtalan, nehezen beilleszkedő gyermekek esetében.

Az óvodai élet megszervezésében is tekintettel kell lenni az eltérot szükségletekre. Ez vonatkozik az életkori eltérésekre és az azonos korosztály egyéni igényeire is. A napirend helyes életritmust teremtő stabil pontján túl, a rugalmasság és a folyamatosság, az egyéni igényekhez való alkalmazkodást szolgálja. Az eltérot szükségletek az alvás, az egyes tevékenységek idotartamában, a délelott jelentkezo mozgásigényben mutatkozik meg elsosorban. A napi étkezések közül az ebéd idopontja kötött. A reggeli vagy tízórai és az uzsonna idopontja a gyermekek igényei szerint alakítható. Ezeket az óvodán kívüli tényezok jelentosen befolyásolják. A családok helyzete, szokásai, a lakáskörülmények, a reggeli óvodába érkezés ideje, a rugalmas szükséglet kielégítést kívánja meg. Természetesen egy meghatározott idokereten belül kialakítható a folyamatosság a délelött és a délutáni étkezéseknél. Ez a megkötés a gyermekek egészségének védelmében fontos.

b.) Hogyan érvényesíti az óvodapedagógus a személyiségközpontú szemléletet a csoportszobai feltételek megteremtésében?

Az óvodáskorú gyermekek társas kapcsolatainak alakulásához, az érzelmi kötődésekhez idore van szükség. Ezért az óvodai élet kezdetén fontosak azok a tárgyak, amelyek a gyermeket az otthonához kötik, emlékeztetik. A továbbiakban is meg kell orizniük szuverenitásukat, bár képesek lesznek az alkalmazkodásra. Az egyén, egyediség, személyiség tiszteletének jelei a következők:

- az egyéni érdeklődés, megjelenítése a tevékenységközpontokban;
- a gyermekek jelei mellett a nevük kezdobetűinek jelzése (nyomtatott nagybetűvel);
- a gyermekek egyéni életének történései az albumokban;
- a családok életét bemutató tablók fotókkal;
- a hét végi családi élmények megbeszélése;
- a tér tagolása a tevékenységközpontokban, két-három gyermek elmélyült együttes tevékenységeihez.

c.) A személyiségközpontú szemlélet érvényesülése az óvodapedagógus tevékenységeiben:

Az óvodapedagógus személyisége és minden megnyilvánulása érzelmi biztosságot, szeretetet, megértést és védelmet sugároz a gyermek felé. Az elfogadás nem zárja ki a tudatos fejlesztést, a gyermeki személyiség formálásának szándékát. Az eltérések tolerálásában mintát adó óvodapedagógus könnyen el tudja fogadtatni társaival a nehezebben beilleszkedő, lassabban szocializálódó vagy nagyobb hátrányokat hordozó

Az óvodapedagógus és a gyermek kapcsolatának fontosabb elvei:

- személyre szóló pedagógiai hatások;
- szeretetteljes elfogadás;
- pedagógiai optimizmus a kommunikációban és ezt kifejezo metakommunikáció;
- segítségadás a gyermekek egyéni problémáinak megoldásában;
- a személyiség értékeinek hangsúlyozása és elfogadtatása a kortársakkal;
- személyes élményeket, érzéseket, gondolatokat feltáró beszélgetés (alkalmanként, egyéneenként);
- a gyermekek kommunikációjának megértése, megfejtése;
- a szülők bevonása a gyermekeket érintő nevelési kérdésekbe;
- a tevékenységek feltételeinek és a kezdeményezett szabályjátékoknak az egyénekre szabott befolyásolása,
- a gyermekek változó testi, lelki szükségleteinek megfelelő törodés.

A család alapozza meg az óvodásgyermek „énképének” alakulását és elindítja a szocializáció útján. Ezt a folyamatot tovább gazdagítják azok az emberi kapcsolatok, amelyek a gyermekeket az óvodában körülveszik.

Az óvodapedagógus személyisége, jelzései, hatásai, mintája az eros érzelmi kötődés alapján, jelentos szerepet tölt be az énkép formálásában. Az énképet befolyásolják a társak is megnyilvánulásaikkal, jelzéseikkel. Az egyént körbefonó szeretetteljes légkör erosíti a gyermekben a pozitív képet, nyitottabb lesz társai felé, könnyebben beilleszkedik.

A szocializációt segíti az egyén erősségeire építő individualizáló nevelés. A személyiség fejlődésének és fejlesztésének ez a két dimenziója egymástól elválaszthatatlan. A külső hatások irányuktól függően azonban eloidézhatnak nemkívánatos hangsúlyeltolódásokat. Az egészséges személyiség megorzi egyediségét, egyéniségét, megtanulja az együttműködést, az alkalmazkodást, az egyezkedést és a társadalmi lét szabályait.

A Lépésről lépésre óvodai program a gyermekek pozitív önértékelésének támogatásával az aktív személyiség önfejlesztő erőit alapozza meg.

3. Érzelmi nevelés, szocializáció

a.) Óvodáskorban, a magatartás megnyilvánulásaiban, a tevékenységekben meghatározó szerepet töltenek be az érzelmek. Átszövik a gyermekek életét, és sajátos motivációként alakítják viselkedésüket. A magasabb rendű érzelmek a gyermekek tapasztalatai során alakulnak ki. Ezért fejlődésükben meghatározó a családban a szülők szerepe, az óvodában az óvodapedagógus mintája, aki hangsúlyaival, gesztusaival, mimikájával is kifejezi érzelmeit. A tevékenységközpont-rendszer az a színtér, ahol a gyermekek kiteljesedhetnek, és kapcsolatba kerülhetnek társaikkal.

A Lépésről lépésre óvodai programban az érzelmi biztonság és a pozitív érzelmek fejlődése az alábbi elvek érvényesítésével valósul meg:

- élethelyzetekben, szituációkban az érzelmeket aktivizáló hatásokkal;
- a művészetek eszközeivel;
- minden gyermek felé kifejezett szeretetteljes elfogadással és megértéssel;
- az érzelmeket kifejező gyermeki megnyilvánulások támogatásával és a szükséges kontroll erősítésével;
- az érzelmeket átélő, empátikus felnőtt magatartásmintájával.

b.) Az óvodai életben a gyermek a szocializáció újabb minőségét éli át. A családi védettségből naponta kilépve, kitágul számára a szociális tér, egyre nő a személyiségére hatást gyakorló személyek száma.

A szülő- gyermek-testvér kapcsolat újabb szokásokkal, magatartásformákkal gazdagodik. A kortársak és az óvoda dolgozói jelzéseikkel, értékeléseikkel segítik a gyermek önképének kialakulását. Megtanulja megismerni önmagát, az együttélés szabályait, a társas életben elvárt viselkedésmódokat. A fejlődésben meghatározó szerepet tölt be az óvodapedagógus, aki elsősorban az anyát helyettesíti napközben. A gyermek és a nevelő között létrejövő érzelmi kapcsolat minősége befolyásolja szociális érzékenységét, közérzetét. A közérzet növeli a biztonságérzetet, nyitottabbá teszi a gyermeket társai felé, és a szeretett felnőtt mintájának követésére ösztönzi. Óvodáskorban a modellválasztás legfőbb indítéka a szeretet, majd a kortársak szociális vonzereje készlet mintakövetésre.

A szocializáció összetett folyamat, amelyben a gyermekek sokféle tapasztalatot szereznek. A fejlődést támogató óvodapedagógus átgondolt, a gyermekekre figyelő nevelő munkájával befolyásolja a folyamatot. A gyermekek között jelentos eltérések vannak a szociabilitást, az együttműködés szokásait, az alapvető magatartásmódokat tekintve. Ezek a különbségek részben az egyéni jellemzők, másrészt a családi nevelés hatására alakulnak ki. Gyakori jelenség a tehetséges gyermek eros, „énközpontú” beállítódása, amely nehezebben befolyásolható a társakkal való együttérzés és együttműködés irányába. A tevékenységközpont-rendszer az alapja a 20-25 fős óvodai csoportban a gyermekek kis létszámú mikroközösségei létrejöttének, amelyek ideális teret jelentenek a jó közérzet, a személyes kapcsolatok és az elmélyült tevékenységek kialakulásához.

Az óvodáskorú gyermek szociális viszonyai kezdetben helyzeti eredetűek. A hely a téri összetartozás meghatározó a „mi”-tudatban. A szocializáció feltételei: a kontaktus másokkal, a társakkal, a személyes kommunikálás lehetőségei. A tagolt tér kisebb csoportosulásokra ösztönöz, tartalmasabb interakciókra ad esélyt. A gyermekek érzelmi kötődései nem ugyanolyan erősek minden gyermek irányában. A szeparációs lehetőségek erősítik a baráti kapcsolatokat. Ugyanakkor a gyermekek teljes szabadságot kapnak, szociális szükségleteiktől függően a terek formálásában. A mobil berendezés jól szolgálja a gyermekek változó elkülönülési vagy együttműködési igényeit. A szocializáció szempontjából a szabad játéktevékenységnek van a legnagyobb jelentősége. A tevékenységközpont-rendszer a játéktér, amelyben a feltételeket a gyermekek és az óvodapedagógus közösen alakítják. A játék szabadsága és gyermekek önkiteljesedése a közösségi élet szabályai között ésszerű korlátokkal valósul meg. A közösségi szabályok megalkotásában és közvetítésében indirekt módon vezérlő szerepet tölt be az óvodapedagógus, lehetővé téve a folyamatban a gyermekek aktív közreműködését.

Az óvodapedagógus feladatai a szocializáció támogatásában:

- a gyermekek társas kapcsolatainak megfigyelése és alakítása (a magányos gyermek felé a páros kapcsolat erősítése);
- a közös élmények forrásainak gazdagítása, a társadalmi tapasztalatok körének bővítésével,
- a gyermekek elképzelései és döntései alapján a szülők bevonásával a csoportélet hagyományainak kialakítása és ápolása;
- a viselkedéskultúra megalapozása;
- a közösségi élet szokásainak és az együttműködés szabályainak alakításában a gyermekek aktivizálása, egyezkedésekkel, kompromisszumokkal;
- a mikrocsoportos tevékenységek körének bővítése a felajánlott, szervezett keretekben,
- a társas szabályjátékok levezetése;
- a hazához, tájhoz, kultúrához kötődés erősítése, az értékek megbecsülésére nevelés;
- a gyermekélet tájjellegű hagyományok ápolása a családok, idosebb generációk bevonásával;
- a gyermekek személyes vonatkozású ünnepeinek közös szervezése az óvodában (csoporttársak, a család és az óvodapedagógus részvételével);
- a gyermekeket érintő pozitív családi események alkalmankénti számbavétele,
- a jeles napok, ünnepeink, a nemzeti ünnep hagyományainak megteremtése az óvodai életben;
- a tevékenységekben a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak fejlesztése: az együttérzés, az önzetlenség formálása, a tolerancia, a mások érdekeinek figyelembe vételére nevelés;
- a konfliktusok megbeszélésének és rendezésének bemutatása indirekt formában, demokratikus légkörben,
- ösztönzés a megkezdett tevékenységek befejezésére;
- a gyermekek által vállalt feladatokban az akadályok leküzdésére való motiválás;
- az elképzeléseket, a közös terveket összehangoló stratégiában a játszótársaként, alkalmanként bekapcsolódó óvodapedagógus személyes mintaadása;
- a gyermekek pozitív értékelése, az egyéni igényekhez, szükséglethez és fejlettséghez igazodó hangsúlyokkal és gyakorisággal.

A szocializációt, a csoportélet kohézióját szolgálják a programban azok az eszközök, felszerelések, tablók és táblák, amelyeken láthatóvá, szemléletessé tehetők a gyermekek és társaik, barátaik felé irányuló töredés jelei. Ezeknek az elkészítésében az óvodapedagógus kezdeményező szerepet vállal. Hasonló szerepet tölt be a spontán beszélgetés, illetve a heti rendszerességgel szervezett úgynevezett „beszélgető kör”. Ez utóbbi a társalgás szintjén, a gyermeki élmények, az aktuális események, hangulatok, érzések és gondolatok egymással való megosztását, az összetartozás érzéseit és tudatát szolgálja. Alkalom arra is, hogy azokra a

gyermekre is felfigyeljenek, akiket a napi tevékenységben elkerültek, akikkel alig kommunikáltak.

II. A tevékenységközpontok rendszere, a szabad játék és a felajánlott tevékenységek kereke

A Lépésről-lépésre óvodai program tevékenységközpontú szemléletének legfőbb megnyilvánulása az a rendszer, amely egységbe foglalja, integrálja a személyiség fejlődésében meghatározó tevékenységformákat, a játékot, a tanulást és a munkajellegű tevékenységeket.

A tevékenység, az aktív személyiség megnyilvánulása, az óvodáskorú gyermek szükségleteinek kielégítője, összekötő szál a belső világ és a külső környezet között.

A tevékenységben, a tevékenység minőségében tükröződik a gyermek fejlődése, miközben az eredményes cselekvések, muveletek visszahatnak a belső feltételek alakulására.

Az önkifejezés, a kontaktusteremtés, kapcsolattartás fontos eszközei a tevékenységek, amelyek az óvodáskorban a cselekvésre, manipulációra, a közvetlen szenzomotoros tapasztalásra épülő értelmi aktivitást is magukba foglalják.

E szemlélet alapján a gyermekek természetes életterében zajló és szervezendő tevékenységek, cselekedtető helyzetek szolgálják a fejlődést és a fejlesztést. A gyermekek képességeinek kibontakoztatásában, óvodáskorban meghatározó szerepe van tehát a tevékenységeknek. A tevékenységközpontok állandó lehetőséget adnak a sokszínű tevékenységekre, a gyermekek szükségleteinek megfelelően.

Szempontok a tér berendezéséhez, a központok kialakításához:

a.) Megfelelő hely kialakítása:

- a szabad játékhoz;
- a játékfajtákhoz,
- az egyéb tevékenységekhez;
- a spontán, szabad mozgáshoz;
- az étkezéshez (folyamatos tízóraihoz);
- a mozgásos szabályjátékokhoz, énekes játékokhoz;
- az elkülönülésekhez, a személyes tárgyak tárolásához.

b.) A gyermekek önállóságának és kreativitásának kibontakozása érdekében:

- a berendezések mobilnak kell lennie,
- a termet igények szerint alakíthatóvá kell tenni.

c.) A gyermekcsoportokban a változó szükségletek kielégítése:

- a csoport életkori összetételétől, a gyermekek egyéni szükségleteitől, érdeklődéstől, fejlettségtől, az aktuális élményektől függően;
- a lányok fiúk arányától függően.

d.) A csoportszoba berendezésének és felszerelésének alakítása:

- az évszak, az időjárás, a témaprojektek figyelembe vételével.

A tevékenységközpontok helye viszonylag állandó. Számuk, a körülhatárolt terek nagysága, felszerelése, berendezése változik. A gyermekek a játékban átrendezik a tereket. Kivételt képez az ábrázolás eszköztára és a homok-víz asztal.

1. A hét tevékenységközpont

1. A családi és egyéb szerep-szituációs drámajáték központja, valamint a gyermekek saját szükségleteire szervezett munkajellegű tevékenységek színtere (sütés, salátakészítés stb.).
2. Irodalmi, ének-zenei tevékenységek, mikrocsoportos mozgásfejlesztő játékok kezdeményezések központja.
3. Homok-víz asztali tevékenységek, modellezések, terepasztali játékok központja.
4. Építőjátékok, barkácsolás, szerepjátékok központja (mozgásfejlesztő játékok kezdeményezésére is alkalmas).

5. Művészeti tevékenységek központja (ábrázoló, kézimunka, kézműves, konstruáló tevékenységek).
6. Manipulációs, asztali, társas-szabályjátékok központja.
7. Természetismereti központ: az udvar, a külső környezet.

A tevékenységközpontok választásokra, elmélyült tevékenységekre ingerlő környezetet jelentenek. A gyermekek szabadon rendelkeznek az eszközökkel és a nyersanyagok felhasználásával. Szükségeiknek megfelelően gazdagíthatják az eszköztárat. Kevés kész eszköz, több kreativitásra serkentő anyag áll a gyermekek rendelkezésére. A folyamatos játékot, a gyermekek tájékozódását segítik azok a kis kártyák, amelyek a polcokon az eszközök helyét jelzik. A gyermekek öntevékenyen rakják el az eszközöket, ha már nem használják.

A csoportszobában több napon át folytatódó játékban, a terem nagyságától függően, megörzik a kialakított tereket, építményeket. Az eszközök elrakása elsősorban a művészeti tevékenységeknél szükséges (festékek stb.). A kártyák az élethelyzetekben szerzhető matematikai tapasztalatokat is gazdagítják (sorba rendezés, leképezés stb.).

Ez a rendszer a szabad játék és az óvodapedagógus által felajánlott, választható tevékenységek színtere, a gyermekek természetes élettere.

2. A játék

Az óvodáskorú gyermek alapvető szüksége, spontán szabad tevékenysége, örömforrása a játék. Integráló tevékenység, amelyet végig kísér a tanulás és a munka néhány jellemzője. A spontán tanulás színtere. Egyes játékfajtákban külső cél nélkül, a gyermek reprodukálja a felnőttek munkáját, majd a barkácsolásban, konstruálásban megjelenik a „valaminek a létrehozására” törekvés. A gyermekek játék közben számtalan ismerettel, tapasztalattal gazdagodnak. A játékszükségletből fakadó eszközkészítés során a felnőtt segítségével technikai megoldásokat tanulnak meg.

A gyermek a játékban számtalan információt ad önmagáról, belső világáról, kellemes és kellemetlen élményeiről. A játékban integrálja a külső és a belső világot, „híd” a képzelete és a valóság között. Itt alakulnak társas kapcsolatai, gazdagodnak szociális érzelmei és a világról szerzett tapasztalatai, ismeretei.

A tevékenység és a kommunikáció az összekötő fonal a gyermek, a társai és az óvodapedagógus között. A tevékenységközpontok egységes rendszerbe integrálják azokat a tevékenységeket, amelyeket az óvodapedagógus tudatosan és átgondoltan, választási lehetőségként a gyermekek számára lehetővé tesz.

A programban a szabad játék fogalmának használata jelzi azt, hogy a gyermekek önként vállalt tevékenységei időtartamban is dominánsak a nap folyamán. Ugyanakkor a szabad játék mellett, ugyanabban a tevékenységrendszerben, a gyermekek választásai, kezdeményezései, és az óvodapedagógus felajánlásai a játékban tanulás sajátos formáit eredményezik. A gyermekek a nem didaktikai mozzanatok alapján szervezett tevékenységeket életkoruktól és fejlettségüktől függően választhatják. Ezekre a helyzetekre szolgál „az óvodapedagógus által felajánlott tevékenység” elnevezés. Ezeket a gyermekek ugyanúgy örömforrásként élik meg, mint a szabad játékot. A felajánlott tevékenységekben az óvodapedagógus szempontjából vannak megkötések, a gyermekek a folyamatot önállóságuktól és kreativitásuktól függően szabadon alakítják. Ezek a tevékenységek a műveltségtartalmat tervszerűbben közvetítő, kezdeményezett vagy irányított játéknak is minősíthetők (például: szabályjáték-blokk kezdeményezése, vagy tapasztalatok szerzésére inspiráló helyzet előkészítése a homok-víz asztalnál; a gyermekek által elképzelt, a szabad játékhoz szükséges eszközök készítését segítő technikák bemutatása; ének-zenei tevékenység kezdeményezése stb.).

A játék szabadsága nem jelenti a gyermekek magukra hagyását. Az óvodapedagógus fejlesztő, feltételteremtő, folyamatokat befolyásoló szerepe tudatos tevékenységet jelent. A gyermekek közös élményeinek gazdagítása, az élmények forrásainak tervezése, a szocializáció segítése, az érzelmek, a szokások, a magatartásmódok formálása, a kultúra közvetítése, a kevésbé önálló, nem kreatív, élményszegény gyermekek játékának fejlesztése, az óvodai nevelés vállalt funkcióinak érvényesítését jelentik. A mintaadó óvodapedagógus a játékbeli magatartásra is hat, elsősorban azzal, ha maga is bekapcsolódik - a gyermekek igényeitől függően - a játékba.

A gyermekek egyéni, közös, közvetlen és közvetett tapasztalatai, élményei sokféle forrásból származnak, a gyermekek érdeklődési köre kitágult, a játéktémák többsége televíziós élmény, amely lehet nagyon pozitív is.

Érthető módon gyakrabban éljük újra játékukban a félelmeket kelto, kellemetlen élményeket.

Az óvodapedagógus segít a gyermekek közötti megoldatlan konfliktusok rendezésében, a lehetséges megoldások demokratikus megvitatásában. A nagyobb gyermekek gyakran napokon keresztül folytatják érdekes témájú játékukat, amelyben maguk is kezdeményezik a felnőtt bekapcsolódását, még szerepet is osztanak az óvodapedagógusra. A játékszükségletből, ötletekből fakadó eszközigény kielégítése, a feltételek bővítése a gyermekekkel kooperálva előre megtervezhető, a szükséges anyagok folyamatos gyűjtésével, a családban nélkülözhető, érdekes eszközök felhasználásával. Az eszköztár az igények változását követi, aminek gyarapításába a szülők is bekapcsolódnak. Az óvodai életbe bevont szülők egy-egy játékban, tevékenységben (társasjáték, kézművesség, barkácsolás) maguk is mintát adhatnak.

A nyugodt játék feltételei; az óvodapedagógus feladatai

a.) Megfelelő hely kialakítása

A csoportszobában a mozgalmasabb és a csendesebb tevékenységek elkülönítése, megfelelő elhelyezése fontos szempont. A teremben a mozgás lehetővé tételére a legalkalmasabb: az építőjáték és az irodalmi, ének-zenei tevékenységközpont, ahol mozgásfejlesztő szabályjátékok kezdeményezhetők. A mozgásigény folyamatos kielégítésére alkalmas az eszközökkel felszerelt öltöző, kihasználatlan elotér is. A mobil bútorokkal a terek igény szerint alakíthatók. A sok tároló felület alkalmas a gyermekek által készített kiegészítő eszközök elhelyezésére. A játékformák iránti igények alakulását követi a terek nagysága. A gyermekek a tereket formálhatják.

b.) A játékidő

A szabad játékra a napirenden megfelelő időt kell adni. A várakozási idő kiküszöbölésével, a testápolásra, öltözködésre, étkezésre, alvásra és a pihenésre szánt idő kivételével az egész nap a szabad játék rendelkezésre áll. Az óvodapedagógus által kezdeményezett, választható és kötelező tevékenységek időtartama a nagyok esetében nem haladja meg a 20-25 percet.

A szabad játék időtartama (októbertől május 31-ig)

	3-4 évesek számára	4-5 évesek számára	5-6 évesek számára	3-7 évesek számára
Délelőtt 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰ -ig	3,5 óra	3 óra	3 óra	3,5 óra
Délelőtt 8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰ -ig	1-1,5 óra	15 ⁰⁰ -tól 2 óra	15 ⁰⁰ -tól 2 óra	1,5 óra - 2,5 óra
Összesen	4-4,5 óra	5 óra	5,5 óra	5,5 óra

c.) Az élmények

A gyermekek játékanak motiváló ereje az élmény, amely sokféle lehet. A gyermekek a kellemes és a kellemetlen élményeiket újraélik a játékban. Nem minden átélt helyzet jelen élményt, és nem minden élmény indukál játékot. Az óvodapedagógus a gyermekek játékból és a kommunikációikból tud következtetni az egyéni élményekre. Ezek az egyéni élmények változatosak, a családi háttér különbségeiből adódóan. Az ingeszegény környezetből érkező gyermekek egészséges személyiségfejlődése érdekében különösen fontos a sok közös óvodai élményforrás. Ezek a közös élmények intenzitásukkal játékra inspirálnak. Fontos tehát a gyermekekkel közösen megbeszélni, hová mennének szívesen élményszerzésre. A gyermekek tájékozottsága, érdeklődése, korábbi tapasztalatai befolyásolják azoknak a témáknak a számbavételét, amelyekkel kapcsolatban közös élmény szervezhető. A téma, a tartalom, és a szerepek a játék fontos elemei. A Lépésről lépésre óvodai programban a projektrendszerű műveltség-tartalom feldolgozása a felajánlott tevékenységekben a játékot is befolyásolja, indukáló szerepet tölthet be. A sok közös élmény, a gyűjtőmunka, a gyermekek által készített játékeszközök, a témák többszempontú megközelítése és tevékenységekhez kapcsolása gazdagítja a játékfajtákat:

d.) A szabályjátékok helye a tevékenységekben

A gyermekek személyiségének ismeretében az óvodapedagógus a kezdeményezett szabály- és társasjátékokkal tudatosan fejleszti az egyének képességeit, részképességeit. A mozgást, a kommunikációt, a pszichikus funkciókat fejlesztő játékok alkalmasak a gyermekek személyiségének formálására. A kezdeményezett, irányított szabályjátékban biztosítva van a gyermekek szabadsága, az óvodapedagógus épít érdeklődésükre. A gyermekek egyéni döntés alapján kapcsolódnak be a játékba. Az óvodapedagógus a kezdeményezést követően indirekt formában segíti a tevékenységet, amennyiben (páros kapcsolatban) társként részt vesz a folyamatban. A gyermekek a témaprojektekhez társasjátékokat készíthetnek. Az óvodapedagógus kezdeményezéseivel legyen tekintettel az elmélyülten játszókra.

e.) Az óvodapedagógus feladatai

A Lépésről lépésre program, a sajátos tevékenységközpont-rendszert állítja a játék szolgáltatába. A feltételek alakításába bekapcsolódnak a nagyobb gyermekek (a tér berendezésébe és az eszközök gyarapításába), és bevonhatók a szülők is. Az óvodapedagógus felelőssége, fejlesztő tevékenysége meghatározó jelentőségű.

Legfontosabb feladatok:

- a gyermekek jelzéseinek megfigyelése és elemzése személyiségük megismerése érdekében;
- a közös élményeket nyújtó látogatások szervezése,
- a gyermekek elképzeléseinek támogatása,
- a játéktevékenységben az együttműködés szokásainak, az udvarias magatartás formáinak alakítása;
- a csoportélethez kötődő hagyományok ápolása,
- a gyerekek fejlettségétől függően, igényeiknek megfelelően a játékfolyamat segítése;
- a személyes kontaktus naponkénti kialakítása, a gyermek személyes problémáinak, egyéni élményeinek meghallgatása,
- a társas kapcsolatok, érzelmi kötődések támogatása,
- az egyezkedések, választások, döntések segítése,
- a játékban megjelenő fejlődésbeli különbségek tolerálása.

3. A munka jellegű tevékenységek

A játékidőben, az élethelyzetekben, bármely tevékenységben adódik lehetőség a munkavégzésre. A gyermekek kezdetben önmagukért, saját szükségleteik kielégítéséért dolgoznak az óvodapedagógus közreműködésével, majd később szívesen végeznek munkát társaikért is.

A legnagyobb munkafajták:

- az óvodai életet végigkíséző önkiszolgáló munka, amely a gyermekek önállóságát, önfegyelmét, kitartását, feladattudatát fejleszti;
- a játékban megjelenő, önmaguk és társaik valódi szükségleteit kielégítő munkák, a gyermekek önként vállalt, alkalmi tevékenységei (tízórai-, és salátakészítés, sütés stb.);
- a csoporthagyományok ápolásához kapcsolódó munkák (ünnepi készülődések: takarítás, díszítés, a terem átrendezése, meglepetések- ajándékok készítése stb.);
- az élő környezet rendszeres ápolása (növények, állatok gondozása),
- az önként vállalt és kisebb csoportokban is végezhető alkalmi megbízatások (a tevékenységközpontok rendjéért vállalt feladatok);
- a játékfajtákkal egybeeső munkák (önként vállalt barkácsolás, a játékeszközök javítása stb.);
- együttműködés a szülőkkel, a csoportonként vállalt munkában.

Az óvodapedagógus feladatai

A legfontosabb azoknak a gyermekméretű eszközöknek és állandó helyüknek a megteremtése, amelyekkel a gyermekek testi épségét nem veszélyeztető munkák önállóan végezhetők.

Fontos továbbá:

- a munkavégzés ösztönzése, értékelése,
- a vegyes életkorú csoportokban a nagyok érdekében a feladatok differenciálása (vállaljon kötelezettséget, törekedjék eredményes elvégzésre, küzdje le az akadályokat);
- az emberi munka jelentőségének, az alkotás szépségeinek bemutatása;
- a szülők munkájának megismertetése;
- a gyermekek önálló, szükségletből fakadó munkavégzésének támogatása, a gyermekek próbálkozásainak segítése, a túlvédés és aktivitásuk fékezésének elkerülésével.

4. Az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységek rendszere

Az óvodában a tanulás folyamatos, mert minden helyzetben utánoz, tapasztalattal, tevékenykedik a gyermek. A tanulás, az életet végigkíséző folyamat, alapfolyamat, amely az óvodáskorban az alaptevékenységben: a játékban a leghatékonyabb. A tanulás az életkori jellemzőktől befolyásolva, az óvodáskorban az óvodapedagógus által felajánlott „kezdeményezett foglalkozásokon” is megvalósulhat.

A Lépésről lépésre óvodai programban a játéktevékenységek és a felajánlott tevékenységek ugyanabban a tevékenységközpont-rendszerben folynak. Kivételt képez a rendszeres, fokozatosan kötelezővé váló, nagycsoportos formában szervezett mozgásfejlesztés (testnevelés).

A felajánlott tevékenységek: rendszeres, módszeres műveltségtartalmat közvetítő szerepet töltenek be, közvetlen tapasztalást tesznek lehetővé a tevékenységekbe ágyazva (nem a hagyományos didaktikai folyamatba).

A felajánlott tevékenységek variációi:

- a.) Kötelező, nagycsoportos formában szervezett mozgásfejlesztés. Vegyes életkorú óvodai csoportban a nagyok részére kötelező, alkalmanként más csoportbeli saját korosztályukkal közösen. Hasonlóan szervezhető az alkalmanként nagyoknak kötelező ének-zenei tevékenység.
- b.) Kötelezően választható tevékenységek. Az óvodapedagógus több tevékenységközpontban ajánl fel lehetőségeket a nagyoknak, amelyekből választhatnak. A döntés kötelező, a választás szabad. A választást követően a gyermekek a tevékenységet szabadon alakítják, majd egy megkezdett tevékenység befejezését követően érdeklődésüknek megfelelően váltanak.
- c.) Választható tevékenységek. A szabad játék keretein belül, annak zavarását elkerülve, spontán helyzetekből, gyermeki kezdeményezésekből, vagy felajánlással, indirekt módon történik a tevékenységek célirányos továbbfejlesztése (például: egy ének-zenei tevékeny-

ség kezdeményezése, egy kialakult helyzet továbbfejlesztése). Az óvodapedagógus ezt a tevékenységformát dominánsan alkalmazza.

A kisebb gyermek számára minden felajánlott tevékenység választható. Alkalmanként az óvodapedagógus megfelelő elokészületekkel, például egy kötelező mozgásfejlesztést követően, amikor az egész csoport együtt van, felajánlhatja a közös beszélgetés, a közös mesehallgatás lehetőségét (például: a beszélgető körben). A kisebbek ezekből a tevékenységekből bármikor szabadon átmehetnek más tevékenységbe, szabad játékot kezdeményezhetnek.

A felajánlott tevékenységek általános jellemzői

A gyermekek szempontjából:

- a választás, a döntés lehetőségét megadva, feladattartásra nevel;
- a tevékenységbe ágyazott műveltségtartalmat integráltan vagy úgynevezett projektek keretében lehet sok szempontúan megközelíteni,
- a gyermekek a cselekvés, a tapasztalás szintjén ismerkednek meg a problémákkal, és a személyes kontaktus, beszélgetések során tapasztalataikat elemi, fogalmi szinten is kifejezhetik,
- a gyermekek a felnőtt, illetve kortársaik mintájának utánzásával, valamint felfedezéssel, kísérletezéssel, próbálkozásokkal, a szándékos figyelem és bevonás aktivizálásával játékosan tanuljanak.

Az óvodapedagógus szempontjából:

- a tervszerű, átgondolt, de a gyermekek által formálódó, változó, kreativitásukkal, önállóságukkal gazdagodó tevékenységekben érvényesül a nevelés kultúráközvetítő szerepe;
- a tevékenységközpontokban kezdeményezett, felajánlott lehetőségek fejlesztő hatása komplex (például: az ábrázoló tevékenység matematikai, környezetismereti felfedezésekre is alkalmat ad);
- a tevékenységközpontok között a kötelezően választható helyzetekben is szabad átjárás van, ha a gyermekek elképzelései, ötletei, szükségletei ezt kívánják meg;
- az óvodapedagógus személyes mintaadó szerepe kiegészíti a gyermekek önálló tevékenységeit, közreműködése minden helyzetben a gyermekek fejlettségétől és igényeitől függ,
- a felajánlott, választható tevékenységek kezdeményezésére alkalmas helyzetek, a szabad játék intenzitásától függenek (már többen nem játszanak elmélyülten, elakadt a játékfolyamat stb.)

A kötelezően választható, felajánlott tevékenységek szervezésének feltételei:

- a nagyokat ne vonja ki a tartalmas játékból, ne zavarja a szabad játékot,
- általában egy szervezettebb helyzetet követ ez a forma (a beszélgető kör befejezését, egy mese meghallgatását, egy kötött időpontban szervezett tízóraiást);
- a csoport játékkultúrája, önállóságuk foka, az együttműködés szokásainak, magatartásformáinak fejlettsége, a megfelelő csoportlétkör feltétele a nyugodt tevékenységeknek;
- a felajánlott tevékenységek differenciálása.

A program szellemiségétől távol áll a direkt, kényszerítő megoldás. A kötelezően választható tevékenységeket novemberből április végéig célszerű szervezni, az iskolába készülő nagyok számára.

4.1 Integrált műveltségtartalom a felajánlott tevékenységekben

Az integrált ismeretfeldolgozás hagyományai az óvodai nevelésben, elsősorban a művészeti tevékenységekben alakultak ki (mesedramatizálás, énekes betétek, színpadi kellékek készítése). Ez a szemlélet közel áll az óvodáskorú gyermek világlátásához. Az integrálás mozaikszerű, foglalkozási ágakra parcellázott ismeretek helyett, a tevékenységekben komplexen jelenlévő problémák különböző aspektusból való közelítését és megoldását jelenti. A projektrendszer adja az integráció lehetőségét.

Milyen integráló szálak, projektek szolgálják a tevékenységekben a személyiségfejlődést?

- A legismertebb témaprojekt, amely közös élményre, elokészületekre épül, és egy téma köré szerveződnek a felajánlott tevékenységek (állatkerti élmény: a manipulációs tevékenységközpontban, a homokasztali tevékenységben vagy a barkácsoló, ábrázoló tevékenységben).
- A gyermekek által készített eszközök indukálhatnak sokféle tevékenységet a központokban.
- Az ünnepi készülődések, munka jellegű tevékenységei integrálják a matematikai, környezetismereti, művészeti tevékenységeket, felajánlott helyzeteket (mérés, egyensúlyérzékfejlesztés, ritmusok a környezetben, a matematikai tapasztalatokban, zenében, a testben stb.).

Az óvodapedagógus a felajánlott tevékenységekben a differenciálás elvét érvényesíti. A gyermekeknek további választási lehetőségei vannak (eszközt, technikát, feladatot, együttműködési formát, vagy önálló tevékenységet választhat).

Az óvodapedagógus a felajánlott tevékenységekben is tekintettel van az egyéni szükségletekre, a fejlődési ütemre, és az eltérő érdeklődésre.

5. A Lépésről lépésre óvodai program feladatrendszere

Az óvodai nevelés feladatai az óvodai élet tevékenységformáinak keretében, az óvodapedagógus tudatos nevelomunkájának következtében valósulnak meg, és a gyermekek személyiségének fejlődését eredményezik.

5.1. Az egészséges életmód kialakítása

Feladatok:

- az egészséges életmód feltételeinek kialakítása,
- az egészséges életmód szokásainak kialakítása;
- az egészség megőrzése, edzése és a prevenció;
- az érzékszervek egészséges működésének segítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás, a testi képességek, a mozgáskultúra fejlesztése.

5.2. Az érzelmi nevelés és a szocializáció

Feladatok:

- a társadalmi élet alapvető ismereteinek közvetítése közös élmények, tapasztalatok útján;
- az erkölcsi érzelmek megalapozása;
- az alapvető udvariassági szokások, magatartásmódok fejlesztése;
- a társas élet szabályaihoz való alkalmazkodás és az önérvényesítés erősítése;
- a szociális technikák megalapozása;
- a tevékenységekben az eredményre törekvés, akadályok leküzdésére nevelés, az akarat fejlesztése;
- a reális, saját értékeit felismerő énkép alakítása, a szükségletek, attitűdök formálása,
- a személyes és a csoportélet hagyományainak ápolása.

5.3. Az anyanyelv fejlesztése

Feladatok:

- a tapasztalatok, érzelmek, gondolatok szóbeli kifejező készségének fejlesztése;
- a kontaktusteremtés, a kommunikáció képesség, önkifejezés eszközeinek fejlesztése;
- az írott nyelv iránti érdeklődés támogatása.

5.4. Művészeti nevelés

Feladatok:

- az érzelmi nevelés fontos eszközeként a polarizált érzelmek megalapozása. Az empátia, az önkifejezés erősítése (mese, vers, zene, ábrázolás, mozgás stb.);
- esztétikai és etikai élmények nyújtásával az esztétikai, etikai, fogékonyság formálása;

- az irodalom, az ének-zenei nevelés tartalmával a népi hagyományok, a kultúra gyökereinek ápolása;
- a drámapedagógia eszközeivel az érzelmek, gondolatok mozgással és egyéb eszközökkel történő kifejezésének segítése;
- az alkotás, az esztétikum létrehozásának ösztönzése.

5.5. A külvilág tevékeny megismerése

Ez a feladat tartalmi szempontból két egymástól elválaszthatatlan tapasztalati kört foglal magában.

Az első kör a tárgyi, természeti környezettel, a jelenségekkel, folyamatokkal, anyagokkal kapcsolatos tapasztalatoktól a társadalmi környezet történéseinek érzékelésig terjed.

A második kör a környezetben, a tevékenységekben, az élethelyzetekben szeresheto matematikai tapasztalatokat integrálja.

A természeti és a társadalmi környezet a művészeti tevékenységek forrása is, tehát az ismeretek integrációja széles körű. Bármely jelenség, történés, folyamat sokféle információt hordoz, amelyet a felfedező, kereső, probléma érzékeny gyermekek több oldalról, aspektusból meg tapasztalhatnak.

A külső világ megismerésének elsődleges forrása maga a természet és a társadalmi valóság, a gyermekeket körülvevő szűkebb és tágabb világ, amelynek vannak általános jellemzői, de jelentesebb eltérésekkel tapasztalhatja meg a gyermek mindezt a település, a táj jellegétől függően.

A Lépésről lépésre programban a külső világ megismerését szolgálja a természetismereti tevékenységközpont is, ahol a gyermekek gyűjteményei, a folyamatok, a különféle anyagok és jelenségek közvetlenül is megfigyelhetők, meg tapasztalhatók. A másik fontos tapasztalati forrás: a homokkal, vízzel, és különféle anyagokkal ellátott tevékenységközpont, ahol az eszközökkel a gyermekek kísérletezhetnek, próbálkozhatnak. A természeti társadalmi, matematikai tapasztalatok, ismeretek változó körülményekben történő játékos alkalmazását segítik a szabály- és a társas játékok.

A mozaikszerű megfigyelések rendezését szolgálják a gyermekek által készített tablók, képeskönyvek, tematikus albumok. Az óvodapedagógus feladatai közül kiemelt jelentőségű a természet, az élővilág szeretetére és a környezetvédelemre való nevelés.

Az óvoda udvara, a lakóhely, a családok otthona, a szülők munkahelye, az intézmények mind a megismerés forrásai. Feltárásukban, az elokészületekben, a szervezésben a gyermekek és a szülők aktívan részt vehetnek.

6. A tevékenységek tartalma

A Lépésről lépésre óvodai program a gyermekek „koherens világképének” kialakítása érdekében integrálja a műveltség tartalmát. Az integrálás - nevezhető projektrendszernek is - azért hatékony az óvodai nevelésben, mert a tevékenység, tapasztalás szintjén tárja föl a problémák összefüggéseit. A komplex témaköröket a gyermekek eltérő megfigyeléseikből, felismeréseikből következően több oldalról közelítik meg a feldolgozás hosszú folyamatában, alakítva, gazdagítva őket. A tevékenységeket a gyermekek érdeklődése, tapasztalatai, szükségletei befolyásolják. A projektek hatással vannak a szabad játék témáira is. A felajánlott tevékenységek gyakran gazdagítják a szabad játékot. Ötlettel szolgálnak, inspirálnak, közös élményforrást jelentenek a további, gyermekek által kezdeményezett tevékenységhez. A tartalom hordozói azok a tevékenységek, amelyeket a gyermekek vagy az óvodapedagógus kezdeményeznek. Ezeknek a színterei a kötelező mozgásfejlesztés kivételével az óvodai csoportszoba tevékenységközpontjai és a külső világ. Alkalmanként egy-egy érdekesebb projekt feldolgozásába a szülők is bekapcsolódhatnak. A tevékenységekben a teljes személyiségre kell hatni, az egyoldalú intellektuális fejlesztés elkerülése érdekében.

6.1. A mozgásfejlesztés tartalma

Az egészséges életmódra nevelés, a testi fejlődés elősegítése érdekében a legfontosabb terület a gyermekek mozgásigényének kielégítése, a mozgás fejlesztése. A Lépésről lépésre óvodai programban a mozgásfejlesztés az alábbi formában valósul meg. Az eltérő szükségletű gyermekek mozgásigényének folyamatos kielégítése a csoportszobában, a szabad tevékenységközpontokban, valamint az erre a célra kialakított elotérben történik. Szabad a mozgás, az egész évben rendelkezésre álló, felszerelt udvaron, ahol a nagy mozgástér és az egyéb tevékenységek elkülönítése lehetővé teszi a zavartalan mozgást, a fából készült egyszerű felszerelésekkel és egyéb eszközökkel. A gyermekek igényeinek megfelelően, az óvodapedagógus döntése alapján naponta van szervezett, kezdeményezett mozgásfejlesztés. (A heti tervben legalább két alkalommal testnevelés és két alkalommal mozgásfejlesztés szabályjátékokkal.)

A mozgásfejlesztő szabályjátékokhoz sok kéziszer használható, amely lehet: kész vagy saját kivitelezésű, a szülők közreműködésével készült eszköz (rongylabda, szőnyeg stb.). A testnevelés a kötelező mozgásfejlesztés szervezeti kerete. A foglalkozás a mozgásos játékblokkok anatómiai-élettani szempontokat érvényesítő rendszerére épül. Tartalma: természetes mozgások, mozgásos játékok, játékos mozgások, prevenciós gyakorlatok szerekekkel, kéziszerrel és az udvari felszerelések, terepviszonyok kihasználásával. A gyermekek mozgásigénye és készsége eltérő, ezért differenciáltan kell az időtartamban, a mozgástempóban, mennyiségben és a minőségben.

6.2. Az ének- zenei nevelés tartalma

Az ének-zenei tevékenység a gyermekek és óvodapedagógus kezdeményezésére az egész napot áthatja. A mozgás, a ritmus, a zene egymástól elválaszthatatlan egységben jelent zenei élményt az óvodáskorú gyermek számára. A globális zenei tevékenységekben, amelyekben elsősorban a közös mozgás, éneklés jelenti a legnagyobb élményt, nem az analízis zenei nevelés dominál. A program Kodály Zoltán és Forrai Katalin által teremtett hagyományokra építi a zenei nevelést. A gyermekek az anyanyelvhez hasonlóan élik meg a zenét, mint a hangulatok, érzelmek a jó közérzet fontos kifejezőjét. A projektrendszerben elválaszthatatlan a tevékenységtől a gyermekek asszociáció által kezdeményezett éneke, énekes játéka és az óvodapedagógus által felajánlott lehetőség. Ez utóbbi kötelező (nagyoknak alkalmanként más csoportbeli kortársakkal a vegyes csoportokban), illetve választható formában is felajánlható.

Az ének-zenei nevelés feladatai: a készségek fejlesztése a mozgás - hang- szöveg összekapcsolásával, sok zenei élmény nyújtása és az éneklés ösztönzése.

A zenei élménynyújtásba bekapcsolódhatnak a zenéhez érto, zenét kedvelo szülök, nagyobb testvérek is a óvodában szervezett bemutatkozásokkal. Fontos a zenei kreativitás fejlesztése, amely az improvizációk támogatásával történhet. A zenei hallás, a ritmus - és formaérzék fejlesztése, a beszédhanggal való játékok, a környezet hangjainak megismerése és felismerése, a játékos képességfejlesztés, a mondóka, gyermekjátékok, táncok, dalok és népdalok tanulása, az óvodapedagógus mintaadásán túl a tervszeruséget is feltételezi. A zene

egy nép kultúrájának sajátos része, amellyel a kötődések, az identitás megalapozható. Ugyanakkor elválaszthatatlan a multikultúrától, más népek zenéjétől. A sokat éneklő, játszó óvodapedagógus mellett a gyermekek az anyanyelvhez hasonlóan sajátítják el a zenei anyanyelvet. A zenei élmények nyújtásában, a település zenei hagyományainak ápolásában, az idosebb generáció szerepe is fontos. A gyermeki kreativitás kibontakozhat a sokféle üto-, ritmushangszer elkészítésében és használatával.

6.3. A vizuális nevelés, az ábrázolás, mintázás, kézimunka, kézművesség

Sokszínű tevékenység, amelyre állandóan lehetőséget kell teremteni. Az anyaggal való játék örömet, az alkotás élményét megélt gyermek számára kezdetben nem az eredmény, hanem a tevékenység a fontos. A tevékenységnek van ugyan kézzel fogható, látható eredménye, de en-

nek értékelése csak a megerősítés, ösztönzés szándékával történik. Az óvodapedagógus szerepét ezek a tevékenységek sem nélkülözhetik. A vizuális látásmód befolyásolása, az önkifejezés technikáinak bemutatása, a mualkotások megismerésének szervezése, az óvodapedagógus feladata. A szülők bekapcsolódására és közreműködésére sok lehetőség van a környezetalakításban, a kézművesiséget folytató felnőttek munkájának, alkotásainak bemutatásában. A gyermekek munkáinak megbecsülését szolgálják a kiállítások és felhasználásuk a környezet szépítésében.

Az óvodapedagógus ízlése követendő példaként hat a gyermekekre. Ezért a csoportszoba színvilága, a tárgyak és dekorációk legyenek mértéktartóak, ízlésesek. A csoportszoba külső megjelenésében is tükrözze az évszakot, a gyermekek speciális érdeklődését, a játéktevékenység témáinak alakulását.

A nyitott óvodában a csoportszobák is nyitottak. Az előterekben megoldható a gyermekek kézműves tevékenységeihez szükséges eszközök elhelyezése, az eszközöket más csoportok is használhatják. Az előtereket a gyermekek és az óvodapedagógus közösen dekorálják, az aktualitásoknak megfelelően.

6.4. Az irodalmi nevelést megalapozó mesélés, verselés, mondókázás

Sokféle tevékenységhez spontán kapcsolódik, a gyermekek kezdeményezéseire vagy az óvodapedagógus ösztönzésére. Ez utóbbi kezdeményezett helyzet, amely lehet választható vagy a gyermekek fejlettségétől függően, a családi háttér hiányait ismerve, alkalmanként az egész csoport számára felajánlott tevékenység (mesehallgatás). A mesét, verset, mondókát a családban a televízióon keresztül megismerő gyermeknek (akinek nincs a mesélővel személyes kapcsolata, és a képi megjelenítéshez szokott), szüksége van a mesélő óvodapedagógussal kialakított személyes kapcsolatra és a szavak hatására keletkező belső képre.

A mondóka, a vers, mozgásra ösztönzi a gyermeket, ezért az improvizálást támogató felnőtt maga is példát adhat. A nagyobb gyermekeknél megjelenik a személyes történetek, elbeszélések iránti érdeklődés és a saját mese létrehozásának igénye. Ezért a programban fontos szerepet töltenek be a gyermekek által alkotott mesék, elbeszélések, egyéni és közös mesekönyvek, amelyek a gyermekek illusztrációival gazdagíthatók. Ezek természetesen nem helyettesítik a magyar gyermekköltészet, népmesék népi mondókák világát.

Alkalmanként, megfelelő elokészítéssel egy-egy szülő is felkérhető a gyermekkori élmények elbeszélésére. Ez a nagyobb gyermekek számára lehet érdekes (hogyan éltek régen a gyermekek?). Az óvoda társadalmi háttérétől függően, az etnikai kisebbségi népi kultúrájának értékeit is ápolni kell. A mesék dramatizálása komplex tevékenység, amely integrálja a művészeti ágakat. Nagyszerű lehetőség a közös élményszerzésre az együttműködés készségeinek alakítására.

6.5. Matematikai nevelés

A matematikai tapasztalatok, akár a nyelv, áthatják az ember egész életét. Az óvodában minden szituációban, tevékenységben adottak a lehetőségek a matematikai tapasztalatok szerzésére. A tevékenységközpontokban elhelyezett eszközök, tárgyak, berendezések alkalmasak az azonosságok, különbségek felismerésére, a sorba rendezésre, matematikai műveletek végzésére. A matematikai tapasztalatokat bármely tevékenységben bővíteni lehet: a szabályjátékokban, társasjátékokban, a térben, élethelyzetekben. A manipulációs tevékenységközpontban a gyermekek rendelkezésére állnak azok az eszközök, amelyekkel egyénileg is tevékenykedhetnek, illetve az óvodapedagógus közreműködésével részképességeik fejleszhetők. A homok-víz asztali tevékenységek alkalmasak az anyagokkal való ismerkedésre, mérésre. Az építőtevékenység központjában elhelyezett építőelemek a spontán tapasztalatokkal bővítik, és alkalmanként jól használhatók a térbeli matematikai játékokhoz. A tevékenységközpontok bármelyikében van mód a spontán tapasztalatokat bővíteni, és alkalmanként jól használhatók a

térbeli matematikai játékokhoz. A tevékenységközpontok bármelyikében van mód a spontán és felajánlott tevékenységben matematikai tapasztalatok szerzésére.

A kezdeményezett helyzetek konkrét tevékenységek, amelyekben a gyermekek az óvodapedagógus támogatásával és segítségével felfedezhetnek, próbálkozhatnak, kísérletezhetnek (például: tárgyak tömegének összehasonlításával). A gyermekek egyéni fejlettségétől függően van szükség a matematikai műveletek indirekt módon történő modellezésére. A matematikai nevelés tartalma: tájékozódás a térben, téri irányok ismerete, személyek, tárgyak összehasonlítása, válogatása, osztályozása, összemérése és számlálása a tevékenységekben, spontán helyzetekben (szabad játék közben, direkt beavatkozások kerülésével).

A sorba rendezés műveletét a gyermekek naponta gyakorolják játékeszközök, kártyák elhelyezésével. A mérésekre, becslésekre, a mérőeszközök használatára bármely tevékenység alkalmas a nap folyamán.

A műveltségtartalom integrált megközelítéséből következően a zenei, az ábrázoló tevékenységnek éppúgy lehet matematikai, környezetismereti tartalma, mint matematikai játékoknak.

7. Az óvodai élet, a tevékenységek szervezeti keretei, tervezés

7.1. Az óvodai csoport kialakítása

A Lépésről lépésre óvodai program vegyes életkorú, részben osztott és osztott csoportokban egyaránt megvalósítható. A csoportok életkori összetételének kialakítása az óvoda helyi lehetőségeitől függ. A szülők támogatásának megnyerése fontos feladat a vegyes csoportokban. Az életkori jellemzők ismeretében és az egyéni eltérésekre építve, az óvodapedagógus döntésétől függ, a szabad játékot kivéve, a felajánlott tevékenységek formáinak megválasztása.

7.2. Az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységek szervezeti keretei

A felajánlott tevékenységek háromféle szervezeti keretben folynak:

- választható tevékenységek (egy időben többféle tevékenységből);
- kötelezően választható tevékenységek (időtartamuk a tevékenységek eredményes befejezéséig terjed, maximum 20-25 perc);
- és a kötött foglalkozás (a testnevelés minden korosztályban és a nagyobbak az ének-zenei tevékenység havonta egy alkalommal a vegyes csoportban);

A tevékenységek időtartamát a választható tevékenység esetében nem lehet meghatározni, mert a gyermekek a játékszintér tevékenységközpontjában választanak számukra érdekes lehetőségeket. Ezeket váltják, vagy továbbfejlesztik szabad játékká. Az óvodapedagógus kényesítő eszközöket nem alkalmaz.

7.3. A felajánlott tevékenységek formái

A gyermekek a tevékenységeket, az óvodapedagógus átgondolt felajánlásai alapján saját döntésüknek megfelelően egyénileg vagy mikrocsoportban végzik.

A mikrocsoportos együttműködés lehetőségei a gyermekek szocializációjának minőségétől is függenek. Az életkori jellemzők, az egyéni fejlettség, a tevékenységek jellege befolyásolják a formákat. A kötelező foglalkozás differenciáltan szervezhető.

7.4. A tevékenységek idokeretei

A rövidebb távra szóló tervezést a napi- és a heti rend, a napi terv és a heti terv jelenti. A hosszabb távú tervezés alatt az adott csoport nevelési tervének elkészítése érthető, amely a helyi pedagógiai program egyik szintje. Minden más gyermekcsoportból átvett tervet adaptálni kell a gyermekek életkorához, az egyéni eltérésekhez és az egyéni szükségletekhez igazodva. A hosszabb távú terv komplex, amelynek része például az irodalmi, ének-zenei anyag gyűjtése, a projektek lebontása többféle tevékenységre. A tervezés nem szűkül le az értelmi fejlesztésre.

a.) A napirend

A napirendet a stabilitás és a rugalmasság jellemzi. A stabil pontokat, a rendszerességet, az azonos időpontban visszatérő tevékenységek jelentik (étkezések időpontja, a szabad levegőn tartózkodás, a játéktevékenység időtartama stb.). A rugalmasság vonatkozik a reggelizés, tízórai módjára (például: a kötelező testnevelés után egyszerre, más napokon folyamatosan történhet), az eltérő egyéni alvásigény figyelembevételére, a gyermek alapvető biológiai szükségleteinek rugalmas kielégítésére. Az évszakhoz igazodó napirendben az időkeretek rugalmasan alakíthatók (például: a szabad levegőn tartózkodás). Elegendő időt adni a játékokra - különösen a téli hónapokban, amikor a gyermekek több időt töltenek a csoportszobában és kisebb a mozgástér - nagyon fontos. Ha az óvoda szolgáltatásokat is vállal, a nevelési időn kívül szerezheti meg őket. Ez a bevételi forrást jelentő tevékenységekre vonatkozik.

NAPIREND (életkortól függően)

Idokeretek	TEVÉKENYSÉGEK			
	3-4 évesek	4-5 évesek	5-6 évesek	3-7 évesek
7.00-8.00 órától 12.00 óráig	SZABAD JÁTÉK - Mozgásfejlesztés (kötelezo, vagy kezdeményezett), - Felajánlott, választható tevé- kenységek - Folyamatos vagy kötött tízóraiás JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK - Mozgásfejlesztés (kötelezo, vagy kezdeményezett), - Felajánlott, választható tevé- kenységek - Folyamatos vagy kötött tízóraiás JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK - Mozgásfejlesztés (kötelezo, vagy kez- deményezett), - Választható, vagy kötelezoen választha- tó felajánlott tevé- kenységek - Folyamatos vagy kötött tízóraiás JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK - Mozgásfejlesztés (kötelezo, vagy kezde- ményezett), - Választható, vagy kötelezoen választható felajánlott tevékenysé- gek - Folyamatos vagy kötött tízóraizás JÁTÉK A SZABADBAN
12.00 órától 15.00 óráig	Ebéd (kötött formában, elotte testápolás) PIHENÉS	Ebéd (kötött formában, elotte testápolás) PIHENÉS	Ebéd (kötött formá- ban, elotte testápolás) PIHENÉS És/vagy felajánlott tevékenység	Ebéd (kötött formában, elotte testápolás) PIHENÉS És/vagy felajánlott tev. a nagyoknak
15.00-17-00 óráig	SZABAD JÁTÉK (felajánlott tevé- kenységek) JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK (választható fel- ajánlott tevékeny- ségek) JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK JÁTÉK A SZABADBAN	SZABAD JÁTÉK JÁTÉK A SZABADBAN

Az időkeretek az életkortól és egyéb tényezőktől függően rugalmasan változnak.

b.) A hetirend

A hetirendben a napirendhez hasonlóan vannak visszatéro stabil, a rendszerességet, a szoká-
sokat alapozó tevékenységek, és ugyanakkor lehetőség van az óvodapedagógus döntése alapján
rugalmasságra. A gyermekek életkorától, a település, az óvoda, a családok sajátosságaitól, az
évszak befolyásoló szerepétől, a személyi feltételektől és a gyermekek fejlődési ütemétől füg-
gően a hetirendben a szabad játék mellett a tevékenységek sokszínű, sokféle variációja lehetsé-
ges.

A hetirend összeállításának elvei:

A hetirendben életkortól függően naponta helyet kell találni a rendszeres mozgásfejlesztés-
nek. A keret és az időtartam változó. Szervezhető kezdeményezett, vagy kötött formában. Heti
két alkalommal minden korosztály számára kötelező a testnevelés. A három-négy évesek szá-
mára novembertől fokozatosan vezethető be - a gyermekek eltérő fejlettségét tolerálva - a köte-
lezettség. Más napokon az óvodapedagógus felajánlja a mozgásfejlesztő szabályjátékokat a
részvevők rész képességeinek fejlesztésére törekedve.

A vegyes összetételű csoportokban havonta egy alkalommal célszerű a nagyobbak saját
korosztályával (más csoportbeliekkel) közös, kötelező ének-zenei tevékenységet szervezni.

A felajánlott, választható műveltség-tartalmat integráló tevékenységet célszerű úgy alakítani,
hogy naponta folyamatosan legyen lehetőség művészeti tevékenységekre, amelyek a szabad
játék keretein belül szervezhetők a korábban már jelzett elvek alapján. A kis- és középso csoportokban a felajánlott tevékenységek választhatók.

A vegyes összetételű csoportokban a nagyok kötelezően választható, differenciált tevékenységei a kisebbek számára önként választható lehetőséget jelentenek. Ugyanakkor az óvodapedagógus döntésétől függően az őszi hónapokban vagy egész évben a tevékenységek jellegétől függően (például: művészeti tevékenységek) a nagyok számára választható, felajánlott tevékenység is lehet domináns keret.

*A HETIREND általános mintája,
a felajánlott tevékenységek rendszere vegyes összetételű csoportban*

Hétfő	Testnevelés	Választható tevékenységek (szülők bevonása)
Kedd	Mozgásfejlesztő szabályjátékok (kezdeményezett)	Kötelezően választható és/vagy felajánlott tevékenységek (két óvodapedagógus)
Szerda	Testnevelés	Választható tevékenységek (szülők bevonása)
Csütörtök	Mozgásfejlesztő szabályjátékok (kezdeményezett)	Választható és/vagy kötelezően választható felajánlott tevékenységek (két óvodapedagógus)
Péntek	Közös élmények szerzése	(szülők bevonása)

A választható és/vagy kötelezően választható tevékenységek egy-egy napon a személyi feltételektől függően két-háromféle tevékenységközpontban (integrált feldolgozással) kezdeményezhetők. A tevékenységek közül az óvodapedagógus a gyermekek választásai és a résztvevők fejlettsége alapján, valamint a tevékenység jellegétől függően dönti el, hol van a közvetlen részvételére, mintájára és segítő közreműködésére szükség. (például: technikák bemutatása, és ezzel egy időben a homok asztalnál terepasztal készítése, miközben e technikákkal készült eszközöket felhasználva, a másik óvodapedagógus kezdeményezhet ének-zenei tevékenységet). A gyermekek a kezdeményezett helyzeteket szabadon továbbfejlesztik, és összekapcsolhatják más tevékenységközpontban folyó játékkal.

A heti- és napirendnek megfelelő rendszerben kerül sor a kétszer egyhetes terv és a napi terv elkészítésére. A kétszer egyhetes tervet a két óvodapedagógus közösen készíti el. A napi terv készítése attól függ, igényli-e az óvodapedagógus. Ez utóbbi az egyéni fejlesztés átgondolása érdekében fontos. A projektek mindkét programban vezérvonalat képeznek.

A gyermekek fejlődésének és fejlesztésének regisztrálása

A gyermekek képességeinek fejlődéséről többféle módszerrel szerezhető információ. A hátrányok regisztrálására és a következő időszak (egy-két hónap) fejlesztési szándékának rögzítésére alkalmasak a személyiségnaplók, amelyek a gyermekek munkáinak gyűjtésére és elemzésére is használhatók. A személyiség fejlődésének megfigyelése hosszú folyamat és minden képességre kiterjed. A legnagyobb egyéni eltéréseket célszerű először rögzíteni. Ezek a különbségek lehetnek a gyermek erősségei és gyenge pontjai. A regisztrálást követően ki lehet emelni azokat a területeket, amelyeken a gyermek célirányos fejlesztése szükséges az elkövetkező hónapokban. Az óvodapedagógus a gyermek fejlődését segíti, indirekt módon befolyásolja. Mindez a tevékenységekben, élethelyzetekben és az óvodapedagógus által felajánlott szituációkban: például kezdeményezett szabályjátékokban valósul meg.

III. A CSALÁD BEVONÁSA AZ ÓVODAI ÉLETBE

A Lépésről-lépésre óvodai program harmadik alappillére a családok bevonása az óvodai életbe. Az óvodák hagyományosan jó együttműködést új szemlélettel és új formákkal gazdagíthatja az óvodapedagógus. A család mással nem pótolható, elsődleges szocializáló szerepét a legtöbb esetben igyekszik betölteni.

Az óvodai nevelés elsősorban a családi nevelés kiegészítésére vállalkozik. A társadalmi folyamatok nemkívánatos hatására és egyéb okok miatt a család funkciói sérülhetnek. Elofordul, hogy az óvodának át kell vállalja a család által meg nem oldott feladatokat is a gyermekek érdekében. Ilyen esetben az óvoda jelenti a gyermek számára a biztonságot, pótolja a családi fészek melegét. Ezekben a családokban is keresni kell az együttműködés nagyon vékony, de reményeket keltő szálát, a gyermekszeretetet. Lényeges a családokhoz közeledés szemlélete.

Az óvodapedagógus képes elsősorban arra, hogy a család és az óvoda közötti hidat kiépítse. A jól működő családok szokásainak, értékrendjének megismerése ugyanolyan fontos, mint a krízishelyzetben lévőké. Az óvodapedagógus kellő tapintattal és körültekintéssel segítheti, hogy a családokban a szülők feladataikat minél eredményesebben teljesíthessék. Ezt kívánja meg a gyermekek érdeke, a nevelőmunka sikeressége.

1. A szülők óvodai életbe való bevonásának pedagógiai hatásai

A szülők felelősségérzete megnő azáltal, hogy közvetlenül is tapasztalják az óvodai életben az óvodapedagógusok felkészültségét és a gyermekük fejlesztésére tett erőfeszítéseit. Bővül pedagógiai, pszichológiai tájékozottságuk. Mintát láthatnak a nevelési helyzetek megoldására, elsajátíthatják az óvodapedagógusok attitűdjeit. Az óvodában gyermekével együtt játszó szülő megtanulhatja, hogyan lehet otthon is érdekes tevékenységeket szervezni. A szülő alkalmanként beegíthet a szervezési és gondozási feladatokba. Az együttműködés, együttes tevékenység során a szülők sok információt szereznek gyerekeikről. A szülők érdekes gyűjteményeikkel gazdagíthatják a csoport tapasztalatait.

A problémáikkal magukra maradó szülők társakra találhatnak, bátorítást és segítséget kapnak az óvodai ismeretségek kapcsán a hasonló sorsúaktól. Az óvoda feltételrendszerének javításában aktívabban részt vállalnak azok a családok, amelyek jobban kötődnek az intézményhez.

2. A családokhoz közeledés jellemzői

Az óvodapedagógus erősíti a szülő kötelességérzetét azzal, hogy hangsúlyozza a család pótolhatatlanságát. Feltételezi, hogy minden család közvetít értékeket valamilyen mértékben. A szülő partner a nevelésben, igényei és szükségletei vannak. A szülővel szemben nincsen elóítéletek. A gyermekek fejlődéséről az óvoda rendszeres információkat ad a személyes beszélgetésekben. A szülőknél jogaik vannak, amelyeket a gyermekek érdekében érvényesíthetnek.

3. A családok bevonásának alapszabályai

Az óvodapedagógus tekintettel van az alábbiakra: az óvodában a nevelés nem bízható a szülőre. A szülő egészségi állapota nem veszélyeztetheti a gyermekek egészségét. Az óvodapedagógus nem hagyhatja magára a szülőt a gyermekkel.

A szülőre vonatkozó szabályok: bizalmas információkat nem adhat ki illetéktelen személyeknek. Nem nyilváníthat véleményt mások gyermekeiről. Csak egészséges szülő vállalhat aktív részvételt a csoportban (a kötelező szűrés igazolása stb.).

4. A családok bevonásának formái

A passzív részvételt vállaló szülő jelenléte a csoportban, elsősorban a saját gyermekének megfigyelését szolgálja. A gyermekek óvodai magatartásának közös elemzése különösen fontos nagyobb lemaradások vagy problémák esetében. A munkanélkülivé váló szülő mentális támogatást kap az óvodapedagógustól, ha érzi, hogy szükség van rá, hogy fontos személy.

A passzív-segítő szülő közreműködik a gyermek beszoktatásában, elsősorban a benntartózkodásra vállalkozik, és részt vesz saját gyermeke gondozásában. Jelentős segítőtárs lehet például, ha enyhén sérült gyermekek integrált nevelésére vállalkozó óvodában, ismerve a gyermekével való foglalkozásba (speciális szakember támogatásával).

Az aktív-segítő szülők azok, akik alkalmanként vagy előre tervezve, közreműködnek a gondozásban, egyes tevékenységekben (kézimunka, kézművesség, hagyományápolás, sütés, főzés stb.). Célszerű, ha az óvodapedagógus egy táblán jelzi előre azokat a napokat és tevékenységeket, amikor és amiben a szülők közreműködésére számít. A feladatok megjelölésével segíti a szülők döntését.

Az óvodai életbe bevont szülővel nem lehet az óvoda törvényben előírt személyi feltételeinek hiányát pótolni.

A családok, szülők, kisebb testvérek fogadására alkalmas hely a családi szoba. A nyugodt körülmények kialakítása a bizalmas beszélgetések érdekében fontos. Ez a helyiség több funkciót is betölthet. Megfelelő órabeosztással a szülők rendelkezésére áll, a közbeeső időben a szobát a nevelőtestület használja. Alkalmas lehet többek között kistestvér elhelyezésére a szülő felügyeletével, miközben az óvodapedagógussal megbeszéli nagyobb gyermeke fejlődését. Kölcsonházak színhelye, ahol azok a könyvek, folyóiratok, játékok és egyéb eszközök tárolhatók, amelyeket a családok kölcsönözhetnek. Itt dolgozik a szociális munkát ellátó szakember is. Ebben a szobában találkozhatnak az azonos problémával küszködő szülők és a segítő szakemberek. A családi adományok gyűjtőhelye. A családi szoba és felszerelése, minden olyan információnak a forráshelye, amelyek fontosak a családoknak (akciók a boltokban, munkalehetőségek a településen, az óvodai élet hírei stb.). Alkalmanként lehet játékszoba is az egymás gyerekeire rövid ideig felügyelő szülők részére. Az esti órákban klubszere foglalkozásoknak adhat helyet. A kapcsolattartás vonatkozik: a szülőkre, kisebb, nagyobb testvérekre és a nagyszülőkre is.

5. A szülők bevonása az óvodai nevelés programjába

A családok sokféleségéből következően a kapcsolatfelvétel is eltérő lehet. Változó a szülők szabadideje is. A kapcsolattartás stratégiájának vannak informális és formális változatai.

Informális lehetőségek az együttműködésben

Az érkezést követő információcserére akkor van lehetőség, ha a szülő időt szán arra, hogy együttjártsszék a gyermekével egy kis ideig. A délutáni beszélgetések, a fali táblák, az óvodai újság (hírlevél), az írásos köszönetnyilvánítások, az alkalmanként szükséges „üzenő füzet”, amely a szülővel való kapcsolatteremtés eszköze lehet a család és az óvoda között (és nem a gyermekről ad információkat), mind olyan lehetőségek, amelyekben a gyermek életkorától függetlenül maga is vállalhat közvetítő, közreműködő szerepet (például a hírlevél készítésében a gyermekek maguk is részt vesznek).

Formális lehetőségek a kapcsolattartásban

Elsősorban az értekezlet, családlátogatás, a család óvodalátogatása, kérdőív szórólap, beszámoló, a szülők érdekképviseletének működtetése tartozik a formális kapcsolatok körébe.

A családok óvodai életben való részvételének sokféle egyéb lehetősége van. A közös szabadidőprogramok, a családok bemutatkozó estje, a papírsárkány-fesztivál, az ezermester apák, a nagyszülők klubja mind olyan kezdeményezés, amellyel érzelmileg gazdagodhatnak a gyermekek, a családok, és az óvoda dolgozói. Az sem mellékes, hogy közben javíthatók az óvoda tárgyi feltételei. A tréningjellegű, érdekes módszerekkel színesebbé tett rétegszülőértekezletektől kezdve, az óvoda lehetőségeitől és a családok szociokultúrájától függően, az együttműködés formái tovább bővíthetők.

6. Az óvodapedagógusok felkészülése a családok fogadtatására

A családból az óvodába való átmenet könnyítése érdekében fel kell oldani a szülők, a gyermekek félelmeit, szorongásait. Ezt a többségnél az első elválás ténye okozza. A szülőket meg kell ismertetni a programmal, az óvodával és a nevelőtestülettel.

Elő kell készíteni a beszoktatást. Az óvoda is felkészül a gyermekek fogadására a család, a gyermekek megismerésével, vonzó tevékenységek szervezésével, az érzelmi biztonságot jelentő óvodapedagógusok munkájának összehangolásával.

Az óvodapedagógusok szakmai felkészültsége, a törvények, az óvodai dolgozók felelősségérzete garancia arra, hogy az együttműködésben képesek eldönteni, melyik megoldás a hatékonyabb, kit lehet bevonni az óvodai életbe.

IV. CSALÁDGONDOZÁS, SZOCIÁLIS MUNKA

A szociális munka átfogó kategória, amely magába foglalja a szociális jellegű tevékenységek széles körét. A szociális munkát végzők köre is igen tág. A különféle szinten felkészült, a szociális munka bizonyos határai között szakmai kompetenciával rendelkezők körébe beletartozik: a szociális asszisztens, a szociálpedagógus, a szociális munkás, a szociálpolitikus stb. A nyitott óvoda modelljében a megfelelő végzettségű szakember vállalhatja a szakmai kompetenciájába tartozó szociális feladatokat. Kisebb településeken még nem épült ki a szociális ellátó intézmények (családsegítő, nevelési tanácsadó) hálózata.

Az óvodapedagógus ismeri azokat az erőforrásokat, amelyek enyhíthetnek a gondokon, amelyeket a családok többsége támogatás nélkül képtelen megoldani. A nevelési intézményekben a szociálpedagógus vállalhatja a szociális és a hozzákapcsolódó speciális pedagógiai feladatokat. Más lehetőségeket jelent az a helyzet, ha az óvodában nincs megfelelő szakember. Ebben az esetben az óvodapedagógus vagy az óvodavezető egyéni döntése alapján, civil ember is sokat tehet elsősorban a krízishelyzetekben lévő családokért, gyermekekért. A szociális érzékenységgű elhivatott óvodapedagógusra nagy szükség van a távoli kis településeken.

Önkormányzati támogatással, az átképzés, a másoddiploma-szerzés vállalásával a jövőben kialakulhat az ellátatlan feladatok megoldására ez a modell is. A családokkal a legközvetlenebb kapcsolatban álló nevelési intézmények ma is végeznek családpedagógiai, családgondozói, család- és gyermekvédelmi tevékenységet. Az óvodapedagógus elsősorban a társadalmi erőforrások és a családok közti információáramlást, a segítő kapcsolatok felvételét tudja támogatni. A legjobb anyagi és kulturális körülmények között élő családokban is sérülhetnek mentálisan a családtagok, a gyermekek a megromlott emberi kapcsolatok következtében. Vannak szülői csoportok, amelyek az óvodapedagógus közvetítésével a hasonló problémákkal küszködőkben erőforrásokra lelhetnek (például: az elvált szülők, az enyhén sérült gyermek szülei).

1. Az óvodapedagógus lehetőségei a családsegítésben

Nagyobb érzelmi biztonságot és mentális támogatást nyújt a krízishelyzetben élő gyermekeknek és szüleiknek. Szakemberekkel együttműködve, életviteli tanácsadást tart a szülőknek. Tájékoztatót szervez családjogi kérdésekben, bemutatja a szociális támogatások rendszerét. Képviseli a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek érdekeit, és támogatja a segítő kapcsolatok keresését a bajba jutott családok esetében. Ha a szülők nem zárkoznak el, az elvált szülőt is bevonja a gyermek óvodai életébe. A családok kezdeményezésére ellátja az érdekeik képviselését a szakszolgáltató intézmények megkeresésével.

2. Az óvodában alkalmazott szociálpedagógus feladatai

A szociálpedagógus a 0-18 éves korig terjedő életkori szakaszok szociális eredetű pedagógiai problémáival foglalkozik. A társadalmi háttér-folyamatok nevelési intézményekre és családokra gyakorolt hatásainak ismeretében foglalkozik a gyermek, fiatalok szocializációs problémáival. Segítséget ad a gyermekeknek, a családoknak és az óvodapedagógusoknak erőforrások feltárásában. Kapcsolatot épít ki a speciális szolgáltató intézményekkel. Érdekképviselőt lát el a szociális, a nevelő-oktató, az egészségügyi, szociálpolitikai, jogi érdekérvényesítő, valamint a gyermekjóléti és védelmi szolgáltatások igénybevétele érdekében. Ellátja az adott intézményekben a szociális és a pedagógiai tevékenységek koordinálását, partneri kapcsolatokat alakít ki az együttműködésben más szakemberekkel.

V. EGYÜTTMUKÖDÉSEK, KÜLSŐ KAPCSOLATOK

1. Team-munka az óvodában

Az óvoda rendszerként működik, és azért, hogy funkcióit zavartalanul érvényesíteni tudja a gyermekek érdekében, minden tényező működését össze kell hangolni. Az óvoda testületében teamben dolgozók harmonikus együttműködésére van szükség. Az óvodapedagógus ma már többségében szakképzett munkatársa az óvodai dajka, aki a gondozásában, szervezésben és egyéb tevékenységben mint a gyermekek számára. Az individualizáló nevelés személyes kontaktusokra épül, amelyekre akkor van lehetőség ha 5-6 gyermekre jut időnként 1 felnőtt. Ez az óvónők és a dajkák egyenlőtlen munkaidő-beosztása mellett megoldható, alkalmi szülő- segítők bevonásával.

2. Óvoda - bölcsőde kapcsolat

A gyermekek közül járhatnak az óvodát megelőzően bölcsődébe. A két intézmény közötti kapcsolat azért fontos, mert a szülők óvodaválasztása befolyásolható, ha már bölcsődében tájékoztatást kapnak az óvodai programokról. Ugyanakkor a jó szakmai együttműködés a gyermekek fejlődését szolgálja. Az együttműködésnek sokféle lehetősége van.

3. Óvoda- iskola kapcsolat

A Lépésről lépésre óvodai program iskolai folytatására a koncepciók érvényesítésével, a korszerű iskolai követelmények figyelembevételével van remény.

Az iskola továbbfejlesztheti az óvoda helyi pedagógiai programjában vállalt speciális helyi érdekeket. A programok összehangolása az iskolakezdés szakaszában, az 1.- 2. osztályban új modell létrejöttét jelenti. Az iskola pedagógusait (térvszerűen) be kell vezetni az óvodai program specifikumaiba, mert véleményük, szemléletük, segítheti vagy akadályozhatja az óvodai nevelés megújulását. A kapcsolat felvétele, az iskola felé nyitás és a hatékony, kölcsönösen gazdagító szakmai együttműködésben a kezdeményező szerep az óvodáé, az óvodapedagógusoké.

Az óvodai program széles körű népszerűsítése és bemutatása több irányban fontos. A település óvodáinak összehangolt tevékenysége, a szülők rendszeres tájékoztatása, a fenntartó megnyerése, az önkormányzat testületének meggyőzése, nélkülözhetetlen a hatékony és sokféle értéket képviselő, több utas óvodai nevelés elfogadásában. A változó társadalmi igények és az óvoda működését befolyásoló folyamatok elemzésében, a helyi pedagógiai program kialakításában, a program menedzselésében, a nevelotestület felkészítésében és az együttműködés kiépítésében, meghatározó szerepe van az óvoda vezetőjének.

Az iskolába lépés feltételei

Az iskolaérettség feltételeit az országos óvodai alapprogramban meghatározottak szerint vizsgáljuk.

Az iskolaérettségnek testi-lelki és szociális kritériumai vannak, melyek közül egyik sem hagyagolható el, mindegyik egyformán szükséges a sikeres iskolai munkához.

Differenciáltan engedjük a gyermekeket az iskolába.

Egyetértünk Vekerdy Tamás pszichológus megállapításával:

„Az iskolából – életkorilag – nem lehet elkésni. Jobb később menni, mint korábban, jobb érettebben, mint éretlenül. Az a gyerek, aki éretlenül kerül be az iskolába, harmadik-negyedik osztályra sem hozza be a lemaradását, sőt, ameddig iskolába jár – jósolható – saját szintje alatt fog teljesíteni.”

18 Alprogram: A Nagylóki Óvoda helyi nevelési programja

18.1 Bevezető

Ez a nevelési program a Nagylóki Óvoda helyi programja, amely a Köznevelésről szóló törvény¹ alapján kiadott: Óvodai Nevelés Országos Alprogramja² szellemében készült, annak megfelelően. A program készítés során felhasznált források:

- A jelenlegi Óvodai Nevelési Program
- Óvodánk eddigi nevelési, foglalkozási és munkatervei
- Tevékenységközpontú óvodai nevelési program - Fábrián Katalin
- Az óvodai nevelés és tanulás tervezése - Varanka Zoltánné

Az óvodai nevelés és tanulás tervezése - Varanka Zoltánné

A nevelés fő területeinek a játékot, a nevelést és a munkát tekinti a programunk.

18.2 Az óvodai nevelés célja, feladatai

Cél:

- A három-hétéves gyermekek hatékony - az egyéni fejlődési ütemet figyelembe vevő - fejlesztése az életmód, az érzelmi, az értelmi fejlesztés terén, valamint a társas
- A gyermekek kötődésének formálása és erősítése a helyi társadalom életében való bekapcsolódásukkal (elsősorban az óvodai csoporton és a családon belül).
- Helyi sajátosságoknak megfelelően az öt évesen óvodába kerülő gyermekek felzárkóztatása, differenciált fejlesztése.
- Integrált nevelésre javasolt, enyhén sérült gyermekek beilleszkedésének segítése.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

Alkalmassá válik az iskolai életre testi-, lelki, szellemi és szociális vonatkozásban.

Tartalom:

- Testi-, lelki szükségletek kielégítése
- Tevékenységi formák
- Fejlesztési tartalmak

Értékelés:

A gyermekek egyéni tevékenységének, magatartásának, viselkedésének folyamatos megfigyelése.

A fejlődés követése és a változások rögzítése (feljegyzés).

Az egyéni fejlődési ütem figyelemmel kísérése.

Feltételek:

Az óvodapedagógusok folyamatos önképzése és célirányos továbbképzése. Aktív kapcsolat a család és az óvoda között.

¹ 1993. évi LXXIX. törvény 94.§. /3/ bekezdés a.) pontja

² 137/1996. /VIII.28./ Kormány rendelet melléklete

18.3 Gyermekkép, óvodakép

Nevelőtestületünk egyetért az ... megfogalmazott gyermek- és óvodakép jellemzőivel, alapelveivel.

Gyermekkép:

Az ember ... egyedi, mással nem helyettesíthető individuum, és szociális lény

A gyermeki személyiség jellemzői:

- a gyermek fejlődő személyiség
- fejlődését együtt határozzák meg:
 - o genetikai adottságok
 - o az érés sajátos törvényszerűségei
 - o a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások.
- a gyermek egyénenként változó testi-lelki szükségletei

Óvodakép:

1. Az Óvoda a közoktatási rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője. A gyermek háztól kikerülve az iskolába lépésig. Látványos az óvodáskorú gyermek fejlődésével kapcsolatos feladatok megoldásában.

Funkciói:

- óvó-védő
- szociális
- nevelő-személyiségfejlesztő

2. Az óvodai nevelés célja

3.b a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni ... és képességeinek kibontakoztatását

18.4 Testi-lelki szükségletek kielégítése

Cél:

- igény felkeltése a kellemes, nyugodt környezet létrehozására,
- a helyes életritmushoz való közelítés igényének alakítására való törekvés
- érzelmi biztonság érzetének nyújtása: a családból a kulturális környezetbe való kilépés fogalmának kialakítása érzelmi biztonságot adó légkör teremtésével
- önállósági és öntevékenységi vágy alakulásának segítése
- pozitív magatartási modellek, tevékenységek modelljeinek megmutatása
- konfliktusmegoldó képességek alakítása
- a különbözőségek elfogadása, tisztelése
- egymás iránti bizalom kialakítása
- a csoportszokásokhoz való alkalmazkodás képességeinek fejlesztése
- alapvető táplálkozási, pihenési, testápolási, öltözködési, mozgásos szokások modelljeinek bemutatása
- törekvés a társadalmi elvárásokhoz való alkalmazkodásra – civilizált, kultúrált életmód szokásainak elsajátítása
- a család nevelőmunkájának és az óvodai nevelésnek a közelítésére való törekvés (a családi háttér ismeretének tükrében).

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- törekszik egészsége megőrzésére, az alapvető egészségvédő és egészségmegőrző szokások megtartására
- önállóan tudja kielégíteni alapvető testi szükségleteit
- kapcsolatot tud teremteni
- az óvodáskor folyamán lejátsszódó éneklődési mechanizmusok tudatában a gyermek vágyait fokozatosan hozza összhangba a valósággal
- az ösztöntörekvések fokozatos alávetése a közösséget meghatározó törvényeknek
- szokásrendszere kialakul
- elfogadja a közösséget, alkalmazkodik társaihoz, környezetéhez

Tartalom:

Az egészséges életmód kialakítása.

Az érzelmi nevelés és

-, értelmi fejlesztés, nevelés.

18.4.1 Az egészséges életmód kialakítása

Cél:

- nyugodt, kiegyensúlyozott életempó kialakítása
- alvás és pihenésszükségletek kielégítése
- a környezet tisztántartására, a környezet rendjének óvására való igény kialakítása
- a szervezet ellenálló képességének növelése
-
- az óvodai életritmus és a családi életrend közelítésére való törekvés
- helyes táplálkozási szokások kialakítása
- a kultúrált étkezés illemszabályainak megismertetése
- egészségmegőrző szokások kialakítása
- öltözködési szokások fejlesztése

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

Önálló:

- a tisztálkodásban, a tisztálkodási eszközök megválasztásában és azok használatában
- a WC használatakor

- a fogápolásban
- öltözködésben, képes megválasztani a helyes sorrendet is
- önkiszolgáláskor
- a kimerített étel mennyiségének megítélésében
- az adott hőmérsékleti viszonyoknak megfelelő ruházat kiválasztásában.

Megfelelően használ:

- az evőeszközöket (kés, villa, kanál) a játék és egyéb eszközöket
- az óvoda és az épület egyéb helyiségeit
- a környezet tisztántartására szolgáló eszközöket (lábtörlő, takarítóeszközök).

Tud:

- cipőt fűzni és kötni,
- gombolni,
- teríteni,
- hajtogatni (szalvéta, takaró, ruházat)
- ajtót nyitni, csukni, csendben közlekedni,
- természetes ülő testtartással asztal mellett ülni.

Ismeri:

- a kultúrált étkezés szokásait (csukott szájjal rág, ügyel az asztal rendjére, tisztaságára),
- a zsebkendőhasználat módját,
- ruházatának tisztántartási lehetőségeit,
- a rendetlenség megszüntetésének módjait.

Segít:

- a környezet tisztántartására, a rend megőrzésére irányuló tevékenységekben,
- a kisebbeknek a különböző önellátásra irányuló tevékenységekben.

Tartalom:

- a napi, ill. heti tevékenységek időben azonos rendje (az időbeni szerialitás eseteire való odafigyelés).
- Részvétel a csoportos tevékenységekben, étkezéseken, sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken.
- A csoportszoba berendezésének, használati eszközeinek, játékoknak a helye, azok rendben tartása.
- Az épület egyéb helyiségeinek, berendezési tárgyainak, felszereléseinek rendeltetés-szerű használata.
- A napi tevékenységek egyes mozzanataihoz kapcsolódó eszközök előkészítése és helyretétele és azok használatának tanulása:
 - o táplálkozás-étkezésnél (terítés)
 - o tisztálkodáshoz szükséges felszerelések,
 - o játékeszközök,
 - o öltözködés rendje,
 - o mozgáshoz, sporthoz szükséges felszerelések, eszközök,
 - o pihenéshez szükséges felszerelések, teremrendezések.
- A teremben és a szabadban való mozgás lehetőségei és módjai, azok rendje.
- Differenciált segítségnyújtás:
 - o a speciális eszközöket igénylő gyerekeknek (pl.: szemüveg, hallókészülék, stb. esetén).
- a mozgás ügyetlen gyerekek részére.

Értékelés:

Az aktuális megnyilvánulások értelmezése, a helyes cselekedetek kiemelése dicsérettel.

Feltételek:

A fejlesztési eredmények érdekében kívánatos feltételek:

- tágas, világos csoportszoba,
- higiénikus, gondozott mellékhelyiségek,
- sokféle mozgáslehetőséget biztosító játszódvar,
- változatos, vitamindús étrend,
- saját öltözőszekrények,
- folyamatos napirend,
- a családdal való együttműködés (szokásainak ismerete: személyi és mentálhigiéné, öltözködés, napirend, étkezési szokások, szabadidős szokás.)

18.4.2 Az érzelmi nevelés és a szocializáció

- barátságos, derűs csoportlétkör kialakítása és kötődési hajlam erősítése
- erkölcsi, érzelmi és akarati tulajdonságok fejlesztése: figyelmesség, egymás segítése, fegyelmezettség, kooperáció, illemtudó viselkedés, együttérzés, kitartás, nyíltság, felelősség, feladattudat, szabálykövetés

- Az óvodapedagógus-gyermek, szülő-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatokról pozitív példák, szereplők felismerése

- Az érzelmi állapotok megismerése, az érzelmi állapotok megnevezése, az érzelmi állapotok megismerése

- Az érzelmi állapotok megismerése, az érzelmi állapotok megnevezése, az érzelmi állapotok megismerése

- Az érzelmi állapotok megismerése, az érzelmi állapotok megnevezése, az érzelmi állapotok megismerése

- Az érzelmi állapotok megismerése, az érzelmi állapotok megnevezése, az érzelmi állapotok megismerése

- Az érzelmi állapotok megismerése, az érzelmi állapotok megnevezése, az érzelmi állapotok megismerése

- Az érzelmi állapotok megismerése, az érzelmi állapotok megnevezése, az érzelmi állapotok megismerése

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

Önálló:

- kapcsolatteremtés és kapcsolattartás következő területein: kérés, köszönés, köszönetnyilvánítás, válaszolás, megszólítás.
- a véleménynyilvánításba
- döntésekben, választásokban
- vállalt feladatai elvégzésében
- tisztelettudó a viselkedése
- ismeri és érti az óvónő metakommunikatív jelzéseit
- igazmondásra törekszik
- megkezdett munkáit befejezi
- képes a belátásra
- észreveszi a környezet rendjét megbontó elemeket, korrigálni tudja az ilyen jellegű helyzeteket
- együttműködik a közös cél érdekében
- örül a csoport közös sikereinek
- felajánlja segítségét a felnőtteknek, gyerektársainak, ha ennek szükségét látja
- szívesen tevékenykedik a csoport érdekében
- érdeklődik társai és a felnőttek iránt (a csoporton belül).
- képes egyéni érdekeit a csoport érdekeinek alárendelni

Tartalom:

Tevékenységi formák:

- játék,
- tanulás,
- munka

Fejlesztési tartalmak:

- vers, mese
- ének-zene, énekes játék
- rajzolás, mintázás, kézimunka
- mozgás
- a külső világ tevékeny megismerése

Értékelés:

- pozitív megerősítések
- emlékezet fejlettsége
- szókincs

18.5 Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai

Megjegyzés: a játékot minden résztvékenységet átható tevékenységi formának tekintjük, valamennyi fejlesztési terület alapvető tevékenységi formája.

Cél:

- sokféle tevékenységet biztosító tárgyi környezet kialakítása
- a tévedés szabadságának lehetősége
- a megismerés iránti érdeklődés felkeltése
- a munka megbecsülésére nevelés
- önálló munkavégzésre való képességek fejlesztése
- véleménynyilvánítási képességek kibontakoztatása
- megfelelő motiváltság a közösségi tevékenységekben való részvételre

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- a különböző csatornákon kapott ingerek integrációja révén képes a tapasztalatszerzésre és a korábbi tapasztalatok új információkkal történő összevetésére
- egyszerű gondolkodási műveleteket használ
- ismeretei alapján egyszerű feladatokat elvégez és megold
- megjeleníti érzéseit, gondolatait szóban, képen
- kialakul feladattudata, feladattartása
- önállóságra törekszik különböző ismert helyzetekben

Tartalom:

- játék
- tanulás
- munka jellegű tevékenységek

Értékelés: Az életkori sajátosságok és az egyéni fejlődési ütem összevetése alapján történik az értékelés.

18.6 Játék

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- szükségleteinek és életkorának megfelelő játékot választ
- bekapcsolódik a közös játékokba
- önálló, kezdeményező megnyilvánulásai vannak
- kialakulnak pozitív érzelmei társai iránt
- kezdeményező magatartású
- részt vesz aktívan az erőfeszítést, ügyességet igénylő játékokban
- képes a szabályjátékok megtanulására
- betartja és követi a megismert szabályokat
- létrehoz egyszerű modelleket, maketteket
- egyéni ötletei, javaslatai vannak.
- adott tevékenységhez az anyagot és eszközt helyesen kiválasztja
- képes saját élményeinek eljátszására
- elfogadja társai javaslatait, ötleteit
- képes a csoportban való játékra.

Tartalom:

- A játékterek megismerése, használatának tanulása.
- a.) *gyakorlójátékok:*
- ismétléses cselekvések közben anyagok, eszközök megismerése,
 - szöveg-, dallam-, mozgásismétlő játékok, egyszerű szabályjátékok megismerése, elfogadása, követése
 - részképességekben enyhe lemaradást mutató gyermekeknél (szerepjátékok és konstruáló játékok).
- b.) *szerepjátékok:*
- egyszerű szabálykövetések (egyénenként és csoportokban)
 - jellegzetes cselekvések, műveletek utánzása
 - a játékszabályok elfogadása és betartása
 - a környezet jelenségeinek, eseményeinek beépítése önálló, vagy csoportos játékba.
- c.) *konstruáló játékok:*
- összerakosgató, összeszerelhető játékok, egyéni elképzelések alapján.
- d.) *szabályjátékok:*
- verbális, mozgásos és manipulatív játéktevékenységek során önálló szabályra figyelések

Értékelés:

A fejlesztés várható eredményeiben megfogalmazottak megfigyelése az életkori kategóriák szerint.

Feltételek:

- nyugodt légkör
- sokféle játéklehetőséget biztosító csoportszoba, játszóudvar, (átalakítható terek)
- elegendő játékidő
- sokféle játékeszköz

18.7 Tanulás

4. A tanulás a gyermek életének természetes részét képezi. Az óvodai élet során a tanulás támogatási környezetének megteremtése során épít a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.

5. A tanulás feltételeit: a gyermek észlelő-aktívitása, a környezet, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás, felfedezési lehetőségek biztosítása, kreativitásának erősítése.

6. A tanulás feltételeit: a tanulás támogatási környezetének megteremtése.

- a tanulás támogatási környezetének megteremtése
- a gyermek kérdésekre válaszoló, érdeklődő környezetének megteremtése
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
- a gyakorlati problémamegoldás

5. Az óvodapedagógus a tanulás irányításánál a gyermek életkorának megfelelő szintű énközléssel segíti a gyermek szemléltető, tapasztalati tanulását.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- tud önállóan konkrét, elemi ismert jelenségek esetében következtetni, ítéletet alkotni megismert modellek alapján
- kialakul feladattudata
- ismeri saját értékeit
- önálló a begyakorolt feladatok megoldásában
- önállóan megfigyeléseket végez, felismeri a jelenségeket változásukban is
- felfedez konkrét összefüggéseket, ok-okozati viszonyokat
- többféle megoldás keresésére törekszik
- szándékos figyelmének tartama eléri a 10-15 percet
- képes gondolatait érthetően szavakba, mondatokba foglalni
- elkülöníti a mese és a valóság elemeit

Tartalom:

Kötetlen szervezeti formában a játék adta lehetőségek összes alkalmával, valamint játékos helyzetek megteremtésével, folyamatos időkeretben történik, valamennyi tevékenységi formában.

- közvetlen tapasztalatszerzések, megfigyelések (a természeti és társadalmi környezetből)
- figyelemirányítás a lényeges közös jegyekre
- élmények, benyomások felfogása, emlékezetből való felidézése
- kreatív gondolkodást, képzeletet mozgósító tevékenységek
- szókincsfejlesztés
- megfigyelések végzése közösen és önállóan
- egyéni vélemények, beszámolók, tapasztalatok felidézése emlékezetből
- megbízatások elvégzése (emlékezetfejlesztés)
- jelenségek változásainak megfigyelése, azok összefüggései
- összehasonlítások és megkülönböztetések irányított és spontán megfigyelésekkel
- beszédfejlesztés
- többféle megoldási lehetőség keresése

Értékelés:

- a megoldások lehetőségeinek megmutatása

Cél:

- a viselkedési folyamatok összességét meghatározó, funkcionális rendszert alkotó részfunkciók (érzékelés, motorika, cselekvés, irányítás, beszéd, figyelem, gondolkodás, emlékezet, tanulás, motiváció) kiegyensúlyozott fejlődésének biztosítása a szenzoros integrációs képesség erősítésén keresztül.
- alapvető kommunikációs képességek kialakítása
- a lakóhely néphagyományainak megismertetése
- közösségi élmények nyújtása
- a tapasztalatszerzés igényének felkeltése
- az önkifejezés igényének alakítása

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- rendelkezik összerendezett, életkorának megfelelő pszichomotoros képességekkel
- a szituációknak megfelelő verbális és viselkedésbeli megnyilvánulásai vannak
- meg tudja jeleníteni érzéseit, gondolatait szóban, képből
- illeszkedik családjá és az óvodai közösségi szokásaihoz
- tud a helyi népszokásokról, lehetőség szerint részt vesz azokban
- részt vesz közös tevékenységekben
- igénye van egyéni tapasztalatok szerzésére
- önállóságra törekszik különböző ismert helyzetekben

Tartalom:

Vers, mese

Ének, zene, énekesjáték

Rajzolás, mintázás, kézi munka

Mozgás

A külső világ tevékeny megismerése

Értékelés:

Az értékelés szempontjai az egyes fejlesztési tartalmak ÉRTÉKELÉS rovatában találhatóak.

18.9.1 Vers-mese

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- szívesen mond spontán módon is mondókákat, verseket, meséket, hozzájuk tartozó játékok szövegeit és ismeri mozgásait
- kapcsolni tud ismert irodalmi szöveget adott ünnepi alkalomhoz
- tudja a megismert szavak jelentését, megfelelően használja azokat
- nyelvhelyességi szabályoknak megfelelően fűzi mondatait
- tud kiegészíteni szóban ismert meserészletet
- képes a hallottak képi megjelenítésére
- megjegyzi a mese legfontosabb elemeit (szereplők, események) és megnevezi azokat
- tud könyvben kép alapján tájékozódni, óvja a könyv állagát
- részt vesz dramatikus játékokban, közös műsorkészítésekben
- szívesen, örömmel hallgat mesét
- igénye van a hallott irodalmi művek újrhallgatására

- figyelmesen végighallhatja óvodapedagógusát, társait
- alkalmazza a kapcsolatteremtés elemi szabályait (köszönés, kérés)
- képes korának megfelelő színházi előadás cselekményének követésére

Tartalom:

- beszélgetések a napi tevékenységek során
- beszédművelés: beszédhallás, beszédmegértés és beszédmozgás fejlesztése
- vers és mesemondások
- irodalmi művek hallgatása- mondókák (népi mondókák, kiszámolók, hintázók, labdázók, párválasztók, felelgetők, lovagoltatók, csiklandozók, altatók, ébresztgetők).
- mesék (állat, tündér, tréfás mesék, népmesék, műmesék, folytatásos mesék) verses mesék,
- versek (népköltészeti alkotások, klasszikus és mai gyerekversek)
- tevékenységek, cselekvések megfigyelése, eljátszása mozgással, testtartással, érzelmek kifejezése mimikával, tekintettel, gesztikulációval
- irodalmi művek eljátszása – dramatizálás, bábozás (különösen fontos a dadogóknál)
- könyvek, folyóiratok nézegetése – helyük a könyvespolcon, könyvtárban
- színházi élmények nyújtása – gyerekelőadások megtekintése

Értékelés:

- folyamatos megfigyelés

Szempontjai:

- helyes ejtés, hangképzés helyessége
- kifejezőképesség szóban,
- beszédkedv
- beszédfigyelem
- emlékezet fejlettsége
- bekapcsolódás a közös tevékenységekbe
- utánzókedv és ismételt játékos begyakorlások száma és szintje
- szókincs

Feltételek:

A fejlesztés kívánatos feltételei:

Eszközök:

- bábok (sík- és kesztyűbábok, zacskóbábok, termésfigurák)
- pingponglabda
- szívószálak, szalmaszálak
- szalvéta, papír zsebkendő
- lavór
- maskarák, különböző ruhadarabok (kalap, „pörgős szoknya”, „menyasszonyi fátyol”, suba, különböző színű és stílusú kendők, palást, terítők, plédek, babák, mackók, plüss állatok)
- nézegetésre alkalmas könyvek

18.9.2 Ének, zene, énekes játék

Az énekes játék az énekes játék, amelyben a gyermek az énekes játék során a zene segítségével kifejezi érzéseit, gondolatait, és a zene segítségével megismeri a környezetét. Az énekes játék során a gyermek az énekes játék során a zene segítségével kifejezi érzéseit, gondolatait, és a zene segítségével megismeri a környezetét. Az énekes játék során a gyermek az énekes játék során a zene segítségével kifejezi érzéseit, gondolatait, és a zene segítségével megismeri a környezetét.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- tud természetes tempóban járni,
- segítség nélkül tempót tartani
- tud énekelni hat hang terjedelmű dalokat, dúdolja az ismert dallamokat
- felelgetős dalt énekel társával, vagy a csoporttal
- visszaénekel dallamot
- megkülönbözteti és reprodukálja a halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú, fogalom párokat, dallamban, ritmusban
- kifejezi cselekvéssel a dalritmust és az egyenletes lüktetést
- tud egyszerű táncos mozgásokat végezni helyes testtartással
- törekszik a tiszta éneklésre
- figyelmesen hallgatja a bemutatott zenét
- alkalmi dalokat ünnepkörökhöz kapcsolódva énekel
- felismeri a dallamotívum alapján hallott dalt, néhány természeti, környezeti hangot (többféle zenei és zörejhangot), hangszereket (ritmushangszereket és a furulya hangját)
- ismer néhány térforma alakítási lehetőséget (kör, csigavonal)
- próbálkozik dallamrögtönzésekkel

Tartalom:

- magyar népi énekes-mozgásos játékok, más népek dalai, játécai:
 - o egy és kétszemélyes játékok,
 - o altatók, hintáztatók, simogatók, hajladozók, höcögtető, lovagolók, tapsoltatók, sétáltatók, táncoltatók, labdázók, stb.
 - o körjátékok és dalaik (fogyó és gyarapodó játékok, párválasztók, sor és ügyességi játékok)
- magyar népszokások, a hagyomány dalai, játécai más népek dalai:
 - o táncos játékok (lakodalmak, alakoskodók, vonulások, táncok, átalakuló játékok, kapcsolódós játékok, kapuzók)
 - o népszokások: a négy nagy ünnepkörhöz kapcsolódva,
- gyermekeknek írt műdalok
- hangszeres zene hallgatása: magyar népzenei alkotások (vokális és hangszeres zene), műdalok, alkalmi dalok (ünnepek dalai)
- rögtönzött hangszerek készítése

Értékelése: folyamatos megfigyelés.

Szemponyjai:

- hangtisztaság, ritmika, szövegmondás, énektechnika
- éneklés és mozgástempó szabályossága
- ritmushangszerek kezelése
- szívesen énekel-e, kezdeményez-e énekes játékos, hangszeres, vagy zenés elfoglaltságot?

Feltételek:

A fejlesztési eredmények érdekében kívánatos feltételek:

- eszközök: cintányér, triangulum, furulya, magnetofon, kövek,
- babok, bábok, dob, kendők, szalagok, táncos szoknyák, labda.

18.9.3 Rajzolás, mintázás, kézimunka

min az ígny, alakok, vonalak, színek, az önkifejezés, a környezet elvárásai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

3. Ezen tevékenységek segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, térbeli tájékozódó, képi gondolkodásuk fejlődését, szem iránti nyitottságuk, tevékenységük alakítását.

4. A tevékenységek során a gyerekek a környezetükkel kapcsolatban megismerik a természetet.

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- ki tud fejezni a képfelületen elemi térviszonyokat
- használja a képi kifejezése eszközeit
- hangsúlyozza alkotásaiban a jellemző jegyeket, formákat
- emberábrázolásában megjelennek a részformák, esetleg egyszerű mozgások
- képet alkot emlékezet, élmény alapján
- megfelelően használja az eszközöket, rendelkezik helyes ceruzafogással, tisztántartja az eszközöket
- tudja alkalmazni mintakövetéssel a technikai eljárásokat
- megnevezi a színeket, azok sötét és világos árnyalatai
- részt vesz a tér rendezésében, figyelembe véve az alapvető térviszonyokat
- megfigyelés után tud formát mintázni
- díszíteni tud tárgyakat saját elképzelései alapján
- véleménye van saját és társai „műveiről” műalkotásokról
- önállóan javítja – megbeszélte módon – hibáit
- rendelkezik koordinált szem és kézmozgással

Tartalom:

Vizuális nyelv:

- képalakítás a vizuális elemek használatával (vonal, folt, forma, színek)
- a képfelület kitöltése
- a vizuális elemek egymáshoz való viszonyának megfigyelése, rendezése a képfelületen (soralkotás, hasonlóságok, ritmus)
- vizuális-taktilis ingerek, ujjfestés

Kifejezés:

- táj, terek viszonyainak megfigyelése, ábrázolása,
- egyszerű természeti és mesterséges formák megfigyelése, ábrázolása
- képalakítás saját élmények, emlékezet után,
- képző és népművészeti alkotások, képek nézegetése,
- technikák megismerése (rajzolás, festés, papírragasztás, mintázás, papírhajtogatás, egyszerű nyomóhagyások)

Vizuális kommunikáció:

- színek keverése
- a mindennapok használt információs jelek megismertetése (közlekedési jelzőtáblák, járművek jelei, egyszerű ábrák)

Tárgy és környezetkultúra:

- tárgyalakítás szabadon
- térrendezések
- konstruálás

- mintázás
- anyagalakítások (gyurma, agyag, textil, fonal, dobozok, papír, gyöngyfűzés, termések, kavicsok, homok, építőkocka, hó, gipsz)

Értékelés: egymás és saját munkák nézegetése, tanácsadás, segítségadás. A „művek” bemutatása helyi kiállításokon.

Az értékelés szempontjai:

- helyes eszközhasználat,
- vizuális emlékezet szintje
- kézmozgások, fogások
- tiszta, rendezett alkotás
- részvétel a közös tevékenységben
- egyéni megoldások, ötletek

Feltételek:

A fejlesztés kívánatos feltételei:

Eszközök: színes ceruzák, zsírkréták, 12 színű vízfesték, 10-es, 4-es ecsetek, tempera, rajzlapok, gyurma, sóliszt, ragasztó, szövőkeret, színes fonalak, hurkapálca, dióhéj, szalmaszálak, búzakaralász, kukoricacsuhé, kukoricatorzsa, különböző hüvelyes növények magjai, termések, színes textildarabok.

18.9.4 Mozgás

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- a mozgásfejlődés útján figyelembe véve elsajátítja a természetes mozgások elemeit (felemelés, kúszás, mászás, ülés, állás, járás, futás)
- ismeri a vezényszavakat, tud a hallottak szerint cselekedni
- betartja és követi az adott szabályokat
- mozgás közben tud irányt változtatni, jobbra, balra, hátra fordulatot tenni az irányok megnevezésével
- képes sor és köralkotásokra
- egyensúlyoz egy lábon valamint különböző szereken, emelt magasságban (10-30 cm), két lábon
- tud fél és páros lábon szökdelni
- kisebb akadályokat átugrik
- tud labdát dobni, megfogni, gurítani, vele célozni
- a mozgásokban kitartó

Tartalom:

- játékok:
 - o szerep, utánzó, futójátékok
 - o szerepjátékok

- küzdőjátékok (húzás, tolás, emelés)
- rendgyakorlatok:
 - egyenes testtartás, vonal és köralakítás, fordulatok meghatározott irányokba
- gimnasztika – szabadgyakorlatok:
- koncentrációs mozgásgyakorlatok:
 - kéziszer gyakorlatok (bot, babzsák, szalag, karika, labda)
- járások, futások:
 - természetes járás irányváltásokkal,
 - speciális járások, állatjárasok utánzása,
 - ritmusra járások
 - futás egyenes vonalban és irányváltásokkal,
 - lassítás-gyorsítás
 - akadályok leküzdése
 - versenyfutás
- szökdelések, ugrások:
 - helyben és haladva (páros lábon, váltott lábbal akadályokon át le, fel, át)
- dobások, labdás gyakorlatok:
 - labdafogások, labdaérszelés,
 - labdagurítások, labdavezetések, labda fel, és ledobások (alsó és felsődobások)
 - labdahajítások
- támasz, függés és egyensúly gyakorlatok:
 - talajon (csúszás, mászás, kúszás, egyensúlyozás)
 - padon, zsámolyon, bordásfalon, vízszintes és függőleges irányban, gurulások
 - egyensúlyozás emelt szeren (pad)
- foglalkozások a szabadban:
 - téli játékok (hógolyózás, szánkózás, atlétikai vonatkozású gyakorlatok)

Értékelés: folyamatos megfigyelés

A hibás elemek javítása:

- a testtartás és a mozgáselemek korrigálása.

Motiválások a helyes végrehajtások és az előnyös viselkedésformák (bátorság, tolerancia, segítőkészség, kudarc elviselése, stb.) kiemelésével.

Feltételek:

A fejlesztés kívánatos feltételei

Eszközök:

- tornaszőnyeg, zsámoly, bordásfal, tornapad, karika, szalagok, babzsák, rongy, lég, és gumilabdák, medicinlabdák (kis súlyúak) botok, ugróköté, lengőhinta (trambulin, kenguru labda).

18.9.5 A külső világ tevékeny megismerése

A fejlesztés várható eredményei az óvodáskor végére:

- tudja személyi adatait (lakcím, név, szülők neve, foglalkozása, testvérek neve) életkorát.
- összehasonlítja mennyiségeket (több, kevesebb, ugyanannyi, hosszabb, rövidebb, egyforma hosszú, magasabb, alacsonyabb, szélesebb, keskenyebb)
- megfelelő szövegeket alkot a mennyiségi viszonyokat ábrázoló képekről
- tudja a meg és leszámítást a tizedes számkörben
- megnevezi a térbeli állások helyzetének irányait (jobb, bal, előtt, mögött, alatt, fölött, mellett, között.)
- szétválogat alakzatokat, tárgyakat, élőlényeket szempontok alapján
- alakzatokat másol síkban és térben
- szétválogatja a síkbeli alakzatokat tulajdonságaik szerint (kör, négyzet, háromszög)
- ismeri a térbeli alakzatok közül a kockát
- megnevezi a saját testrészeit, érzékszerveit
- tudja az évszakok nevét, jellemzőit, a napok nevét, sorrendjét, napszakokat
- ismeri néhány környezetében lévő épület funkcióját
- ismeri a közlekedés eszközeit, néhány alapvető szabályát (a közlekedési jelzőlámpa színeinek jelentése, gyalogátkelőhely jele)
- ismeri a színeket
- elhelyezi főbb csoportjaikba az élőlényeket (ember, állat, növény)
- tud alapvető növény, és állatgondozási műveletekről
- részt vesz elemi természetvédelmi tevékenységekben (téli madárvédelem, az élőlények óvása)
- jól használja a megismert kifejezéseket.

Tartalom:

- megismerési módszerek alapozása – tapasztalatszerzés a környezetről

Természeti környezet:

- élettelen természet anyagai
- az életben a természet változásai: időjárás, évszakok
- természetvédelmi teendők, tevékenységek évszakok szerint
- élő természet elemei: növények állatok tulajdonságai, életmódjuk, környezetük
- az ember testrészei, külső tulajdonságai, érzékszerveik

Tárgyak, személyek összehasonlítása:

- tárgyak válogatása szabadon, vagy adott szempontok szerint
- tárgyak, objektumok méreteinek összehasonlítása, összemérése, különbségeik megfogalmazása (hosszabb, rövidebb, nehezebb, könnyebb, alacsonyabb, magasabb, keskenyebb, szélesebb, több, kevesebb)
- sorba rendezések mennyiségi tulajdonságok szerint (törzsszámok, sorszámok)
- sorba rendezések egyéb szempontok szerint, halmazok elemeinek meg, és leszámítása (több, kevesebb, ugyanannyi)
- halmazok keletkezése (hozzátevés, elvétel, egyenlővé tevés és tízes számkörben)
- soralkotások, sorváltások balról, jobbra, föntről lefelé (szemmozgás)
- állítások fogalmazása (igaz, hamis eldöntése)
- történetek alkotása képekről a mennyiségek figyelembevételével

Emberi környezet:

- család, a család élete, a családtagok

- foglalkozások a családban
- életmód

Az óvoda és környezete:

A felnőttek munkája, a gyerekek tevékenysége az óvoda épülete – közintézmények a környéken az emberek munkája az egyes munkahelyeken – foglalkozások, eszközök, felszerelések az egyes munkahelyeken.

- Tulajdonságok, formák, színek, méretek vizsgálata

Közlekedés a faluban, városban:

- eszközei, lehetőségei, dolgozói, szabályai (különös tekintettel a gyalogos közlekedésre)

Geometriai tulajdonságok megfigyelése:

- építés szabadon
- építmények lemásolása
- építési rajz alapján
- síkbeli építések síkmértani elemekből (takarások) elemek összehasonlítása, válogatása geometriai tulajdonságaik alapján.

Irányok, arányok megfigyelése:

(bal, jobb, alá-fölé, mellé, közé, előtt- mögött, vízszintes, függőleges)

- különös ráfigyelés a térbeli helyzet zavarával küzdő gyermekekre (ferde, görbe, álló – fekvő, eleje – közepe – vége, első – utolsó, fenn – lenn, felső – alsó – középső fogalmainak gyakoroltatása) a helyviszonylatokat kifejező névutók gyakoroltatása.
- A rész és egész viszonyainak megfigyelése.

Értékelés: folyamatos megfigyelés

Kérdésekre adott válaszok helyessége

Szempontjaik:

- megértette-e a feladatot?
- elvégzi-e a munkát?
- igényel-e segítséget vagy önálló?
- mennyi időre van szüksége a feladat elvégzéséhez?
- milyen a megoldások minősége?

Feltételek:

A fejlesztés kívánatos feltételei

Eszközök:

- MINIMAT készlet
- gyurma, gyöngyök, dominók, kártyák, legó, építőkocka,
- termések (gesztenye, dió, madártollak, színes szalagok,
- fonalak, kicsi üvegek, puzzle, játékok, színes levelek, stb.)
- képeskönyvek, mesekönyvek, verseskönyvek, színezők.

18.10 Az óvoda hagyományos ünnepei, egyéb rendezvényei

Az óvoda ünnepei:

- Nemzeti ünnepeink
- Mikulás
- Karácsony
- Magyar Kultúra Napja
- Húsvét
- Anyák napja
- Gyermek születésnapja
- Nagycsoportosok búcsúztatása

Az óvoda kirándulásai:

- közvetlen környezetben
- évi egy alkalommal közös óvodai kirándulás a gyermekek, az óvodai dolgozók és a szülők részvételével

Célja: ismeretszerzés, élménynyújtás

Óvoda-család közös rendezvénye:

- Farsangi mulatság

Óvoda-iskola-család

- gyermeknapi program

18.11 Az óvoda kapcsolatai

Óvoda – család

Együttműködés alapelvei:

szülői közvélemény formálása a neveléssel kapcsolatban, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Tartalma:

- szülői közvélemény formálása a neveléssel kapcsolatban
- magatartás, életforma változás
- a családi nevelés körülményeinek ismerete
- az óvoda nyitottságát biztosítani kell a szülők számára, de nem lehet átjáróház
- rendszeres és reális tájékoztatás felvállalása
- SZMK – valós dolgokba – valós beleszólás

Módja, formái:

- szülői értekezletek
- napi találkozások alkalmával
- SZMK tagok közreműködésével
- Nyílt napok alkalmával

Óvoda – iskola együttműködése:

Alapelvei:

- zavartalan átmenet biztosítása
- kölcsönös nyitottság
- kölcsönös bizalom

Tartalom:

- NAT – OAP kölcsönös ismeretek
- Törekvések összehangolása
- Összehangolt gyermekkép kialakítása

Módja, formái:

- közös rendezvények szervezése
- iskolai és óvodai pedagógusok együttműködése

Kapcsolat a közművelődési, egészségügyi intézményekkel:

Alapelvei:

- segítse elő a nevelési feladatok megoldását
- segítse elő a káros hatások kivédését

Tartalom:

- életkor sajátosságainak megfelelő élmény nyújtás
- egészségügyi vizsgálatok, fejlődési rendellenességek kiszűrése

Kapcsolattartás a közoktatás-irányítással és szakmai szolgáltató szervezetekkel:

Óvoda - Önkormányzat

Az önkormányzat egyetemleges felelősséggel tartozik intézményeiért, gyakorolja a

- fenntartói felügyeletet
- törvényességi felügyeletet
- szakmai felügyeletet.

Együttműködő kapcsolat fenntartására törekszünk.

Óvoda – Regionális szakmai szolgáltatók

Legfontosabb szerepe, szolgáltatásai intézményünk felé a szaktanácsadói és továbbképző, valamint informáló szerep.

Óvoda – Nevelési Tanácsadó – Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői Bizottság

- javaslat megerősítése a gyermek további óvodai nevelésben való részvételére
- vizsgálat elvégzése annak megállapítására, hogy a gyermek elérte-e az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget
- vizsgálat annak megállapítására, hogy szükséges-e a gyermek sajátos iskolai nevelésben és oktatásban való részvétele

18.12 Sajátos feladatok, speciális szolgáltatások

18.12.1 A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése

Nevelési programunk biztosítja a sajátos nevelési igényű gyermekeknek a többi gyermekkel együtt történő integrált nevelését. Külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermekek megkapjanak minden segítséget hátrányaik leküzdéséhez. Az integráltan fejlesztett gyermekek számára biztosítjuk mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátását, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz.

Óvodánk pedagógusainak magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség), és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal kell rendelkeznie.

A gyermekek fogyatékosságához igazodva együttműködünk a különböző szakemberekkel, javaslataikat beépítjük a mindennapi életbe. A rehabilitáció sikere érdekében szoros kapcsolatot tarunk a családdal. Nevelési programunk lehetőséget biztosít a sérült gyermekeknek az önmagukhoz viszonyított fejlődésre, kreativitásra, az önbizalom és a pozitív énkép kialakítására.

A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének feladatai az óvodai nevelés során

- A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása.
- Sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása, és alkalmazása.
- A kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem, vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztése.
- Annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek mely területen képesek kiemelkedő teljesítményre.
- Rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósításához.
- A tágabb és szűkebb környezet sokrétű megismertetése, az életkornak megfelelő tapasztalatok megszerztetése, a sokrétű mozgás biztosítása.
- Az önállóságra nevelés.
- Az ép érzékszervek aktivizálása, tájékozódási képesség intenzív fejlesztése.
- Gondolkodás, beszédkészség, kommunikációs képesség fejlesztése.
- A kognitív funkciók, és az érzelmi élet fejlesztése.

18.12.2 Gyermekevédelem

Az óvoda feladata pedagógiai eszközökkel elősegíteni a gyermekek személyiségének harmonikus fejlődését, az azt gátló körülmények, veszélyeztető problémák ellensúlyozását.

A gyermekvédelemmel kapcsolatos általános feladataink, amelyek valamennyi gyermek érdekében történnek:

- Legfontosabb feladatunk, a prevenció, a gyermekek szociális háttérének, családi körülményeinek minél valóságosabb megismerése, pontosabb feltárása (rendszeres kapcsolattartás, családlátogatás során)
- Egészséges életmód, rugalmas napirend biztosítása, baleset megelőzés
- Életkornak megfelelő fejlesztés, nevelés,
- A különbözőségek elfogadására nevelés
- Intézményekkel való együttműködés
- Gyermeki adatok védelme

Speciális gyermekvédelmi feladataink:

- A veszélyeztető tényezők, problémák, a hátrányos helyzetet, halmozottan hátrányos helyzetet ill. sajátos nevelést előidéző okok felismerése
- A hátrányos körülmények között élő szülőknek, családoknak segítség nyújtása problémáik megoldásához a sajátos nevelést igénylő gyermekeknek a fejlesztéshez
- Szükség esetén intézkedés kezdeményezése a megfelelő szervnél a gyermekek érdekében, ill. pedagógiai segítség adása a szülőknek a gyermekek harmonikus fejlődésének biztosításához

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- A gyermek fejlődésében észlelhető problémák, lemaradás, fejlődési rendellenesség esetén, a gyermeket a szülők tájékoztatásával, meggyőzésével a megfelelő vizsgálatra irányítja
- Amennyiben veszélyeztető problémát észlel, szükség esetén értesíti a gyermekjóléti szolgálatot, gyámhatóságot.
- Folyamatosan figyelemmel kíséri a családok életét segítő, befolyásoló törvényeket, törvényi változásokat ill. a támogatást szolgáló lehetőségeket

Kapcsolatot tart:

- Családsegítő Szolgálat
- Nevelési Tanácsadó
- Jegyző, az önkormányzat gyermekvédelmi munkát segítő osztálya
- Gyermekorvos, védőnő, fejlesztést segítő szakemberek (logopédus, gyógypedagógus stb.)
- Az iskola gyermekvédelmi felelőse

18.12.3A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

Nagy gondot fordítunk arra, hogy a szociálisan rászoruló családok gyermekei minél előbb óvodai ellátásban, fejlesztésben részesüljenek (a védőnővel és a gyermekorvossal történő egyeztetés alapján). A törvényi előírásoknak megfelelően minden szociálisan rászoruló gyermeknek három éves korától az óvodai nevelést biztosítjuk.

Az ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások, mint a logopédiai ellátás, gyógytestnevelés a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztő foglalkozása, rendszeres egészségügyi felügyelet mellett az esélyegyenlőséget az óvodai nevelés során a szociális hátrányok ismeretében biztosítjuk.

A sajátos nevelési igényű gyermeket nevelő szülőknek segítséget nyújtunk a fejlesztési lehetőségek felderítésében, a szakemberekkel történő kapcsolattartásban. A sajátos nevelési igényű gyermekek rehabilitációjához szükséges feltételeket (helyet és eszközöket) biztosítjuk.

A családok szociális helyzetének ismeretében a hátrányos körülmények között élő szülőket felvilágosítással, tanácsadással segítjük a megfelelő szociális támogatások elérésében. Biztosítjuk a szociális hátrányok kompenzálását

A segítségnyújtás módja:

- Együttműködünk a község önkormányzatával, a családsegítő szolgálattal
- Tájékoztatjuk a szülőket szülői értekezleten, fogadóórán a szociális juttatásokról.
- Pályázati lehetőségek feltárása, részvétel pályázatokon.
- Anyagi és természetbeni juttatások biztosítására javaslatot teszünk:
 - Rendszeres gyermekvédelmi támogatás
 - Esetenkénti alkalmi juttatások
 - Étkezési hozzájárulás
 - Ajándékcsomag

18.13 Az ellenőrzés és értékelés rendszere

1. Az óvoda irányítási, szervezeti felépítése, sémája

Alapközösségek:

- gyermekközösség
- óvodapedagógusok
- pedagógiai munkát segítő dajkák
- technikai dolgozók

2. Ellenőrzés, értékelés célja, feladata

A belső ellenőrzés, értékelés az tagóvoda vezető és a nevelőtestület feladata.

Lényeges és megbízható információkat kell szerezni a nevelés fő tényezőiről:

- gyermekek
- felnőtt dolgozók.

Értékelés célja:

- az információk elemzése, rendezése

Fő tényező mindkét esetben a pedagógiai tevékenység.

Eredményességének vizsgálata:

- célok megvalósulása
- hatékonyság

A gyermek értékelésének fő irányai, feladatai, módszerei, eljárásai:

ellenőrzési értékelési feladat	módszerek, eljárások
A szülők és a fenntartó igényei, elvárásai a nevelési munkáról	megbeszélés, tapasztalatszerzési alkalmak
gyermekek megismerése	családlátogatás (szükség szerint) célirányos, spontán megfigyelés Mérés (átgondolt, körültekintő, minimális mértékű legyen) -bejövő gyermekek egészségügyi szokásai -iskola előtti mérés -dislexia prevenciós mérés
A fejlődés jellemzőihez viszonyított állapot	Irányított megfigyelés, mérés Dokumentumelemzés

Ellenőrzés, értékelés területei, módszerei:

- helyi program
- gyermekek fejlődésének ellenőrzése, értékelése

Értékelés szempontjai:

- a gyermekek fejlettsége megfelel-e a céloknak, elvárásoknak
- a bevezetett tevékenységek jól szolgálják-e a feladatokat és a feladatok a célt
- a feltételeink szolgálták-e a tartalmat
- a helyi program gyakorlati hatása
 - o a gyermek fejlődésében megjelentek-e azok a hatások, amelyet elképzeltünk
- a nevelőtestület szempontjából: gazdagodott-e a pedagógiai kultúra
- a szülők szempontjából: hogyan változott a bizalom
- helyi program gazdaságossága, a befektetett anyagiak megtérültek-e

18.14 Az óvodába és iskolába lépés feltételei

18.14.1Az óvodába lépés feltételei

Óvodába a gyermek a harmadik életévének betöltése után bármikor felvehető. A fenntartó által meghatározott és meghirdetett időpontban a szülő kérheti a gyermeke óvodában való elhelyezését. Abban az évben, melyben a gyermek betölti az ötödik életévét, óvodakötelessé válik. Abban az esetben, ha férőhely hiányában nem tud az óvoda minden jelentkező gyermeket felvenni, a tagóvoda vezető és a Szülői Munkaközösség vezetője, valamint a település önkormányzatát képviselő polgármester részvételével Felvételi Bizottságot kell létrehozni a felvételi kérelmek elbírálására.

Az elbírálás szempontjai:

- Iskolaköteles korúak
- Tárgyi naptári évben betöltik az ötödik életévüket
- A hátrányos helyzetű gyermekek
- A gyermekét egyedül nevelő szülő gyermeke
- A gyermek mindkét szülője munkaviszonyban áll

Az óvoda határozatba foglalja, ha a jelentkezési kérelmet elutasítja.

18.14.2Az iskolába lépés feltételei

A szülő március 1. és április 30. között köteles beírni a tanköteles korú gyermekét a lakóhelye szerinti vagy a választott iskolába, az önkormányzat által meghatározott időpontban. Az első osztályba való beiratkozáskor be kell mutatni a gyermek születési anyakönyvi kivonatát és az iskolába való lépéshez szükséges fejlettség elérését tanúsító szakvéleményeket. A tankötelettség megkezdéséről az iskola igazgatója dönt.

18.15 A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

Életfunkciók	Életfunkciók	Életfunkciók
1. Társas kapcsolatok	2. Személyes életfunkciók	3. Tanulás
4. Értékek	5. Értékek	6. Értékek
7. Értékek	8. Értékek	9. Értékek
10. Értékek	11. Értékek	12. Értékek
13. Értékek	14. Értékek	15. Értékek
16. Értékek	17. Értékek	18. Értékek
19. Értékek	20. Értékek	21. Értékek
22. Értékek	23. Értékek	24. Értékek
25. Értékek	26. Értékek	27. Értékek
28. Értékek	29. Értékek	30. Értékek
31. Értékek	32. Értékek	33. Értékek
34. Értékek	35. Értékek	36. Értékek
37. Értékek	38. Értékek	39. Értékek
40. Értékek	41. Értékek	42. Értékek
43. Értékek	44. Értékek	45. Értékek
46. Értékek	47. Értékek	48. Értékek
49. Értékek	50. Értékek	51. Értékek
52. Értékek	53. Értékek	54. Értékek
55. Értékek	56. Értékek	57. Értékek
58. Értékek	59. Értékek	60. Értékek
61. Értékek	62. Értékek	63. Értékek
64. Értékek	65. Értékek	66. Értékek
67. Értékek	68. Értékek	69. Értékek
70. Értékek	71. Értékek	72. Értékek
73. Értékek	74. Értékek	75. Értékek
76. Értékek	77. Értékek	78. Értékek
79. Értékek	80. Értékek	81. Értékek
82. Értékek	83. Értékek	84. Értékek
85. Értékek	86. Értékek	87. Értékek
88. Értékek	89. Értékek	90. Értékek
91. Értékek	92. Értékek	93. Értékek
94. Értékek	95. Értékek	96. Értékek
97. Értékek	98. Értékek	99. Értékek
100. Értékek	101. Értékek	102. Értékek

a.) A testileg egészségesen fejlődő gyermek hat éves kora körül:

- eljut az első alakváltozáshoz
- megváltoznak testarányai
- megkezdődik a fogváltás
- teste arányosan fejlett
- mozgása összerendezett, harmonikusabb
- erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció és a finommotorika
- képes mozgását, viselkedését, testi szükséglete kielégítését szándékosan irányítani.

b.) A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére:

- nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre
- a tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek
- tovább differenciálódik érzékelése, észlelése
- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés, felidézés
- megnő a megőrzés időtartama
- a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés
- megjelenik a szándékos figyelem, fokozatosan növekszik tartalma, terjedelme
- könnyebbé válik a figyelem megosztása, átvitele
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett kialakulóban van elemi fogalmi gondolkodása.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél
- gondolatait, érzelmeit mások számára értékelhető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni
- minden szófajt használ
- különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot
- tisztán ejti a magán és mássalhangzókat
- végig tudja hallgatni és megéri mások beszédét

Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről:

- tudja nevét, lakáscímét, szülei foglalkozását
- felismeri a napszakokat
- ismeri, és a gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés szabályait
- ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását, védelmét
- felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit
- ismeri a viselkedés alapvető szabályait
- kialakulóban vannak a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez és megővéséhez szükséges szokások, magatartásformák

c.) A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére:

- készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására
- képes az együttműködésre, kapcsolatteremtésre felnőtellel, gyermektársaival
- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni
- késleltetni tudja szükségletei kielégítését
- kialakulóban van feladattudata, amely a feladatok megértésében eredményes elvégzésében nyilvánul meg.

3.